

[Ministeren for kulturelle anliggender]

samling, agtes forslag til bibliotekslov fremsat i indeværende samling med henblik på genfremsættelse i samlingen 1981-82. I dette forslag vil indgå statsstøtte til biblioteksbetjening af blinde og svagtseende.

Jeg sagde ved 1. behandling af SFs forslag til folketingsbeslutning om særligt statstilskud til oprettelse af lokale lydavisers for blinde og svagtseende, at regeringen havde stor sympati for forslaget og ikke nærrede tvivl om, at et sådant forslag skulle fremmes, men at jeg gerne så det behandlet i forbindelse med forslaget til den nye bibliotekslov og i sammenhæng med de forslag, som der mere generelt ville blive stillet om støtte til biblioteksbetjening af blinde og svagtseende.

Da det imidlertid må påregnes, at udvalgsbehandlingen af hele biblioteksloven vil kræve en vis tid, har jeg ment, at det trods alt var rigtigt at fremsætte et egentligt lovforslag allerede på nuværende tidspunkt. Lovforslaget kan få virkning allerede i indeværende finansår.

Ifølge lovforslaget foretages en ændring i folkebibliotekslovens bestemmelse om tilskud af en dispositionssum, således at der af den kan anvendes indtil 2,5 mill. kr. årligt til støtte til oprettelse og drift af kommunale lydavisers for blinde og svagtseende.

Tilskuddet tænkes ydet efter ansøgning til kommuner, der opretter og driver kommunal lydavis i folkebibliotekets regie for at tilskynde kommunerne til at påtage sig denne opgave. Tilskuddet ydes med 50 pct. af anlægsudgifterne, bortset fra udgifter til fast ejendom, og 50 pct. af første års driftsudgifter.

For at tage rimeligt hensyn til kommuner, der allerede har påtaget sig denne opgave, ydes efter ansøgning et tilskud på 50 pct. af et års driftsudgifter til sådanne kommuner.

Lovbestemmelsen tænkes kun at skulle have virkning, indtil den kommende bibliotekslov træder i kraft, idet forholdene omkring blindes biblioteksbetjening i sin helhed, herunder også betjening med lydavisers, vil blive behandlet under ét i den nye bibliotekslov.

Med henvisning til ovenstående skal jeg anmode om tingets velvillige og hurtige behandling af det fremsatte lovforslag.

Hanne Engberg (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved på socialistisk folkepartis, det radikale venstres og venstresocialisternes vegne at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod eksport og transport af olie og olieprodukter til Den sydafrikanske Republik.

(Beslutningsforslag nr. B 98).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager beslutningsforslaget.

Palle Simonsen (KF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved på det konservative folkepartis, venstres og kristeligt folkepartis vegne at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Nordsjællands Gymnasium.

(Beslutningsforslag nr. B 99).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager det.

Alfred Hansen (DR):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af rentetilskud til Nordsjællands Gymnasium.

(Beslutningsforslag nr. B 100).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager det.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg skal allerede nu meddele, at afstemning om eventuelle dagsordener, der måtte blive fremsat under debatten i dag, først vil finde sted i morgen.

Jeg skal endvidere meddele, at det er min hensigt at holde frokostpause fra ca. kl. 11.45 til kl. 13.00.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel af Alfred Hansen (DR), J. K. Hansen (S), Bertel Haarder (V), Karen Højte Jensen (KF), Halvgaard (FP), Marianne Bentzen-Pedersen (SF), Ole Vig Jensen (RV), Mimi

Jakobsen (CD), Steen Folke (VS) og Chr. Christensen (KrF):

»Hvad kan ministeren oplyse om årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, og hvad vil regeringen gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen og fremover sikre det frie skolevalg?«

(Forespørgsel nr. 27. Anmeldt 25/2 81. Fremme af forespørgslen vedtaget 10/3 81).

Forhandling

Alfred Hansen (DR):

Folkeskoleloven af 1975 har nu virket tilstrækkelig længe til, at en vurdering af dens muligheder og følgevirkninger er mulig og særdeles relevant.

I samme tidsrum har antallet af elever i den undervisningspligtige alder, som har ønsket at blive undervist i de frie grundskoler, været jævnt stigende, således at der i skoleåret 1979-80 blev undervist 58.813 i de frie skoler og 641.896 i folkeskolen. Procentuelt svarer det til, at 8,4 pct. af det samlede antal elever i den undervisningspligtige alder, altså på 1.-9. klassetrin, i 1979-80 blev undervist i de frie skoler.

Det vil derfor være konstruktivt og naturligt at foretage en nærmere analyse af årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler.

Som en naturlig konsekvens af denne analyse vil det være nyttigt at få ministeren til at oplyse, hvad regeringen vil gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen og samtidig sikre det frie skolevalg fremover.

Der har da også i den seneste tid vist sig en stigende interesse for folkeskolens problemer, hvilket har medført en livlig debat både i medierne og i befolkningen om folkeskolen og de frie skoler.

Det er derfor også glædeligt at konstatere, at alle partier i folketinget har fundet det værdifuldt at få en debat om de mange forhold, der kan have indflydelse på situationen i folkeskolen.

Selv om således alle partier står bag denne forespørgselsdebat, skal det dog næppe tages som udtryk for, at de har samme bud på, hvad der bør gøres i den aktuelle situation, men det er alene udtryk for, at vi er enige

om det betydningsfulde i at have en god folkeskole.

Jeg skal derfor på forespørgernes vegne udtrykke ønsket om en god, saglig og seriøs debat om alle de aspekter, der vedrører folkeskolen og de frie skoler.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg vil gerne begynde med at nævne nogle af de tal, der danner grundlag for den debat, vi skal have i dag om folkeskolen og den private skole.

Af det statistiske materiale, som undervisningsministeriet råder over, fremgår det, at der over en 7-årig periode er sket en øget tilgang til friskoler og andre private grundskoler. Fra skoleåret 1973-74 til året 1979-80 er elevtallet her fra børnehaveklasse til og med 10. klasse øget fra godt 46.000 til godt 55.000 svarende til en andel af det samlede elevtal på disse klassetrin på henholdsvis 5,8 og 7 pct. Der har altså været tale om en samlet tilgang over denne 7-årige periode på ca. 1,2 pct. af den samlede elevmasse.

Jeg vil gerne understrege, at der i og for sig ikke er nogen som helst grund til at undre sig over denne tilgang. Tværtimod har udlændinge undret sig over, at der ikke er flere børn, der går i privatskole her i landet, i betragtning af de overordentlig favorable vilkår, der er for dette. Det kom bl. a. helt klart frem ved den eksamination af det danske uddannelsessystem, som OECD foretog i juni 1979.

Tilgangen til den private skole i den grundlæggende uddannelse er ikke alene sket ved oprettelse af nye private skoler; en del af tilgangen hænger sammen med, at denne sektor har udnyttet sin kapacitet bedre. Det fremgår af statistikken over det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den private skolesektor.

I den samme periode, hvor der skete en øgning af tilgangen af elever, skete der en forhøjelse af det gennemsnitlige elevtal i klasserne fra 16,7 i 1973-74 til 17,4 i 1979-80, og der er i denne forbindelse tale om elever på 1.-10. klassetrin i fuldt årgangsdelte klasser.

Jeg kan, uden at jeg dermed vil hævde, at der er en årsagssammenhæng, oplyse, at der i folkeskolesektoren er sket en udvikling i det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den mod-

[Undervisningsministeren]

satte retning. I den samme 7-årige periode er det gennemsnitlige elevtal i folkeskoleklasserne faldet fra 20,1 til 18,8, og det vil sige, at det gennemsnitlige elevtal i klasserne i den offentlige og den private grundskolesektor i dag ligger nærmere hinanden, end de nogen sinde tidligere har gjort. Gennemsnitstillene dækker dog – og det gælder begge sektorer – over betydelige variationer.

Jeg er naturligvis klar over, at disse statistiske oplysninger ikke giver svar på de tre spørgsmål, som forespørgslen rummer, men disse oplysninger, der både kan og vil blive gjort til genstand for vidt forskellige fortolkninger, er altså, hvad vi ved med sikkerhed.

Når der spørges om, hvad jeg kan oplyse om årsagerne til, at flere forældre tilsyneladende foretrækker at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, må jeg blive svar skyldig. Ifølge sagens beskaffenhed kan det være vanskeligt at indsamle og bearbejde oplysninger om årsager, som utvivlsomt har vidt forskellig baggrund, og som under alle omstændigheder er af privat karakter. Man kan have formodninger om en årsagssammenhæng, og om mine formodninger om årsagssammenhænge i forbindelse med den konstaterede tilgang til den private grundskolesektor, der i øvrigt efter min mening helt uden proportionssans af nogle er blevet benævnt som »flugten fra folkeskolen«, skal jeg gerne give nogle oplysninger.

Allerførst må jeg nok påpege, at den konstaterede tilgang til privatskolerne er en nettotilgang forstået på den måde, at der løbende sker overflytning af elever fra folkeskole til privatskole og omvendt. Vi kender ikke omfanget af disse bevægelser, men alle, der har noget at gøre med folkeskole eller privatskole, ved, at de finder sted, dels på grund af flytninger fra et område til et andet, dels af ukendte årsager inden for samme område. Disse bevægelser har altså over denne 7-årige periode givet en nettotilgang på ca. 9.000 elever til den private sektor.

Jeg vil tro, at der er to hovedårsager hertil. Den ene er et ønske fra forældrenes side om, at deres barn får del i en undervisning, der er præget af en grundholdning, som er i pagt med deres egen. Den kan være af religiøs, af ideologisk eller af pædagogisk karakter, og i sådanne tilfælde kan der til forældrenes ønske om skoleskift være knyttet forestillinger om, at det vil være en fordel for deres barn,

at det kommer ind i en kammeratskabskreds, der i højere grad formodes at have samme hjemlige baggrund som barnets egen. I sådanne tilfælde behøver der ikke nødvendigvis at ligge nogen utilfredshed med den folkeskole, eleven har gået i, til grund for skoleskiftet.

En anden hovedårsag må antages at være utilfredshed med konkrete forhold på den folkeskole, barnet går i. Om der virkelig er noget at lægge skolen til last eller forældrene har stillet forventninger til skolen, som denne næppe med rimelighed har kunnet opfylde, er i denne forbindelse af mindre betydning. Det afgørende er, at forældrene har oplevet deres barns skole som en mindre god skole og derfor ønsker barnet flyttet til privatskole.

At det modsatte – altså utilfredshed med nærmere angivne forhold på en privatskole – giver anledning til flytning herfra og til en offentlig skole, kender vi fra adskillige henvendelser til undervisningsministeriet, hvor forældre til børn i private skoler udtrykker deres store forundring over, at ministeriet ikke kan gribe ind med henblik på at få rettet de forhold, de anker over.

Der kan naturligvis tænkes andre årsager end de her nævnte til væksten i de private skolars andel af den samlede elevmængde, men jeg tror ikke, at en markant generel utilfredshed med folkeskolen er en typisk årsag, således som formodningen herom afspejler sig i dagens spørgsmål.

Når der spørges, hvad regeringen agter at gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen, kædes dette spørgsmål så nøje sammen med det foregående, at man fornemmer, at det bygger på forestillinger om, at folkeskolen er saktet bagud i en konkurrence med den private skole, og at folkeskolen eventuelt må kunne lære noget af den private skole med henblik på at kunne bevare så at sige sin markedsandel.

Hvis de private skoler havde noget, som folkeskolen kunne tage ved lære af, måtte man kunne finde nogle markante fællestræk ved de private skoler, som med fordel kunne overføres til folkeskolen.

Nu er de private skoler som bekendt vidt forskellige med hensyn til grundholdninger, men af fællestræk kan nævnes følgende:

De private skoler har ingen skoledistrikter. De kan modtage elever fra et område, der kun er begrænset af transportmulighederne,

[Undervisningsministeren]

og de er som bekendt ganske mange. De private skoler bestemmer selv, hvilke elever de vil optage, ligesom de selv bestemmer, hvilke elever de vil skaffe sig af med – hvormed det dog ikke skal antydes, at det er en hyppig foreteelse, at en elev på en privatskole må forlade denne efter skolens ønske. De private skoler kan antage lærerkræfter uden læreruddannelse. De private skoler kan søge at udnytte deres kapacitet ved at avertere efter elever, hvis de ikke hører til den kategori, der har etableret ventelister. Der er ikke for de private skoler samme formaliserede og etablerede klagevej som i folkeskolen.

Heroverfor står så folkeskolen med sine faste skoledistrikter. Den kan ikke oprette ventelister, men har pligt til når som helst at optage de elever, der bor i skoledistriktet, også sådanne, som kommer fra de private skoler. Folkeskolen beskæftiger alene lærerkræfter med folkeskolelæreruddannelse og kan ikke avertere med ledige elevpladser.

Enhver stedlig beslutning, der vedrører et barns skolegang i folkeskolen, kan ankes til amtsrådet og derfra, hvis man ønsker det, videre til ministeriet.

Det er næppe disse områder, man har i tankerne, hvis man ønsker at forbedre forholdene i folkeskolen.

Nu er folkeskoleloven som bekendt en rammelov, der i betydelig grad giver kommunerne mulighed for at indrette den kommunale skole efter stedligt ønske og stedligt behov. Derfor kan der også være stor forskel på folkeskolen fra kommune til kommune og vel i og for sig også fra skoledistrikt til skoledistrikt. Men selv om kommunerne har mange handlemuligheder på folkeskoleområdet, er der dog forhold, som de ikke uden videre selv kan beherske, for det er et generelt træk ved folkeskolen, at den i mange måder afspejler forholdene i det samfund, den virker i, og det gælder såvel lokalsamfundet som samfundet i bredere forstand.

Den økonomiske krise, den store arbejdsløshed og alt, hvad den medfører, herunder den enkeltes utryghed og frygt for fremtiden, sætter naturligt også sine spor i folkeskolen, og derfor kan for så vidt enhver bestræbelse for at imødegå krisens virkninger betragtes som en indirekte bestræbelse for at forbedre forholdene i folkeskolen.

En mere direkte måde, hvorpå lovgivningsmagten kan forbedre forholdene i folke-

skolen, er gennem overvejelser om ændringer af folkeskolelovens rammebestemmelser. Nogle kunne måske nok forestille sig ændringer her, som efter deres mening kunne bevirke en forbedring af forholdene. Men rammebestemmelserne er jo som bekendt blevet til gennem et politisk forlig. Over for dette forlig har regeringen udvist den nødvendige loyalitet og vil fortsat gøre det, så længe forliget består, og regeringen ønsker, at forliget fortsat skal bestå.

Da jeg har vanskeligt ved at forestille mig, at der kan foreslås ændringer til folkeskolens rammebestemmelser, uden at det kommer til at berøre en eller flere af parternes interesser i forliget, har jeg ikke planer om sådanne ændringer. Jeg kan altså besvare det stillede spørgsmål derhen, at regeringen på denne baggrund ikke har aktuelle planer om direkte foranstaltninger omkring forholdene i folkeskolen.

Men jeg må samtidig hævde, at regeringen heller ikke kan acceptere den kritik af folkeskolen, som spørgsmålet rummer. Folkeskolen fungerer i dag i overvejende grad som en god skole og som en skole, den overvejende del af forældrene er glade for.

Af forespørgslen fremgår det, at man ønsker en sikring af det frie skolevalg. Dette har jeg forstået som en sikring af, at den enkelte hjems ønske om at kunne få sit barn placeret i en privat skole skal kunne realiseres. Men en sikring af det frie skolevalg i så bogstavelig forstand er ikke mulig, for det måtte jo forudsætte, at der for enhver elev i enhver lokalitet og til enhver tid bestod en reel valgmulighed mellem folkeskole og privatskole, og det vil igen sige, at enhver elev i princippet beslaglagde et dobbelt sæt af ressourcer med hensyn til grundlæggende uddannelse.

For de elever, der er optaget i en privatskole, består der altid en reel valgmulighed, men det gør der kun, fordi folkeskolen har en forpligtelse til når som helst at modtage elever i de klasser, der er knyttet til den. En sikring af det frie skolevalg i bogstavelig forstand vil aldrig kunne gennemføres under så forskellige vilkår som dem, der gælder for henholdsvis den offentlige og den private sektor i den grundlæggende uddannelse, hvor den ene part har den fulde forpligtelse og den anden part er et alternativt tilbud, så

[Undervisningsministeren]

langt som egen forhåndenværende kapacitet og egne ønsker af forskellig art rækker.

Det har siden midten af forrige århundrede været muligt at opfylde undervisningspligten ved at deltage i undervisning i privatskole, og sådan bør det naturligvis fortsat være. Men det har også siden da forholdt sig således, at der til de borgere, der af den ene eller den anden grund ønskede at skaffe deres børn et alternativ til folkeskolens undervisning, er blevet stillet krav om initiativ, engagement og offervilje, og sådan bør det naturligvis også fortsat være.

Den offentlige skole står i gammel gæld til den private skole, hvor den koldske fortællemetode slog igennem og afløste den dengang enerådende udenadslære. Det lærte den offentlige skole meget af. Men jeg mener ikke, at den offentlige skole står i nogen ny gæld til den private skole, og det er mit håb, at disse to skoleformer inden for den grundlæggende uddannelse må kunne trives side om side, uden at nogen indenfor- eller udenforstående drager hastige og uholdbare slutninger af mindre bevægelser i de andele, som hver af disse parter har af det samlede elevtal.

Alfred Hansen (DR):

Jeg vil gerne takke ministeren for besvarelsen af temaet for debatten i dag. Jeg mærkede mig især én ting i ministerens tale, og det var, at hun ikke på ét eneste tidspunkt berørte de allerede foretagne og eventuelt planlagte besparelser i folkeskolen.

Ministeren benyttede en stor del af sin tale til at analysere de private skolers forhold og muligheder, men jeg synes nok, at hun i for ringe grad analyserede de problemer, der trods alt er i folkeskolen. Partierne bag folkeskoleloven af 1975 og regeringen mener jeg ikke fortsat kan benægte eksistensen af problemer i folkeskolen. Ministeren har ret, når hun siger: vi kan ikke rigtig vide, hvad det er, der bevæger forældre til at overflytte deres børn fra folkeskolen til de private skoler og omvendt fra de private skoler til folkeskolen. Men jeg havde nok forventet, at man i ministeriet havde en lidt bedre fornemmelse af, hvad disse årsager er.

De store forventninger til folkeskolelovens muligheder er ikke indfriet. Man vedtog en lov, som forudsatte større bevillinger, hvis folkeskolen skulle have rimelig mulighed for

at leve op til intentionerne, men i stedet for flere bevillinger fik man besparelser. Vi ved, at loven bygger på den udelte skoles princip, og vi ved også, at det forudsætter lavere klassekvotienter og større brug af støttelærere, hvis den enkelte elevs evner, anlæg og interesser skal tilgodeses. Og det skal de.

Hertil kommer, at man med særforsorgens udlægning og den heraf følgende stigende integrering har stillet ekstra store krav til ressourcerne i folkeskolen. Folkeskolen er løbende blevet pålagt flere sociale opgaver, som stiller krav til planlægning og et omfattende forældresamarbejde.

Også de alt for store skoler, fru minister, har en stor del af ansvaret for, at mange børn har svært ved at tilpasse sig folkeskolens vilkår. Her er det pudsigt at gøre den konstatering, at hverken elever, forældre, lærere eller politikere for den sags skyld på noget tidspunkt har tilkendegivet ønsket om store mastodontskoler i folkeskolens regie. Alligevel har vi fået dem, og det er en af årsagerne til problemerne.

Det er retsforbundets opfattelse, at det er samfundets pligt at sikre folkeskolen de bedst tænkelige forhold, så vore børn får en reel mulighed for allerede fra de første skoleår at befinde sig godt i uddannelsesforløbet. De, der har med undervisning af børn at gøre, vil vide, hvor værdifuldt det er, at børnene i folkeskolens første skoleår får de bedste startbetingelser. Det har afgørende indflydelse på, hvordan disse børn skal befinde sig videre i uddannelsesforløbet.

Det er en kendsgerning, at mange elever på 8. og 9. klassetrin foretrækker en undervisning, der er mindre teoretisk præget. Det er jo heller ikke en utænkt tanke hos socialdemokratiet og hos regeringen, og derfor bør regeringen og forligspartierne bag folkeskoleloven tage initiativ til at give mulighed for dispensation fra undervisningspligten efter det 7. eller eventuelt efter det 8. skoleår, således at de elever, der ønsker f. eks. at blive optaget på EFG, basisåret, også skal have lov til at blive det. Her kan de få en kombination af teoretisk undervisning og erhvervsfaglig virksomhed, og det vil samtidig side stille denne uddannelse med mesterlæren, hvortil eleverne jo i nogen udstrækning allerede får dispensation.

Vi kan vel heller ikke føre denne debat om folkeskolens forhold og konsekvensen af

[Alfred Hansen]

folkeskoleloven af 1975 uden at strejfe prøverne i folkeskolen. Her mener jeg, at man bør tage konsekvensen af, at man ikke i dag har mulighed for i tilstrækkelig omfang at tilgodese den enkelte elev i klassen. Derfor bør man erstatte den fælles prøve i de kursusdelte fag, altså den fælles prøve, der afholdes for elever på grundkursus og udvidet kursus, med to prøver, så eleverne får mulighed for at indstille sig til en prøve, der svarer til det niveau, hvorpå de er blevet undervist.

Ministeren siger også i sit svar, at det i grunden er forbavsende, at der ikke er flere elever, der ønsker at frekventere de frie skoler, når man tænker på de gode vilkår, de har, og her mente ministeren nok de gode økonomiske muligheder, der er for at sende børnene i de frie skoler. Jeg vil gerne tage kraftigt afstand fra enhver tanke og plan om at begrænse tilgangen til de frie grundskoler gennem en forhøjelse af forældrebetalingen. Det vil for det første gøre det frie skolevalg til en illusion, og for det andet vil det give social slagside.

Jeg synes ligesom ministeren, at det er værdifuldt, at man er engageret i den skole, hvor børnene går. Dette forældreengagement kunne man ønske i højere grad fandtes inden for folkeskolens rammer.

Det er også givet – det har ministeren også sagt i sin svartale, og jeg er helt enig – at folkeskolens og de frie skolers udgangspunkt for at drive deres virksomhed er vidt forskellige. De frie skoler bestemmer selv, hvor mange og hvilke elever de ønsker at optage, hvorimod folkeskolen skal tage alle de elever, der, skal vi sige måtte være tilbage. Men vi forbedrer ikke folkeskolen og folkeskolens vilkår ved at forhøje forældrebetalingen til de frie skoler. Det ligger der ikke nogen løsning i for folkeskolens vedkommende, og derfor bør man selvfølgelig ikke overføre de eventuelt forringede vilkår, man har i folkeskolen, til de frie skoler. Man skulle i højere grad satse på at give folkeskolen nogle rimelige vilkår under hensyntagen til det helt andet udgangspunkt for folkeskolens virksomhed.

Jeg mener, at de to skoleformer ikke bare er konkurrenter – det er de, og det er sundt, så det gør ikke noget – men de er også værdifulde supplementter til hinanden. De supplerer hinanden på strålende vis, hvilket ministeren i og for sig også sagde, idet hun sag-

de, at der er nogle elever, der vandrer over i de frie skoler, og der er nogle elever, der vandrer fra de frie skoler over i folkeskolen. Jeg ved, det er en hævdvunden tradition i dansk skolelovgivning, og jeg tror, vi skal fastholde denne tradition, at der er rimelige, også økonomiske, muligheder for, at forældrene selv får lov til at vælge det uddannelsessted og den skoleform, som de ønsker deres børn undervist i.

Vi har lidt materiale, som illustrerer, hvilke årsager der kan være til, at børnene går fra folkeskolen til de frie skoler og fra de frie skoler til folkeskolen. Der er for nylig udgivet en rapport, som illustrerer en undersøgelse, der har fundet sted i Albertslund kommune, af adjunkt Else Egelund. Undersøgelsen omfatter ganske vist kun 68 elever, så det er et relativt spinkelt materiale, der ligger til grund for undersøgelsen, men jeg tror alligevel, den giver et fingerpeg, som politikerne er nødt til at tage til efterretning, og det står jo da ministeren frit for eventuelt at foretage en bredere og mere tilbundsående undersøgelse, også fordelt på et større geografisk område.

Det viser sig ifølge besvarelserne fra disse 68 elever, som selvfølgelig må tages med et vist gran salt, men som jeg nok mener giver et fingerpeg, at 36 pct., altså godt $\frac{1}{3}$ af de elever, der flytter fra folkeskolen til privatskolerne, angiver som grund, at undervisningens faglige standard er for lav. $\frac{1}{3}$, nemlig 33 pct., af de adspurgte siger, at disciplinen er for dårlig. Ministeren har ikke været inde på sin vurdering af den faglige standard i folkeskolen, og ministeren har heller ikke berørt eventuelle disciplinproblemer, men det håber jeg ministeren vil give sin kommentar til senere i debatten.

21 pct., altså også en ret stor gruppe, angiver utilfredshed med lærerens person. Nu er det ikke nødvendigvis udtryk for, at man er utilfreds med den pågældende lærer, men måske for, at man sidestiller læreren med det fag, som man ikke rigtig bryder sig om, eller som man ikke rigtig kan magte rent fagligt. Det fortæller i hvert fald, at der er en situation dér, som gør, at eleverne ikke befinder sig så godt, og så går de hjem til forældrene og beder om at blive flyttet, eller også er det forældrene, der tager initiativet, men resultatet er det samme.

[Alfred Hansen]

Endelig skal jeg nævne en anden relativt stor gruppe, som siger, at der er for mange skift i lærerkorpset. Det tror jeg faktisk er rigtigt. Det kan man ikke sige noget generelt om, men der er eksempler på meget hyppige lærerskift. Jeg vil gerne høre ministerens vurdering – selv om det er op til kommunerne, men ministeren har før udtalt sig i retning af at påvirke kommunerne til et eller andet – af det at sikre en fast vikarstab, f. eks. inden for en kommune, sådan at bestemte vikarer i større udstrækning er knyttet til 1, 2, 3, 4 skoler, så eleverne ikke, hver gang de får en vikar i de enkelte klasser, stifter bekendtskab med et nyt ansigt.

Hvis vi ser på de begrundelser, der er givet for flytning fra privatskoler til folkeskolen – det udgør også et ret betydeligt antal; men totalt er der altså flere, der forlader folkeskolen til fordel for de private skoler, end omvendt – ser vi, at 37 pct. angiver, at eleven ikke kan leve op til skolens faglige krav. Det er jo meget interessant at sidestille med den hyppigste begrundelse for at forlade folkeskolen, nemlig at undervisningens faglige standard er for lav. Og så ser man nu, at de fleste forlader den private skole, fordi de ikke kan leve op til skolens faglige krav.

Man angiver for 21 pct.s vedkommende transportproblemer, og også her er der utilfredshed med lærerens person. Her vil jeg komme med den samme bemærkning, som jeg kom med vedrørende folkeskolen.

Der er også problemer med, at eleverne ikke kan leve op til skolens disciplinære krav, og at forældrene ikke billiger skolens stramme disciplin. Mange, der ønsker at få deres børn ud af folkeskolen, henviser til ønsket om en strammere disciplin, men der er altså også elever, der synes, at disciplinen er for stram i de frie skoler, og det dokumenterer med al ønskelig tydelighed, at der er behov for begge skoleformer.

Til slut vil jeg gerne knytte nogle kommentarer til folkeskoleloven og folkeskoleforliget. Forliget har nu bestået i ca. 6 år. Ministeren har givet udtryk for, at regeringen ønsker dette forlig opretholdt. Jeg vil tillade mig at sige, at jeg tror, der er grund til at bryde dette forlig, ikke for at så splid mellem forligspartierne, men af flere andre grunde; jeg skal opremse et par stykker.

For det første må jeg konstatere, at med de initiativer, der er taget fra politisk side

inden for forligspartierne, er der fremsat forslag her i folketinget, som klart tager afstand fra alle elementer i folkeskoleloven. Man erkender, at der er noget i folkeskoleloven, som ikke virker efter hensigten, og det har man demonstreret sin modvilje imod ved at fremsætte konkrete forslag.

Et andet væsentligt argument for at få brudt dette skoleforlig er, at man selvfølgelig til enhver tid må have mulighed for at tage temperaturen i folketinget med hensyn til, hvilken folkeskole der skal være, og hvilke forhold der skal gælde for de frie skoler fremover.

Den 23. marts 1981 var der indrykket en stor annonce i en del dagblade, herunder Fyens Stiftstidende, af partiet venstre, som taler om den forældrestyrede folkeskole. Partiet venstre, som er et af forligspartierne, siger bl. a.:

»Alt for ofte lærer børnene for lidt og får det svært, når de forlader skolen. De læser ikke godt nok, staver ikke godt nok, regner ikke godt nok. De ved ikke nok om deres baggrund, religiøst, kulturelt og socialt.«

Endelig må jeg konstatere, at der er to flertal, der er to forlig. Der er ét forlig om folkeskolen, men der er et helt andet forlig om den økonomiske politik. Derfor tror jeg, at man ikke får rettet op på de problemer, der er i folkeskolen, før man får en mere nuanceret holdning til problemerne, og før man får mulighed for at diskutere dem på tværs af de forlig, der måtte være indgået.

Helle Degn (S):

Debatten om folkeskolen markerer en tendens til, at efter at debatten om socialindkomsten og olien er ved at forstumme, er turen kommet til folkeskolen.

Overskrifterne er mange i dagspressen: »Flugten fra folkeskolen«. Lad mig først tage fat på den påstand.

Realiteterne er, at elevtallet i private skoler har bevæget sig fra 5 til 7 pct. og ikke op til 50 pct., som man næsten kunne få indtryk af fra avisoverskrifterne. Stadig ønsker altså mellem 93 og 95 pct. af alle landets forældre, at deres børn skal gå i folkeskolen, og sådan har forholdet været stort set i de sidste 10 år. Tilskudsordningerne har været til debat, og socialdemokratiet har ingen planer om at ændre på den såkaldte lærerskematimets-

[Helle Degn]

styring af tildeling af ressourcer til de private skoler.

Hvad er årsagen til, at disse 5 til 7 pct. af forældrene ønsker deres børn i privatskoler? Det har man såmænd også lavet nogle undersøgelser af. Hr. Alfred Hansen kunne få meget ud af en enkelt, lille bitte, meget dårligt dækkende undersøgelse. Jeg synes, det er ganske godt beskrevet af formanden for Frie Grundskolers Lærerforening, Bjarne Jønsson, i sidste nummer af Skole og Samfunds blad. Han mener ikke, at det er mistillid til undervisningens kvalitet i kommuneskolerne, der er årsag til den såkaldte flugt over i de private skoler:

»Nej, undervisningen og lærerkræfterne er utvivlsomt lige så gode i de kommunale som i de private skoler. Når forældrene i stadig stigende antal vælger vore skoler« – det er stadig et meget lille antal – »skyldes det mere usikkerheden over for, hvad folkeskolen egentlig står for. Forældrene vil nemlig gerne have indblik i, i hvilken retning børnene præges, og det skal helst være i den retning, forældrene selv finder rigtigt.«

Det sidste vil jeg gerne understrege.

»I privatskolerne, friskolerne og lilleskolerne kan de vælge imellem mange klare holdninger, såvel religiøse, politiske som pædagogiske.«

Heroverfor står folkeskolen, som netop efter min mening har den fordel, at forældrene her kan føle sig trygge ved, at folkeskolen ikke har til opgave at missionere for en eller anden bestemt holdning, det være sig af religiøs, politisk eller pædagogisk art. Fordelen ved folkeskolen er, at det er en kommunal skole med stærk indflydelse fra alle forældre og såkaldte græsrodder. Det er en åben skole, som kan fastholde visse grundlæggende elementer, samtidig med at den er indrettet på at skulle leve op til de nære og aktuelle krav. Skolen er et folkeligt kulturcenter, som skal yde sit bidrag til en individuel udfoldelse uanset sociale skel og gennem daglig praksis indlære respekt for andre og for demokratiet.

Debatten om indholdet i folkeskolen har desværre ikke bevæget sig på et særlig konstruktivt niveau. Angreb på folkeskolen af så generel karakter som dem, vi har set i de sidste par år, at skolen indoktrinerer, at skolens lærere er »venstreorienterede abekatte og rendestensundervisere«, fører kun til ube-

grundet mistillid. Dertil skal lægges, at dele af folkeskolens lærere har forsøgt at spænde folkeskoledebatten for en fagpolitisk vogn noget længere, end det synes rimeligt. Jeg tror ikke, at der er mange forældre, der er uenige med mig i, at skolens lærere naturligvis skal have de bedst tænkelige arbejdsforhold, men der er grænser for, hvor meget denne fagpolitiske debat kan trække.

En anden del af påstandene, som jeg vil tage mig lidt af, går under overskrifterne, at børnene ikke lærer noget, at det faglige niveau er sænket, og at disciplinen er dårlig. Også denne debat indeholder generelle påstande. Når man ser på, hvad realiteterne er, ser man, at den ene undersøgelse efter den anden viser et helt andet resultat. Jeg kan f. eks. nævne en undersøgelse, Nordstressundersøgelsen, som vi kun har set referater af. Jeg kan også fremlægge en undersøgelse i det centrale uddannelsesråds seneste udgivelse om børnenes evner til at læse og stave. Disse undersøgelser viser, at folkeskolens elever absolut bestiller noget, og at de lærer noget.

Andre undersøgelser, både internationalt, nordisk og nationalt, kan fortælle, at undladelse af kursusdeling rent faktisk ikke sænker niveauet i folkeskolens undervisning, men tværtimod skaber ro og tillid i det daglige arbejde i folkeskolen, og den afsmittende effekt heraf er ganske entydig: både de bedre og de svagere elever får kvalitativt større udbytte af undervisningen.

En undersøgelse i OECD-regie, som ministeren også henviste til, har ligeledes vist, at forskellige europæiske landes forsøg på at fremme særlige elitebørns muligheder for faglig indlæring ved at sortere dem fra klassen ikke giver flere genier og bedre begavede børn. Tværtimod viser det sig, at indgår disse børn i et socialt fællesskab med andre, bliver der langt flere genier, og det samlede niveau bliver hævet i uddannelsesforløbet. Det er et flertal af både forældre og lærere, der ønsker undladelse af kursusdeling. Dette flertal er vokset stærkt fra 1976 til 1980. Næste skoleår er det halvdelen af alle landets skoler, som søger om undladelse af kursusdeling.

Debatten om folkeskolen skal vi naturligvis have, men ikke på basis af falske og generaliserende påstande. Jeg tror, at der er mange forældre, der er opsat på at arbejde med på, at vi får en endnu bedre folkeskole end den, vi kender i dag.

[Helle Døgn]

Den tredje påstand er den om disciplinkrisen i folkeskolen. Hvis man taler om disciplinkrise og dermed mener, at vi har forladt kadaverdisciplinen og den blinde autoritets-tro, ja, så er det ganske rigtigt. Den har vi da heldigvis kun få rester af i folkeskolen, og det kan også ses som et positivt resultat af forældreflydelsen i skolen. I øvrigt er denne påstand ganske raffineret placeret i dagspressen, og man har ført denne debat på en så tilpas diffus måde, at diskussionen om disciplinkrisen hverken kan måles eller vejes. Jo, den kan måles på ét punkt, nemlig ved at finde ud af, hvor mange elever der forlader folkeskolen. Der har vi også klare tal, der viser, at på 8. klasseniveau med en årgang på ca. 78.000 elever er der 2.500 elever, der forlader folkeskolen for at søge alternativ undervisning, og der er ca. 2.000 elever, der falder ud af uddannelsessystemet i en længere periode, altså går ud efter § 33 i folkeskoleloven.

Man kunne også, som nogle gør, lave en sammenkædning mellem den faglige niveau-sænkning og disciplinkrisen og fremdrage specialundervisningen som en argumentation.

Specialundervisningen og stigningen i forbruget af specialundervisningen har været kritiseret heftigt, ikke mindst af fremskridts-partiet, af venstre og konservative, som lapperier på enhedsskolen. Specialundervisningen gives ikke, som disse partier hævder, i de ældste klasser i folkeskolen for at lappe på en lighedsfilosofi. Specialundervisningen gives hovedsagelig i de yngste klasser. Her kan vi støtte de mange klare forældretilkendegivelser om, at man ønsker, at børnene ikke skal sorteres i særfororgsinstitutioner, på specialskoler eller specialspor. Forældrene ønsker deres barn og klassen holdt sammen. Specialundervisningen har derfor ændret karakter og anvendes i dag hovedsagelig i de yngste klasser som kortere kurser, 3 måneders kurser, for at modvirke en sortering, for at modvirke, at børnene falder ud på et meget tidligt tidspunkt af sammenholdet og den faglige indlæring. Vi deler den opfattelse, at børnene ikke skal sorteres ud fra et klassefællesskab, men støttes i at være med, bl.a. ved hjælp af småkurser, sådan som den moderne specialundervisning fungerer i dag.

Som noget selvfølgelig bør de partier, som tager et ansvar for den folkeskolelovgiv-

ning, vi har lavet i 1975, deltage konstruktivt i debatten. Det gør vi som socialdemokrater gerne. Socialdemokratiet har naturligvis også et ønske om ændringer. Vi har naturligvis ikke noget ønske om alene at forsvare alt det, der foregår i folkeskolen i dag. Vi har også krav og ønsker at stille til den fortsatte udviklingsproces, som samfundets grundskoletilbud skal være båret af.

Folkeskolen har evne til en faglig, samfundsrelevant fornyelse. Det er netop indbygget i folkeskolesystemet gennem lærernes metodefrihed, der i respekt for forældrenes mening og livssyn giver mulighed for at tage nye forskningsmæssige og metodemæssige landvindinger ind i arbejdet. Folkeskolen skal tage stadig nye opgaver op, og folkeskolen kan og skal for det enkelte barn give muligheden for en udvikling og en indlæring, som netop det barn har brug for, og som rækker ud imod vore børns fremtid.

Socialdemokratiet ser naturligvis gerne en udvikling i retning af, at den sidste rest af delinger, prøver, eksaminer og karakterer bortfalder. Det har naturligvis glædet os at konstatere, at forældre, elever og lærere lokalt har ønsket denne undladelse af kursusdeling for snart 40 pct.s vedkommende i år, og til næste år nærmer vi os som tidligere omtalt de 50 pct. Den politiske konsekvens af denne udvikling er vi parate til at tage, om ikke i dens fulde udstrækning, da som et første skridt i retning af, at de, som ønsker undladelse af kursusdeling, og som har fået dette bevilget, ikke skal gentage ansøgningen til ministeriet år efter år. Vi ønsker antallet af prøver og eksaminer skåret ned, helst afskaffet, idet det ikke skaber andet end uro og en negativ undervisningssituation. Vi tror ikke på, at kuren er at gøre den boglige skole endnu mere boglig, end den allerede er i dag, som f. eks. foreslået af venstre og det konservative folkeparti. Vi ser det som et problem, at den valgfrihed, som vi i 1970'erne syntes det var så indlysende rigtigt at tilbyde eleverne, i dag fungerer på den måde, at den enkelte elevs skema bliver fyldt op stort set udelukkende med boglige fag, således at praktiske, musiske fags placering i folkeskolens hverdag er blevet væsentligt svækket. Det mener vi kun at der kan rettes op på ved at se lidt nærmere på forholdet mellem tilbuds- og tilvalgsfag. Også dette er vi selvfølgelig parate til.

[Helle Degn]

Børnenes isolation og skolens isolation som institution er et større og større problem for barnet, for familien og for samfundet. Derfor må denne tilpasningsproces opmuntres, og vi ved, at mange lærere og forældre gør et ihærdigt forsøg på at fremme en sådan udvikling i folkeskolen. Men forudsætningen for, at vi kan bygge videre på en udvikling af folkeskolen, også efter vore ideer og tanker, er naturligvis, at vi forlader den meget polemiske debat. Det tror jeg gavner børnene i hverdagen.

Afslutningsvis vil jeg sige, at vi fortsat er parate til at samarbejde om folkeskolen, naturligvis på et bredt politisk grundlag, hvilket er noget af et bærende element for socialdemokratiet i al folkeskolelovgivning.

Bundgaard Nielsen (V):

Den forespørgsel, der er stillet til undervisningsministeren, mere end antyder, at der er noget galt i folkeskolen. Den både peger på et symptom, nemlig at forældrene foretrækker de frie grundskoler, og kræver svar på, hvordan folkeskolen kan forbedres og det frie skolevalg sikres.

Er der da noget galt i folkeskolen? Hvis vi lytter til de mange eksempler fra hverdagen i folkeskolen, må vi indrømme, at ikke alt er, som man kunne ønske sig. Der berettes om lærere, der får nervesammenbrud, og om lærere, der skifter til andet erhverv med en ringere løn, fordi de ikke kan klare problemerne med vanskelige elever. Vi har alle hørt eksempler på elever, der optræder truende, og som endda udøver vold over for lærerne. Det er også symptomatisk, at flere og flere elever bliver henvist til skolepsykologerne og derefter får specialundervisning.

Vi ser også, at stadig flere elever kun ønsker undervisning i de obligatoriske fag 24 timer om ugen, medens de undlader at vælge nogen af tilbuds- og valgfagene. Det tyder ikke på, at disse elever befinder sig godt i skolemiljøet.

Der kunne nævnes endnu flere eksempler på, at der er problemer i skolen i dag, men inden vi kaster os ud i debatten om en løsning af disse problemer, er det rimeligt at minde hinanden om, at der daglig er i tusindvis af undervisningstimer, der har et udmærket, et meget tilfredsstillende eller et tilfredsstillende forløb – for nu at blive i folke-

skoleterminologien – hvor såvel læreren som eleven føler, at der er tale om en udbytterig time. Det er stadig kun et fåtal af timer, der kan karakteriseres som mindre tilfredsstillende eller ikke-tilfredsstillende, men de er ikke desto mindre udtryk for en tendens til større uro og utryghed i hele skolens atmosfære.

Der er altså al mulig grund til, at tinget drøfter disse forhold og tager bestik af, hvad vi kan gøre for at forbedre dem. Her må vi naturligvis først rette blikket mod det lovgrundlag, skolen arbejder på, og se, om der er noget at rette her.

Folkeskoleloven af 1975 er efter venstres opfattelse en rimeligt god lov. Den er liberal på den måde, at den giver eleverne en lang række valgmuligheder, hvor den tidligere lov indeholdt bestemmelser om, hvordan skolen kunne sortere og placere eleverne i bestemte grupper og afdelinger. Den er imidlertid et kompromis, og det er rimeligt, at tinget nu, efter at loven har virket i 5 år, vurderer, om og i hvilket omfang den er skyld i skolens problemer, og om der derfor kan være noget at rette på.

Venstre var modstander af undervisningspligtens udvidelse fra 7 til 9 år, og vi er overbeviste om, at der går mange elever i skolens ældste klasser, der ikke ønsker at være der og hellere ville ud i erhvervslivet. Det viser bl. a. den kendsgerning, at så mange nøjes med de obligatoriske fag. Der kan derfor være grund til, at man lempet på mulighederne for dispensation fra undervisningspligten. Samtidig kunne man overveje at forhøje det obligatoriske timetal, således at eleverne skulle vælge et eller to af tilbuds- eller valgfagene. Lediggang i de mange mellemtimer kan være roden til meget ondt, og en del af eleverne undlader sikkert at vælge valgfag af bekvemmelighedshensyn snarere end af egentlig uvilje mod undervisning og skolegang.

Når så mange elever har vanskeligheder i dansk, skyldes det ikke mindst det reducerede timetal i dette fag, og det bliver nødvendigt, at vi tager dette spørgsmål op, så faget bliver styrket timetalsmæssigt, men måske skal der også ses på det indholdsmæssige. Der er også problemer med entimesfag som religion og formning. Her bør der skabes muligheder for semesterundervisning med periodevis større timetal, så lærere og elever

[Bundgaard Nielsen]

kan komme til at kende hinanden noget bedre.

Når så mange elever henvises til specialundervisning, kan der være flere årsager her til. En af dem kan være de moderne undervisningsmetoder, der i høj grad bygger på individuel undervisning. Det går nemlig ofte sådan, at de dygtigere og mest engagerede elever lægger beslag på hele lærerens tid. Den mere traditionelle klasseundervisning med fælles gennemgang af emnet og efterfølgende individuelt arbejde med opgaver gav de dygtige elever mulighed for at klare disse opgaver selv, så læreren kunne yde personlig og individuel hjælp til de svageste elever. Det er imidlertid ikke et lovgivningsspørgsmål, men et problem, lærerne selv må tage op til ny vurdering.

Problemet om prøver i 9. klasse bør også løses nu. Det er uholdbart, at eleverne modtager undervisning på ét niveau og aflægger prøve på et andet. Venstre vil derfor medvirke til at gennemføre en ændring på dette punkt, således at der kan indføres udvidet prøve i 9. klasse som afslutning på de udvidede kurser.

Det er mit indtryk, at klassens time mange steder ikke fungerer efter sin hensigt, ja, at den ligefrem er problemskabende i stedet for at være problemløsende. Dette bør undersøges nøjere, og hvis det bekræftes, kunne man indføre en ret for skolenævnene til efter forhandling med lærerrådet at overføre timen til danskundervisning.

Et andet problem, jeg vil fremdrage, går på det holdningsmæssige, og det er efter min opfattelse det største. Den store spredning i holdning til politiske, samfundsmæssige, religiøse og pædagogiske spørgsmål skaber et indbyrdes stridende og derved ineffektivt lærerkorps, der ikke kan blive enigt om noget. Det gælder valg af undervisningsmidler, metoder, disciplin og optræden over for eleverne. Det skal selvsagt medføre forvirring og utryghed hos eleverne. Skoleloven legaliserer disse forhold, bl. a. fordi dens brede formålsparagraf er et kompromis mellem disse forskellige holdninger, og den kan der nok ikke skabes politisk enighed om at stramme op. En sådan opstramning ville måske heller ikke løse dette problem. Der er ingen tvivl om, at det netop er på dette punkt, de frie skoler har deres store styrke. Forældrekræ-

sen er nemlig lige så spredt i holdninger, som lærerkorpset er.

Forældre, der har erfaret, at eleverne undervises efter udpræget venstreorienterede undervisningsmetoder, der har oplevet, at morgenbøn og morgensang blev afskaffet, set, at eleverne fik rygetilladelse, set, at mindretalsgrupper kørte elevrådsarbejdet og meget mere, og som forgæves har kæmpet mod disse tilbageskridt, vil naturligt i deres afmagt se sig om efter andre muligheder. Her er de frie grundskoler alternativet. Der findes altid en fri skole, der står for en holdning, der i rimelig grad harmonerer med forældrenes holdninger. Det er godt, det er sådan. Venstre vil til enhver tid være med til at forbedre folkeskolen, men vi vil på intet tidspunkt være med til at forringe de frie skolers muligheder for at være et alternativ.

Man forbedrer ikke forholdene i folkeskolen ved at forringe de frie skolers forhold. Den seneste tids debat om forældrebetalingen i friskolerne viste, at disse ikke belaster samfundsøkonomien mere end folkeskolen udregnet i udgift pr. elev, snarere tværtimod. Det er i hvert fald en kendsgerning, at elevtallet i folkeskolen indgår i beregningen af lærerskematimeforbruget.

Venstre vil ikke lade denne debat forløbe uden at rette nogle bemærkninger til forældrene. Det forekommer os, at forældrene gennem de sidste 20 år har lagt større og større vægt på materiel velfærd. Denne har naturligvis også på visse områder været et gode for børnene. Som eksempel kan nævnes den forbedrede boligstandard. Men generelt mener venstre, at børnenes velfærd og hele tarv er gledet i baggrunden i forældrenes stræben efter andre goder. Vi finder det derfor på sin plads at appellere til forældrene om i højere grad at tage børnenes situation i betragtning, når familien skal træffe beslutninger.

Der skal også appelleres til forældrene om at vise større interesse for valgene til skolenævn. Nævnet har virkelig mange beføjelser og kan udøve en positiv indflydelse på skolens hverdag. Det forudsætter, at forældrene engagerer sig og vælger nogle folk ind i nævnen, der repræsenterer det skolesyn, som er forældrenes. Ellers bliver skolen ikke præget af forældrenes holdninger.

Fra lærerside har man givet manglende bevillinger i forbindelse med den nye skole-

[Bundgaard Nielsen]

lovs gennemførelse hovedskylden for skolens problemer. Det er jeg ikke enig i. Der bevilges ca. 1 mia kr. mere end i 1975, selv om man dengang havde regnet med, at skoleloven ville medføre behov for en merbevilling på 250 mill. kr. Der har også hidtil været bevilget et rimeligt beløb til lærernes efteruddannelse, og lærerskematimeforbruget er steget hvert år, således at det nu er på ca. 1,5 lærertimer pr. elev pr. uge – sammenlignet med undervisningsministeriets vejledende tal på 1,38 timer pr. elev pr. uge. Hvis en elev derfor går i folkeskolen i stedet for i friskolen, vil kommunen naturligvis få en tilsvarende udgift.

Venstres konklusion på vore overvejelser forud for denne forespørgselsdebat må være, at vi stadig væk vil stå bag den skolelov, vi var med til at lave i 1975, men at vi gerne vil have rettet nogle større og mindre skævheder, som hver især giver anledning til problemer i skolens hverdag, og som tilsammen medvirker til den uro og utryghed, der er karakteristisk for skolen netop nu.

Karen Højte Jensen (KF):

Det er strålende at se, hvordan de private skoler i disse år befinder sig i en opblomstringsperiode. Det konservative folkeparti vil være med til at værne om disse skoler, da vi finder, de er et værdifuldt alternativ til folkeskolen, og vi vil gøre en indsats for at sikre, at de frie skolers økonomiske grundlag ikke anfægtes.

For socialdemokratiet er det en torn i øjet, at de private skoler har stigende succes. Men i stedet for at komme med asociale forslag om at forhøje forældrebetalingen skulle partiet hellere seriøst analysere ondets rod, nemlig: hvad er der galt med folkeskolen, siden så mange forældre og elever vender den ryggen?

Folkeskolen var engang højt anerkendt. Det var en skoleform, der var omgærdet af vældig tillid, og som gav børnene vældige udviklingsmuligheder, ligesom den indeholdt et værdifuldt karakterdannende element. Men alt dette er slået i stykker, og niveauet er faldet.

Vi har i dag en folkeskolelov, hvis indhold i høj grad er præget af skiftende socialdemokratiske undervisningsministres ideologiske holdninger. I stedet burde vi have en lov, der

sikrede, at den offentlige skole, folkeskolen, kunne tilgodese den brede befolknings forventninger til dens børns skole.

Når mange forældre vælger privatskolen, er det ofte et udtryk for, at de bortvælger folkeskolen. I virkeligheden er det uretfærdigt og synd for de elever, hvis forældre ikke har råd til at betale for de livsværdier, som privatskolerne står for.

Der har været mange formodninger fremme om baggrunden for, at så mange søger private skoleformer. Adjunkt Niels Egelund, Danmarks lærerhøjskole, har foretaget en undersøgelse, som også blev berørt af hr. Alfred Hansen. Undersøgelsen drejer sig om flytninger til og fra private skoler i Albertslund kommune. Jeg erkender, at den bygger på et spinkelt grundlag, men Niels Egelund siger selv, at undersøgelsen giver et fingerpeg.

Lad mig nævne enkelte punkter. Den hyppigste baggrund for skift fra folkeskole til privatskole er utilfredshed med undervisningens faglige standard. Forældrene synes, at eleverne lærer for lidt. På andenpladsen kommer utilfredshed med de disciplinære forhold. Desuden fremgår det af rapporten, at utilfredshed med lærerens person også gør sig gældende. Lærerne opfattes som dårlige eksempler for børnene, og enkelte lærere anklages for at være politiske. Det kunne være interessant at høre undervisningsministerens kommentar til disse problemer.

Jeg vil gerne sige, at undersøgelsens resultater ikke er overraskende for mig. Det er netop de reaktioner, man får hos de forældre, man møder. Jeg ser med stor bekymring på de tendenser, der længe har været og stadig er fremherskende i skolen i dag.

Det er naturligvis ikke tilfældigt, at dagspressen de seneste år har brugt megen spaltepads til problemerne i skolen.

Det konservative folkeparti har ikke stemt for den gældende folkeskolelov. Vi advarede imod det kompromis, som naturligt måtte blive resultatet af et samarbejde mellem 5 partier med markant forskel i de grundlæggende samfundsholdninger, rækkende fra SF til venstre.

Ved gennemførelsen af enhedsskolen, hvor man uanset elevernes evner og anlæg har fællesundervisning i de fleste fag i hele skoleforløbet, har man totalt set bort fra, at eleverne er forskellige, og at forskellene tager til

[Karen Højte Jensen]

op gennem skoleårene – ikke mindst med hensyn til den tid, det tager at tilegne sig et vist stof.

Systemet medfører, at de frafaldne, de svage elever enten bliver passive eller finder afløb i destruktiv aggressivitet. De samme problemer opstår i øvrigt hos de dygtige elever, som keder sig, fordi de ikke stilles over for udfordringer. Vi må væk fra den udelte undervisning i 8. til 10. klasse.

Fru Helle Degn fremførte, at halvdelen af landets skoler nu havde udelte undervisning. Det var rimeligt at tilføje, at en skole indgår i statistikken, bare den i en enkelt klasse kører med udelte undervisning.

Jeg vil gerne sige, at kvantiteten ikke nødvendigvis er udtryk for kvalitet. Fru Helle Degn henviste til en rapport, der er kommet fra Danmarks pædagogiske institut. Den er blevet en bibel for de kredse, der ønsker enhedsskole. Jeg vil gerne fremhæve, at når mange skoler kører udelte undervisning, så er det begrundet i stærke lærerønsker. Disse lærerønsker skyldes – ifølge hvad der ellers er skrevet i rapporten – et ønske om at bevare klassens sociale sammenhold og at undgå selektion af eleverne. Det er altså ikke et ønske om, at eleverne skal lære mere, der er afgørende.

Den udelte undervisnings profeter siger, at det er synd for eleverne at dele dem i to grupper efter evner og interesser. Men det er bemærkelsesværdigt, at i de år, hvor vi har haft udelte undervisning, er tilgangen til specialundervisningen steget som aldrig før. Der sker altså alligevel en udskillelse af en stor del af eleverne fra klassen. Og hvad med de alternative undervisningstilbud, som skyder op som paddehatte i ungdomsskoleregie i adskillige kommuner? Disse initiativer, hvis indhold og form folketingset i øvrigt ingen indflydelse har på, er netop tilbud til dem af folkeskolens elever, som er skoletrætte. Den deling, der her finder sted, er en deling, som efter min opfattelse nærmer sig en frasortering af elever på en måde, vi aldrig tidligere har set i folkeskolen. Var det virkelig, hvad forligspartierne bag folkeskoleloven ville med den udelte undervisning?

Vi giver ikke meget for den socialdemokratiske lighedsfilosofi. Den bygger på »hug en hæl og klip en tå«-systemet. Vi ønsker et undervisningssystem, der skal leve op til de behov og forudsætninger, som eleverne har,

og den virkelighed, som ligger i, at eleverne har forskellige forudsætninger for både praktisk og teoretisk arbejde. Den forudsætning må accepteres. Disse forskelle kan ikke ophæves med ideologisk velvilje og slagord eller med gode hensigter.

Vi oplever i disse år et samfund, der på mange måder er ude af balance, et samfund, hvis normer og værdier er i opbrud. Det er klart, at disse problemer afspejles i folkeskolen, der mangler fælles overordnede målsætninger for skolens arbejdsforhold og for skolens kundskabsmeddelelsesfunktion.

Folkeskolens formålsparagraf må ændres, så den i højere grad lægger vægt på det, befolkningen ønsker, nemlig at folkeskolen skal give nyttige kundskaber og fremme og udvikle børnenes anlæg og evner. Men paragraffer gør det ikke alene. Det er hævet over enhver tvivl, at nogle af samfundets adfærdsrevolutionære også har fundet vej til folkeskolens katedre. Disse lærere føler sig ikke tilskyndet til en fælles holdning over for elevernes adfærd på andre præmisser end deres egne. Resultatet er forvirring og usikkerhed hos eleverne, ligesom mange ældre og solide lærere føler sig kompromitteret og åndeligt set trængt op i en krog. Andre spændinger opstår på grund af forskellige lærerholdninger til det at lære noget – spændinger, som uundgåeligt får negativ indflydelse på skolens hverdag.

Arbejdsglæden er taget fra mange lærere – og lad mig tilføje: fra mange elever. Jeg er ikke spor i tvivl om, at eleverne først og fremmest ønsker en skole, der stiller krav til dem, og en skole, der sætter grænser for, hvad de må.

I skoleloven fra 1975 er indbygget mange skavanker, som skaber problemer. I store træk giver loven eleverne mulighed for selv at vælge fag og kursusniveau, og det er ikke bindende, så i virkeligheden kan de skøjte rundt i systemet. De kan på et tidligt tidspunkt melde sig til afsluttende prøver, men intet er bindende; de kan gå op og banke på døren, den dag prøven afvikles, og sige: jeg har alligevel ikke lyst. Altså intet med ansvar og konsekvens.

Forældrene og hjemmene har naturligvis også et medansvar for den skolesituation, vi har i dag. Det gamle familiemønster, hvor mor gik derhjemme, er ændret, og flere og flere af hjemmets og forældrenes opgaver er

[Karen Højte Jensen]

overdraget skole og fritidshjem. Forældre har svært ved at følge børnene og påvirke dem så positivt, som de gerne ville. Og sikkert er det, at mange børn møder i skolen uden evne til at rette sig efter skolens anvisninger.

Mange af skolens problemer kan kun løses gennem et tillidsfuldt samarbejde først og fremmest mellem lærere og forældre. Men det er ikke nok blot at slå fast, at der skam foregår et samarbejde. Der må sættes på konkrete samarbejdsmaal. Forældrenes tillid til folkeskolen må genskabes ved at give dem øget indflydelse på skolens hverdag.

Det konservative folkeparti ønsker ikke flere tvivlsomme pædagogiske eksperimenter i folkeskolen. Vi ønsker, at der nu afgørende sættes ind for at standse de tendenser, som vi i dag kender. Vi har gentagne gange fremsat konkrete forslag herom, men desværre uden tilslutning. Det må nu stå lysende klart, i hvert fald hos nogle af forligspartierne, at der nu må ske noget. Det faglige niveau skal styrkes. De unge, der forlader folkeskolen, skal være rustet til at varetage en plads i samfundet og til at honorere de krav, der stilles over for. Dygtighed og udfordringer må prioriteres lige så højt som trivsel og sociale relationer.

Halvgaard (FP):

Man må nok erkende, at de bestræbelser, der er blevet udfoldet i 1950'erne og 1960'erne for at gennemføre en centralisering af vort skolevæsen, har været én stor misforståelse. Det var de små skolers endeligt og samtidig begyndelsen til de små landsbysamfunds opløsning. Siden da er der aldrig i skoleverdens historie ofret så meget på vore børn og unge. Det er milliardbeløb, det drejer sig om. Skolepaladser med kostbart inventar, maskiner og undervisningsmateriel skød i vejret, og det sagde sparto til, hvad der tidligere er kendt. Men aldrig har der vel været så store problemer og forvirring i folkeskolen, som der er i dag. Det drejer sig både om en kundskabskrise, en disciplin Krise og en forældrekrise.

Endnu mere kaotiske tilstande opstod efter den nye folkeskolelovs gennemførelse i 1975. Det er egentlig beskæmmende, at de partier, som har ansvaret for folkeskoleloven af 1975, stadig væk vil forsvare denne folkeskolelov.

Fremskridtspartiet var et af de partier, der stemte imod loven, fordi vi dengang forudså, at den ville betyde en klar forringelse af vore børns undervisning, en forringelse af det faglige niveau, når man i vidt omfang vil lade den enkelte elev selv vælge fag og samtidig gøre prøver og eksaminer til noget betydningsløst, bl. a. ved gennemførelsen af den kursusdelte undervisning med fælles prøver i 9. og 10. klasse, som jo også forligspartierne – i hvert fald nogle af dem – er utilfredse med. Det får vi jo at se i dag, bl. a. med det forslag om en ændring af folkeskoleloven, som er kommet fra kristeligt folkeparti, som var et af forligspartierne.

I 1975 stillede fremskridtspartiet i forbindelse med folkeskoleloven en række ændringsforslag, som desværre blev nedstemt, men som havde gjort folkeskolen bedre, idet de havde skærpet kravene til eleverne og bibeholdt realeksamen ud fra den betragtning, at skal et undervisningsforløb lykkes og være ansvarligt, er både prøver, eksaminer og karakterer en uomtvistelig nødvendighed, ligesom det også er nødvendigt med en deling af eleverne i folkeskolen efter evner og interesser. Det er simpelt hen nødvendigt for at undgå den deling, som foregår i dag, hvor man sender en stor del af eleverne til specialundervisning.

Det har simpelt hen tydeligt vist sig, at vores forudsigelser om folkeskolen er gået i opfyldelse. Både lærere, børn, forældre og ikke mindst aftagerne af folkeskolens elever er utilfredse med det arbejde, der gøres i folkeskolen på grundlag af den nye folkeskolelov.

Mange forældre er bekymrede over børnenes uvidenhed, selv i hovedfagene dansk og regning. Børnene er blevet rastløse, utilfredse på grund af manglende udfordringer, hvilket igen giver problemer for lærerne, der må bruge en væsentlig del af undervisningstiden til blot at skabe den fornødne arbejdsro i klassen.

Folkeskolen har i virkeligheden nogle steder udviklet sig til institutioner, hvor for megen frihed og selvbestemmelsesret har ført til uorden, til ligegyldighed, til sløseri og nærmest til skulkeri og anarki, så en almindelig undervisning på mange skoler har været en umulighed. Og lærerne er i den situation, at de må affinde sig med hvad som helst fra elevernes side. Vi skal senere behandle et

[Halvgaard]

forslag vedrørende vold mod lærerne fra elevernes side. Det er jo skrækelige forhold. Jeg mener – og det tror jeg vi alle sammen må erkende – at vores uddannelsessystem er ved at ende i den rene fiasko. Om ikke andre vil erkende det, så tror jeg nok, de fleste af Danmarks lærere til bunds erkender forholdene.

Det må ligeledes konstateres, at socialdemokratiets nivellerings eksperimenter, hvor alle skal lære det samme – det vil sige ensretning – har spillet fallit. Ligeledes må man nok erkende, at de intentioner, der ligger i U 90, som vi jo har drøftet her i folketingset, også har været medvirkende til at skabe uro og usikkerhed om folkeskolen.

Disse omstændigheder, som jeg her har nævnt, og forældrenes frygt for, at man i folkeskolen skaber grundlag for generationers tabere, er jeg overbevist om er hovedårsagen til, at forældrene, lærerne og børnene har mistet tilliden til og respekten for den eksisterende folkeskole og har ønsket at lade deres børn blive undervist i de frie grundskoler, i de små skoler.

Nu kan man sagtens kritisere både det ene og det andet, og det har man jo en vis tilbøjelighed til, når man er i opposition, men samtidig må man også komme med nogle løsningsmodeller, som kunne forbedre forholdene. Mit parti mener, at folkeskolens problemer først løses, når man her i folketingset indser nødvendigheden af, at både folkeskoleloven og styrelsesloven ændres, således at det bliver forældrene, der i højere grad får ansvaret for folkeskolen. Hvem er nærmere end forældrekræden til at påtage sig det ansvar? Hvem er mest interesseret i, at deres børn får den bedste undervisning, og at der bliver de bedste forhold i folkeskolen? Det er forældrene. De har ikke i dag det fornødne ansvar og de fornødne muligheder for at ændre forholdene.

Fremskridtspartiet har foreslået en folkeskolelov og en styrelseslov, hvor forældrene alene har det økonomiske, juridiske og pædagogiske ansvar, og hvor skolens økonomi hviler på lige store statstilskud pr. elev, således at skolepengene følger eleven. Det er en retfærdig fordeling af midlerne til vore børn – i modsætning til, hvad tilfældet er i dag, hvor man nogle steder i landet ofrer flere tusinde kroner mere pr. elev end andre steder. Det indebærer større muligheder for den

enkelte elev til at skifte skole, og der vil også kunne opstå en sund konkurrence skolerne imellem om at gøre det så godt som muligt. Administrationsmæssigt vil det samtidig betyde, at såvel kommunernes som amternes skoleforvaltninger kan nedlægges. Den enkelte skole står alene til ansvar over for undervisningsministeren med henblik på at opfylde kravet til en forsvarlig undervisning i de obligatoriske fag.

En sådan skolestruktur ville én gang for alle standse debatten her i folketingset om offentlige kontra private skoler, og det ville indebære en større retfærdighed i forbindelse med fordelingen af de ressourcer, som samfundet ofrer på folkeskoleområdet.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Jeg synes, vi har nogle dygtige børn. Jeg synes aldrig, eleverne har vidst så meget om så mange forskellige emner, som de gør i dag. Det kan måske undre, for det er helt klart, at der er problemer i folkeskolen, og der er også problemer i friskolen. Mange elever føler skoletiden som et pres og som et ubehageligt tidsspilde, og mange lærere føler det ydmygende at være ofre for flokmentaliteten som udtryk for elevernes usikkerhed.

Men det, jeg synes det kunne være interessant at diskutere, er, hvorfor skolen som arbejdsplads er blevet, som den er, både for lærere og for elever. Jeg tror ikke, skolen isoleret set har skiftet karakter. Jeg mener, at skolen i takt med det øvrige samfund er inde i en uheldig udvikling. Jeg tror ikke, man kan lave en harmonisk skole og et harmonisk miljø for børnene, når verden uden for skolen er fyldt med konflikter og modsigelser. Jeg tror ikke, man kan forvente afbalancerede elever, der er koncentreret om undervisningen, hvis de hjemme er i en situation, hvor forældrene er mere eller mindre desperate, fordi de står uden arbejde, eller fordi de nedslides af for meget arbejde. Dertil kommer så lærernes nedslidning og stress.

Jeg tror derfor ikke på de enkle løsninger. Jeg synes, vi skal prøve at se: hvad er det, vi er oppe imod? Vi er oppe imod jag. Det behøver ikke at være jagten på statussymboler, det kan være det nødvendige jag, der skal til for at skaffe de to lønninger, der er nødvendige for at få en bolig. Vi er også oppe imod kedsomhed, imod leddiggang, og vi er oppe

[Marianne Bentsen-Pedersen]

imod en børneverden, der består af alt for mange forskellige voksne – så mange, at de ikke har tilstrækkelig mulighed for at engagere sig i børnene.

Børnenes verden består først og fremmest af forældrene, naturligvis, men tiden sammen med forældrene er begrænset til aftener og weekender. Aftenerne er den daglige kontakt, og de bliver ofte ødelagt af, at forældrene ikke har kræfter til andet end at sidde foran TV-skærmen.

Dernæst består børnenes verden af et utal af lærere. Især i overbygningen er der så mange skiftende lærere, at det er svært for såvel lærere som elever at føle et ansvar for hinanden. Og efter skolen kommer så ofte et nyt hold pædagoger.

Hvis vi ikke skal debattere en fordeling af arbejdet – og det skal vi ikke i denne debat – så må vi finde andre måder at afhjælpe dette på. Hvis vi skal tage noget af jaget ud af skolen, mener jeg ikke, vi har ret mange andre muligheder end at ophæve 45 minutters inddelingen. Skal man have tid til en rolig og afstressende undervisning, skal vi have helt andre intervaller, måske kun to i løbet af en dag. Også den evindelige skiften af fag og lærere er med til at skabe uro og forvirring. Skiftet til de nye pædagoger efter skoletid kunne afhjælpes af, at eleverne tilbragte mere tid på skolen, så de ikke skulle på institution bagefter. Jeg mener, at især de mindste og de største elever har alt for få timer – også under hensyn til deres udbytte af undervisningen.

Man kan så selvfølgelig med god ret spørge, om de store elever, der i forvejen er skoletrætte, nu skal have flere timer. Jeg mener, at problemet med de store, skoletrætte elever bunder i, at skolen lever videre på de vilkår, der var, dengang man som barn gik i skole og derefter kom ud for at tjene. Disse tilstande er for længst forsvundet. I dag skal skolen dække den tid, der ligger mellem at være barn og at være voksen, og den ændring har skolen aldrig taget højde for. Vi har bare forlænget børneskolen uden hensyn til elevernes udvikling mod voksenlivet, der indtræder allerede i skolealderen.

Med hensyn til de store elever kunne jeg godt tænke mig at vide, i hvilket omfang man rundt omkring følger de elever, der går tidligt ud af skolen, altså efter § 33, stk. 4.

Jeg mener, at efterskolerne i langt højere grad har formået at leve op til de ændrede krav, jeg talte om før. Vi ønsker derfor ikke at holde eleverne i folkeskolen fremfor efterskolen, men vi kan undre os over, at kommunerne ikke er gået ind på de gode tanker, der ligger i efterskolen, men helt har overladt det til de private skoler.

Men for at komme tilbage til kedsomheden. Jeg mener, den kun kan neddæmpes, hvis eleverne har en fornemmelse af, at det, de foretager sig, er af betydning og er nødvendigt – og det vil endnu sige, at det må have betydning for den enkelte. På længere sigt må vi lave opgaver, der er af betydning for fællesskabet. Skal det lykkes, må vi i gang med at forberede eleverne nu. Fællesskabet er nemlig den faktor, eleverne mangler. Det hænger sammen med det skiftende antal voksne og utrygheden ved at skulle klare sig selv. Her må skolens modtræk være, at lærerne arbejder i team, så der er få lærere omkring en gruppe elever. Gruppen af elever må også det meste af tiden være den samme, hvis man skal opnå tryghed i gruppen.

Det er naturligvis oplagt, at indholdet i undervisningen ikke er uvæsentligt. Her kan jeg fuldt tilslutte mig betragtningen om, at skolen er for teoretisk. Vi må indse, at skolen er en videreførelse af traditioner. Også i skolen i dag er indholdet og skolens indretning tilpasset børn fra boglige miljøer. Der har hele tiden været tabere i skolen, men det er først nu, de begynder at protestere. Før kunne de i nogen grad holdes i ave med korporlig afstraffelse. Den går ikke mere.

Derfor må vi lave en skole, der tilfredsstiller såvel de børn, der er tabere, fordi de ikke passer ind i borgerskabets skole, som de børn, der trives i skolen i dag. Vi må ikke acceptere, at skolen har sådan et indhold, at man bliver taber, hvis man kommer fra et ikke-bogligt hjem.

Til belysning af, hvem det er, der er tabere, og hvilket billede taberne giver, vil jeg godt fortælle en lille historie fra det daglige liv. Det drejer sig om en 9. klasse, jeg har haft på grundkursus, hvor vi under en debat om hærværk på skolen lavede undervisningen lidt om, så vi i stedet for at bruge regnebøgerne beregnede tallene omkring det hærværk, der var foregået, og derefter prøvede på at se, hvad de penge kunne have været anvendt til. Det gav en ny arbejdsform for

[Marianne Bentsen-Pedersen]

eleverne. De skulle ud og hente oplysninger. De skulle prøve at være kreative omkring alternative muligheder. Der var nogle af de piger, som normalt sad med deres bøger og regnede side efter side nydeligt og korrekt, som var fuldstændig lost i det system. De havde ikke evnen til at tænke kreativt. De havde ikke fået den udviklet gennem hele deres skoleforløb. På den anden side var der nogle af dem, som vi normalt ser som taberne i skolen – nogle af de drenge, man næsten skal have fat i nakken på for at få dem til at holde på en blyant – der for rundt på hele skolen og fik oplysninger rundt omkring, var på skoleinspektørens kontor for at få at vide, hvad en stol koster, osv. Det vender alligevel for mig lidt op og ned på, hvem det egentlig er, der er taberne i skolen i dag.

Jeg synes, at ændringen må ske ved, at vi udnytter de muligheder, der er for at komme uden for skoleporten, og dem mener jeg kun vi har, hvis vi laver længere intervaller. Det giver også en mulighed for at komme bort fra den teoretiske undervisning og for at give eleverne fælles oplevelser og praktiske erfaringer. Det ville der blive plads til med den øgede skoletid.

Som nævnt før mener jeg, at faktisk alle de problemer, der findes i folkeskolen, også findes i friskolerne, men friskolerne giver i noget større grad muligheder for fleksibilitet. Det er muligt, at noget af den fleksibilitet også kunne udvides til at gælde folkeskolen.

Der kan være mange grunde til, at forældre sender deres børn i friskolen. Det kan være begrundet i, at en lille lokal skole nedlægges. Forældrene opretter så i stedet for en friskole for at bevare den nære kontakt. Det kunne være undgået, hvis man i højere grad fredede de små skoler. Der kan også være forældre, der ikke sympatiserer med skolens ledelse eller med en del af skolens lærere, og der kan være politiske eller religiøse grunde til at vælge friskolen. Men som det har været nævnt før, må vi også huske, at der også er nogle, der går den anden vej: fra friskolen over til folkeskolen.

I SF mener vi, at folkeskolen bør danne grundstammen i vores skolevæsen, men at der skal være mulighed for at oprette friskoler. Vi mener, at folkeskolen skal have mindst lige så gode betingelser som friskolerne, og at det gerne må være tillukkende at sende sit barn i folkeskolen.

Vi mener, det er beklageligt, hvis folkeskolen kommer til at bære præg af, at de forældre, der er aktive i skolesammenhæng, forsvinder fra folkeskolen, og hvis en stor del af de børn, der kommer fra stimulerende hjem, går over i friskolen.

Derfor mener vi i SF, at det er katastrofalt, at undervisningsministeren har bebudet, at hvis kommunerne ikke selv vil sænke lærerskematimeforbruget, vil hun komme og hjælpe dem med det. Jeg synes, det var bedre at støtte folkeskolen og bruge det dalende elevtal til forbedringer i form af lavere klassekvotienter og større muligheder for tolærersystem. Endelig skal vi også huske, at der er kommet nye grupper ind i folkeskolen, som kræver større lærerforbrug.

Men det, ministeren har opnået, er, at der for øjeblikket oprettes børnehaveklasse med 27 børn, selv om man ved, at skolen vil få tilgang af elever året efter, fordi der er flere børn i distriktet. På samme måde oprettes der 10. klasser med 27 elever, selv om man ikke kan vide, om alle de, der forsøger at komme i gymnasiet, kommer det, da nogle er erklæret »måske egnede«. Det er den situation, undervisningsministeren har bragt skolerne og kommunerne i.

Vi mener, det er uhyre vigtigt, at børn får startet deres uddannelsesforløb med succes, for hvis de tabes i folkeskolen eller i friskolen, bliver det meget svært at komme videre med de tilbud, som vi alle sammen ønsker de skal modtage senere.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg vil gerne takke ministeren for besvarelsen af den stillede forespørgsel. Jeg hører også til blandt dem, der føler, at der på baggrund af den diskussion, der i disse måneder løber i offentligheden såvel om folkeskolens situation som om de vilkår, hvorunder der kan etableres og drives private skoler i Danmark, er god grund til at få en debat her i tinget, og det hvad enten det drejer sig om friskoler, private skoler, private grundskoler eller ungdoms- og efterskoler. Det er alle skoleformer, som på forskellig måde har relation til folkeskolen.

Der har i den løbende debat været udtrykt betænkelighed ved den øgede søgning til de private skoler. Den bekymring deler det radikale venstre ikke. Skal der være nogen me-

[Ole Vig Jensen]

ning i at sikre et reelt frit skolevalg, må vi respektere og acceptere følgerne også i en tid, hvor det måske godt kan give os nogle vanskeligheder.

For os er det afgørende at værne om den frihedslovgivning, som i mere end 100 år har virket inspirerende på udformningen af den danske skole- og uddannelsespolitik, og derfor skal vilkårene for disse skoleformer ikke forringes. Det har jeg også forstået at ministeren har givet udtryk for i dag. Det er jeg taknemlig for.

Men når det er sagt, ønsker vi også at fremhæve, at den private og frie skoles fremgang og succes ikke skal ske på bekostning af folkeskolen. Fra radikal side føler vi os stærkt forpligtede til at gøre folkeskolen bedst mulig for vore børn. Den skal nu engang være skolen for alle børn, og så må den indrettes, så den skaber gode opvækstvilkår for alle de børn og unge, som skal tilbringe et betydningsfuldt afsnit af deres liv her.

Af den måde, forespørgslen er formuleret på, kunne man få det indtryk, som også har været nævnt af andre, at der foregår en flugt fra folkeskolen til de private skoler. Det er jo ingenlunde tilfældet. Det mener jeg også ministeren har belyst på god måde. Ganske vist har der været en stigning i de senere år, men i virkeligheden er der tale om et ganske stabilt forhold. Igennem mange år har et sted mellem 5 og 7 pct. af en årgang børn søgt de frie og private skoler, og det er der efter det radikale venstres opfattelse intet alarmerende eller udfordrende ved. Det udtrykker snarere en stabil og grundlæggende interesse i at værne om det frie skolevalg, men er vel også udtryk for, at folkeskolen ikke er blevet svigtet af dem, der har ansvar for den.

Er det i virkeligheden ikke sådan, at den udstrakte frihed til at indrette sin undervisning, som gælder for de private skoler, og som af alle betragtes som et betydningsfuldt gode, også giver den danske folkeskole en frihed, som kun få lande kender i et tilsvarende omfang? Tænk blot på Sverige, hvor private skoler ikke eksisterer! Her er den statsstyrede svenske skole ikke efterlignelsesværdig.

De frie og private skoler betragter vi i det radikale venstre som et værdifuldt og uundværligt led i det danske skolebillede, og vi vil derfor ikke acceptere noget anslag mod disse skoleformer, som kan true deres eksistens.

Det er der heller ikke kommet. Men også de private skoler må i økonomisk stramme tider yde deres bidrag i forsøget på at dæmpe væksten i de offentlige udgifter. Det må de på lige vilkår med andre skoleformer acceptere, men aldrig længere, end at det frie skolevalg eksisterer som en reel mulighed.

Der tales i disse år meget om folkeskolens krise – og ikke ganske ubegrundet, om end nogen har behov for at overdramatisere det. Der er problemer i folkeskolen. Men er det så mærkeligt, når også det omgivende samfund er præget af tidens vanskeligheder? Både i hjemmet, i familien og på arbejdspladsen er man mærket af den økonomiske nedtur og den stigende arbejdsløshed. Men det er farligt, hvis utilfredsheden og modløsheden skal brede sig langt ind i skolens hverdag. Her påhviler der lærerne en stor opgave og et betydeligt ansvar. I samarbejde med forældrene må de forhindre, at de unge bliver opdraget til at blive en modløs generation. Der må kaldes på de kræfter og de nye værdier, som kan erstatte de mål, som man under andre betingelser stillede sig i de rige 1960'ere og 1970'ere.

I den forbindelse vil det betyde fantastisk meget for skolens indre liv, om man også her i nedgangstider kan mobilisere blot en behersket optimisme og tro på skolens muligheder for at hjælpe vore børn til at møde det, man kunne kalde en ny tids udfordringer. Det kommer de til på andre betingelser end forældregenerationen.

Den folkeskolelov, som i dag danner rammen om skolens arbejde, har nu været i kraft så længe, at vi med rimelig grund kan prøve at gøre status. Vi har fra radikal side hidtil afvist at ville gå ind i nogen ændringer. Loven måtte have tid til at virke. På den anden side er vi nu nået så langt, at der er grund til at se nærmere på lovgivningen, næppe for at forberede en helt ny lovgivning, men for at se, i hvilken udstrækning intentionerne med folkeskoleloven er lykkedes, og, hvor det ikke måtte være tilfældet, da at søge at skabe mulighederne enten inden for den gældende lovs rammer eller ved at forbedre lovgrundlaget. Hvor det er nødvendigt, er vi klar til det.

Efter det radikale venstres opfattelse er ikke alle muligheder i den nuværende lov udtømte, og derfor er det rimeligt, at vi forsøger at få en debat i gang mellem forligs-

[Ole Vig Jensen]

partierne. Debatten skal ikke foregå i den lukkede kreds. Ethvert parti skal være velkomment, synes jeg, til at deltage, men de forligspartier, der har stået sammen om folkeskoleloven, må tage den drøftelse, som jeg også forstår der fra flere sider er lagt op til i dag, om virkningerne af den lov, der blev gennemført i 1975.

Loven fungerer ikke tilfredsstillende i alle henseender, det vil jeg gerne understrege. Folkeskolen er stadig en meget teoretisk og bogligt præget skole. Styrkelsen af det praktisk-musiske i folkeskolen er ikke lykkedes, sådan som jeg forstod at lovgiverne ville det. Vi svigter i nogen grad stadig de elever, som er mindre motiverede for det, man kunne kalde en udpræget teoretisk, boglig indlæring. Vi er vel i dagens folkeskole nået dertil, hvor én gruppe af eleverne ønsker skolen bogligt effektiviseret, mens en anden gruppe af eleverne nærmest af samme grund flygter fra skolen og er meget svære at motivere for noget som helst.

Alene af den grund synes jeg, at vi nærmere må overveje, hvad vi kan gøre for at gøre folkeskolens tilbud til et reelt tilbud til alle de børn, der kommer der. Der er ingen grund til at skjule – det gælder nok navnlig de ældre klasser – at dér har de frie skoler, vel også på andre og friere betingelser, haft mulighed for i højere grad at forene praktisk og teoretisk indlæring på en måde, som tiltaler de unge mennesker.

Ressourceforbruget spiller selvfølgelig en afgørende rolle, især i økonomisk vanskelige tider. Jeg vil godt sige til hr. Alfred Hansen, som var inde på det spørgsmål, at det er meningsløst og en fordrejning af de faktiske forhold, når hr. Alfred Hansen siger, at i stedet for at skaffe de nødvendige midler til at føre folkeskoleloven ud i livet har vi i stedet gennemført besparelser. Det er direkte forkert. Der er tilført folkeskolen meget betydelige midler siden 1975 netop for at opfylde folkeskoleloven.

Hr. Alfred Hansen harcelererede en lille smule over, at det måske kunne hænge sammen med, at der i denne sammenhæng eksisterede to forlig: et økonomisk forlig og et folkeskoleforlig. Nu må man jo sige, at hr. Alfred Hansens indsats udmærker sig ved, at han ikke er med i noget af dem. Så er det lettere at stå og være kritisk både i den ene og den anden sammenhæng. Sagen er, at de

besparelser, der er gennemført inden for folkeskolen indtil nu, opfatter jeg ikke som et anslag imod de intentioner, der har ligget i folkeskoleloven. Jeg er overbevist om, at enhver institution i Danmark, herunder også skolerne – såmænd også de private skoler – i en økonomisk stram tid har godt af at gøre sig overvejelser over, hvordan man bruger sine midler. Man bliver jo altid presset lidt, hvis man skal gennemføre besparelser. Men afgørende er det nok for fremtiden, at vi sikrer, at der til folkeskolen er de midler, som gør, at vi får den folkeskole, vi gerne vil have.

Jeg har med stor interesse læst en artikel i det sidste nummer af undervisningsministeriets tidsskrift, Uddannelse. Det er magister Poul Erik Jensen, der anstiller nogle betragtninger om klassekvotienter og lærertimeforbrug, som er meget spændende, først og fremmest fordi de denne gang bygger på nogle videnskabelige undersøgelser, som er langt mere underbyggede, end man hidtil har kendt det. Konklusionen, for nu at gøre det kort, hos Poul Erik Jensen er den, at klassekvotienternes størrelse spiller en meget lille rolle for indlæringsmulighederne. I Danmark – jeg har såmænd selv deltaget – har vi ofte haft en sådan diskussion om, hvorvidt gennemsnitsklassekvotienten skulle være 18 eller 20 eller 22. Næsten alle undersøgelser – det drejer sig om 900.000 børn såvel i dette land som i andre lande, hvor man interesserer sig for dette spørgsmål – viser, at det bogstaveligt talt er ligegyldigt, hvilket antal elever der inden for det felt er i en klasse.

Når jeg siger det, er det selvfølgelig ikke for at sige, at nu har vi et nyt spareobjekt, men det er en god anledning til, synes jeg, at overveje, om vi kan bruge nogle af de midler, vi har til rådighed i folkeskolen, på en bedre måde og med et bedre udbytte, end vi gør i dag. Poul Erik Jensen slår nemlig i samme artikel fast, at det viser sig, at mulighederne for at benytte – boglige eller ikke-boglige – undervisningsmaterialer og muligheden for lejrskoleaktiviteter o. lign. spiller en langt større rolle for at få tingene til at lykkes for den enkelte lærer og eleverne, end man måske hidtil har været fuldt opmærksom på. Jeg gad vide, om ikke mange besparelser i det sidste års tid netop er gået ud på at beskære i den kommunale regie lejrskoler, undervisningsmaterialer osv. Jeg synes, at

[Ole Vig Jensen]

han med sin artikel lægger op til en interessant debat, som vi andre bør deltage i og tage alvorligt.

Der har i dag været rejst spørgsmålet om at ændre folkeskoleloven, hvad angår prøver. Vi skal behandle et forslag herom senere; derfor skal jeg ikke gå i dybden med det, men jeg synes, det hører med her. Selvfølgelig kan vi diskutere den side af sagen også, og jeg har med nogen interesse hæftet mig ved, at socialdemokratiet har sagt, at de selvfølgelig er indstillet på med forligspartierne – jeg går ud fra, det også gælder andre – at drøfte mulige ændringer. Jeg forstod på venstre, at man stod fast på forliget af 1975, men havde nogle ønsker om ændringer. Det lægger jo op til, at vi tager de drøftelser, som også udmærket kan indbefatte spørgsmålet om prøver. Men sagen er vel – det vil jeg sige allerede nu – at omfanget af prøver i folkeskolen i dag er så stort, at det næsten er ødelæggende, når vi skal tage hele folkeskoleforløbet. Derfor er svaret ikke bare, at for at gøre skolen bedre for de ældste klassetrin skal vi øge antallet af prøver.

Jeg vil til gengæld allerede nu sige, at jeg synes også, der er problemer netop med den måde, hvorpå vi afholder prøver i dag. Det kunne der måske være god grund til også at tage en drøftelse af.

10. klasse er der ikke sagt meget om, men jeg har fået det indtryk, at den efterhånden passer dårligere og dårligere ind i systemet. Jeg synes, vi skulle gøre os nogle overvejelser. Jeg er ikke tilhænger af at afskaffe 10. klasse, i hvert fald ikke på nuværende tidspunkt, men jeg synes, vi skulle gøre os nogle alvorlige overvejelser, om ikke vi kan bruge 10. klasse som et bedre udgangspunkt for en række af de elever, der senere skal ud i beskæftigelse, erhvervsfaglige uddannelser, og hvad de skal. Jeg tror, vi kan lave en langt mere motiveret undervisning i 10. klasse, end vi gør det i dag, sådan at den kunne blive et væsentligt led i et fuldt folkeskoleforløb.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.49

Mødet genoptaget kl. 13.00

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Ove Jensen):

I skrivelse af d.d. meddeler justitsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Spiritus- og promillekørsel).

(Lovforslag nr. L 194).

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Justitsministeren (Ole Espersen):

Hermed tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Spiritus- og promillekørsel).

(Lovforslag nr. L 194).

Lovforslaget indebærer en udvidet anvendelse af bøde og en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf over for kørsel efter indtagelse af spiritus. Dette foreslås kombineret med en forlængelse af frakendelsestiderne ved de højere promiller.

Forslaget skal bl. a. ses på baggrund af den almindelige kriminalpolitiske målsætning om at gennemføre en begrænsning i frihedsstraffens anvendelse. Men det er også en velkendt sag, at der som følge af kriminalitetsudviklingen og herunder den stigende tilgang af sager om kørsel efter indtagelse af spiritus er opstået uacceptable ventetider for afsoning af frihedsstraf. Det er nærliggende at antage, at de lange ventetider for at komme til afsoning svækker frihedsstraffens præventive virkning, ikke blot i spiritussagerne, men også i andre sager.

Der er efter justitsministeriets opfattelse ikke grund til at tro, at udvidet brug af følelige bøder i stedet for frihedsstraf over for kørsel efter indtagelse af spiritus vil medføre en uacceptabel svækkelse af reaktionssystemets præventive virkning, når der ved de samme promiller sker en forlængelse af frakendelsestiderne. Lovforslaget vil bevirke en ønskelig aflastning af kriminalforsorgens afsoningskapacitet, og dette vil kunne bidrage til hurtigere fuldbyrdelse af idømte straffe.

Efter forslaget skal bøde idømmes i alle førstegangstilfælde uden skærpende omstæn-

[Justitsministeren]

digheder, hvor promillen ikke har oversteget 2,00. I dag ligger grænsen mellem bøde og frihedsstraf ved 1,50 promille. Samtidig forudsættes det, at der sker en afkortning af de frihedsstraffe, som i dag idømmes ved højere promiller.

Justitsministeriet har, som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, overvejet, om denne omlægning burde give anledning til en forhøjelse af bødeniveauet og til indførelse af tillægsbøder til frihedsstraffene. Man har imidlertid fundet det rigtigt ikke at stille forslag herom. Om begrundelsen herfor tillader jeg mig at henvise til lovforslagets bemærkninger punkt 6.

Justitsministeriet har også overvejet, om det ville være hensigtsmæssigt at afskaffe reglen om betinget frakendelse ved promillekørsel, således at der også ved kørsel med promiller mellem 0,8 og 1,2 skulle ske ubetinget frakendelse. Imidlertid har justitsministeriet fundet det rigtigst ikke at stille forslag herom. En ubetinget frakendelse af kørekortet over for kørsel med promiller af denne størrelse kan forekomme at være en uforholdsmæssig streng reaktion, ikke mindst over for erhvervschauffører og andre, som i det daglige har brug for at køre i bil. Hertil kommer, at stigningen i kørslerne efter indtagelse af spiritus i realiteten er indtrådt ved de højere promiller, således at der af præventive grunde næppe kan siges at være behov for en skærpelse i det laveste promilleområde.

Derimod har justitsministeriet fundet det rigtigst at lægge op til en forlængelse af frakendelsestiderne ved promiller over 1,5, altså ved de promiller, hvor der har været en reel stigning. Justitsministeriet vil i forbindelse med gennemførelsen af forslaget overveje mulighederne for at styrke politiets indsats over for kørsel i frakendelsestiden.

Der vil i forbindelse med en gennemførelse af lovforslaget blive gennemført en særlig benådningsordning for allerede dømte, således at deres straffe kommer til at svare til de straffe, som vil skulle idømmes efter de nye regler. Dette vil betyde en væsentlig lettelse i den såkaldte venterpukkel.

Justitsministeriet lægger betydelig vægt på, at gennemførelsen af forslaget ledsages af en forstærket propaganda om alkohol og trafik. Der er ved lovforslaget afsat betydelige beløb hertil i 1981 og 1982. Kampagnen vil blive forestået af rådet for større færdselssikker-

hed. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at der i det nordiske trafikår 1983 også vil blive anvendt betydelige beløb på færdselspropaganda.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de bemærkninger, der ledsager det, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings velvillige behandling.

Man vendte herefter tilbage til dagsordenens punkt 1, der var:

1) Forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel [om folkeskolen] af Alfred Hansen (DR), J. K. Hansen (S), Bertel Haarder (V), Karen Højte Jensen (KF), Halvgaard (FP), Marianne Bentsen-Pedersen (SF), Ole Vig Jensen (RV), Mimi Jakobsen (CD), Steen Folke (VS) og Chr. Christensen (KrF).

(Forespørgsel nr. 27).

Forhandlingen genoptoges.

Forhandling

Mimi Jakobsen (CD):

Jeg så for nylig en fremtrædende socialdemokratisk politiker citeret for at skulle have sagt: vi har verdens bedste folkeskolelov; den fungerer bare ikke. Hvis det er rigtigt, synes jeg nok, man må sige, at ministerens redegørelse i dag har været noget tynd. Så må det være os andre, der har til opgave til gengæld at give et bud på, hvad vi føler kan være årsagerne til, at der sker en stigende, jeg vil ikke kalde det en flugt, men en vandrang fra folkeskolen over i privatskolerne, hvad det er, der får forældrene til at vælge en anden skoleform.

Lad mig først sige om privatskoler, at alt det gode, der kan siges om dem, har CD sagt ved mange lejligheder, og jeg vil ikke gentage det i dag, men vi mener det fortsat med uformindsket styrke. Vi finder fortsat, at det er et uhyre værdifuldt princip, at vi i Danmark har undervisningspligt og ikke skolepligt, således at det er forældrene, der har undervisningspligten og selv afgør, i hvilken skoleform de ønsker deres børn undervist.

Derfor skal det heller ikke betragtes som nogen kritik af privatskolerne, når jeg i det følgende vil beklage den udvikling, for jeg

[Mimi Jakobsen]

synes ikke, det er synd for privatskolerne, og jeg synes heller ikke, det er synd for de elever, der forlader folkeskolen for at gå i privatskolerne, men jeg synes, det er synd for folkeskolen, for jeg mener, at folkeskolen er inde i en udvikling, som kan føre i to retninger, hvoraf begge er lige uønskværdige.

Den ene retning er, at det bliver en ganske bestemt type elever og forældre, der forlader folkeskolen. Det er de forældre, der engagerer sig i deres børns skolegang, og som gerne vil gøre en ekstra indsats for deres børns fremtid og uddannelse, og det er de forældre, vi har mest brug for i folkeskolen, fordi der er megen mulighed for forældreindflydelse i folkeskolen, hvad vi gerne ser at der er.

Men faren i udviklingen er, at det tit er netop disse forældre, som kunne have været med i en værdifuld debat og i en indsats i folkeskolen, der forlader den. Og hvem bliver så tilbage? Ja, det bliver måske som et skræmmebillede. Engang kun de elever, som der ikke er nogen der tager sig af, og for hvis forældre det er ligegyldigt, eller som i hvert fald har givet op. Det mål må vi ikke have, vi må have højere ambitioner. Vi må forsøge at fastholde nogle af de forældre, der gerne vil give deres børn de bedste muligheder for en uddannelse.

En anden udvikling, man kan tænke sig, er, at folkeskolen som sådan ikke vil eksistere om 25 år, at vi ikke længere er i stand til at fastholde den brede grunduddannelse, folkeskolen er, men at vi vil se en opsplittning på tusind kommunale friskoler, i og med at hver eneste skole i dette land har mulighed for selv at udarbejde læseplaner og udfylde rammerne for de enkelte fag, hvilket giver betydelig forskel ikke alene fra kommune til kommune, men også fra skole til skole, i det faglige indhold.

At der herudover naturligvis kan være forskel i metode, betragter vi i og for sig som en god ting; metodefriheden er der ingen der skal angribe. Men pensumfriheden og fagenes indhold må være nogle ting, der ikke skal berøres af dette her. Der må være en ensartethed.

Men jeg vil gerne understrege, at det er det eneste punkt, hvor centrum-demokraterne ønsker en øget central styring. Alt andet ser vi hellere end gerne afgjort på den enkelte skole i samarbejde med forældrene og lærerne og eleverne dér. Men fagenes indhold må

være nogenlunde det samme, uanset om vi taler om Nr. Snede, Frederiksberg eller Harbør.

Lad mig så prøve at trække nogle af de ting op, jeg tror der er problemer for de forældre, der lader deres børn forlade folkeskolen; i hvert fald er det det, man oftest hører kritik af. Det ene er netop fagenes indhold, og dér har jeg berørt de decentrale læseplaner, som jeg altså finder meget uheldige. Dansk har været nævnt, historie har været nævnt. Ved lovforslagets tredje behandling i 1975 nævnte CD, at det var de fag, der ville blive problemer med, og det er det blevet.

Må jeg sige et par enkelte bemærkninger om dansk. Det er selvfølgelig rigtigt, at dansktimerne er blevet nedskåret – man har færre dansktimer i dag, end man havde for år tilbage – men det er også rigtigt, at danskundervisningen, som man forstod den dengang, er blevet udhulet ved, at man har lagt en lang række nye emner ind i undervisningen. Man skal diskutere med eleverne for eller imod kriminalitet – det er vigtigt – for eller imod spiritus – det er vigtigt – for eller imod narkotikaproblemer – det er vigtigt – for eller imod seksualvejledning – det er vigtigt – og for eller imod færdselsundervisning – det er vigtigt. Alle disse emner – og jeg kunne nævne flere endnu – er vigtige i sig selv, og vi har vel alle sagt: ja, det er da meget rimeligt – når man kom og forelagde os dem. Men der er jo bare det problem, at det tager tiden fra noget andet, og så er det, nedprioriteringen sker af det, som forældrene selv sætter højest, nemlig at læse, at stave og for regnings vedkommende at regne. Det er jo det, der sker; man kan ikke nå det hele, og der er ingen, der kan bebrejde lærerne, at de ikke når det. Men det er os andre, der siger god for alle disse emner og ikke kender vores begrænsning. Det er os, der udhuler faget dansk, og det er derfor, vi må prøve at gøre noget ved det gennem læseplanerne.

Dertil må man lægge, at litteraturundervisningen er blevet redet af den mare, der hedder »det udvidede tekstbegreb«, hvor alt – alt – kan tages ind i danskundervisningen. Jeg nævnte under gymnasiedebatten her i tinget i tirsdags eksempler på, at man kunne beskæftige sig med en kantinekonflikt på EFG-skolerne i 1977 – det var Dansk lærerforeningen, der til brug for gymnasieundervisningen i dansk havde udgivet et sådant

[Mimi Jakobsen]

hæfte. Vi kan i folkeskolen se elever, der sidder og læser Ugens Rapport, lægeromaner og alt muligt andet i overensstemmelse med læseplanerne: der er intet forgjort af den lærer, der har tilladt det, og jeg ved også, hvorfor læreren gør det. Han siger: jeg vil gerne lære eleverne, hvad der er kvalitet, og hvad der er noget skidt og møg. Det har jeg stor sympati for, men der er bare det ved det, at eleverne møder alt dette smuds og skidt uden for skolen, og derfor er der ingen som helst grund til at bruge den kostbare undervisningstid på andet end at præsentere eleven for kvalitet, og hvis ikke skolen præsenterer de elever, der ikke har kvaliteten hjemmefra, for kvaliteten, hvem gør det så? Det gør ingen, og så er det de elever, som er de svageste, og som vi alle vil gøre noget for, der bliver ladt i stikken, for de gode hjem og de engagerede hjem skal nok sørge for, at kvaliteten også bliver bibragt deres børn. Men når man spiller kostbar undervisningstid på det bras, lader det mig fuldstændig kold, at man taler om nedskæring af timetal, for når man ikke prioriterer bedre med den kostbare undervisningstid, man har i et vigtigt fag som dansk, har jeg ikke særlig ondt af det klynkeri, der er om det.

Fagenes antal har været diskuteret, og et af modeordene for tiden er fagtrængslen, og det er det med rette. Det hænger igen sammen med nogle af de emner, jeg nævnte før. Fra CDs side må vi sige: der er for mange fag, der er for mange emner, nu må vi prøve at koncentrere skolen med de begrænsninger, der ligger i det, om nogle færre fag, nogle færre lærere, og give større mulighed for fordybelse i disse fag. Jeg tror, vi alt for let rider med på den bølge, der hedder: skolen er et spejl af samfundet. Det kan skolen selvfølgelig ikke undgå at blive til en vis grad, men er det ikke skolens opgave at prøve at skabe en tryghed og en ro, som måske ikke eksisterer i samfundet, men som skolen kan give i de sølle seks timer om dagen, hvor vi holder eleverne dér? Det mener jeg må være en væsentlig opgave, men det gøres ikke ved, at man fra 2. og 3. klasse spreder en lang række emner ud foran børnene, for så er det, de føler en usikkerhed, en rodløshed og en forvirring, som ingen kan bebrejde dem.

Lad os dog starte i grundskolen med de få fag og så sprede viften ud, efterhånden som børnene kan kapere det, har fået deres egne

erfaringer, men lad os ikke gå den modsatte vej og starte med dette kæmpemæssige udbud af fag, emner og tilbud, og jeg ved ikke hvad, og så snævre det ind efterhånden, og jeg føler, det er det, der sker.

Forældrene ønsker for flertallets vedkommende prøver, karakterer og eksamener bibeholdt, og jeg mener også, det er ødelæggende for roen om skolen, som vi andre så mange gange er blevet beskyldt for at bryde, at nogle af forligspartierne bliver ved med at tale om, at vi må af med prøver og eksamener, og at de heller ikke gerne ser karaktererne.

Prøverne efter 9. klasse har været nævnt. Vi får senere på dagen lejlighed til at behandle et forslag fra kristeligt folkeparti, og CD mener selvfølgelig også, at har man 2 niveauer, må man afprøve eleverne efter 2 niveauer ved 2 forskellige prøver.

Men det er jo ikke alene det. Det er den lille prøve i det daglige, ikke på de lave klassetrin, men på mellemtrinene, som gør, at eleverne kan få en meget mere neutral og afslappet holdning til det at være til prøve og eksamen. Det er jo ikke bare i skolelivet, de møder prøver og eksamener; det møder vi alle hver eneste dag. En prøve og en eksamen er det også, når man for første gang skal ind at aflevere et brev til en sur kontorchef, eller når man for første gang får overladt en opgave, man skal klare selv. Det er også en prøve og en eksamen, og det møder alle i deres senere tilværelse. Derfor er den langsomme og blide tilvænnelse, skolen kan give, af værdi for de elever, der uvægerlig vil møde prøver og eksamener under en eller anden form i arbejdslivet senere.

Holdningskrisen, disciplinkrisen, eller hvad vi vil kalde den, har været bragt ind. Jeg vil gerne bruge ordet holdningskrise, for jeg synes, det er langt bredere end selve det, der hedder disciplin, som jeg i øvrigt ikke har noget imod.

Hvad er det, der sker med de små elever, der kommer i børnehaveklassen og i 1. klasse, som har gået og ventet i et år på at komme i skole, og som har drømt om det, som har været så stolte af, at nu skulle de begynde i skole? Når man så møder dem i 6. klasse, er de ved at hænge sig ved daggy bare ved tanken om, at de skal hen på slaveanstalten i morgen. Hvad er det, der sker? Jeg tror igen, at det er resignationen hos lærerne i folkeskolen, der gør sig gældende. Jeg be-

[Mimi Jakobsen]

brejder ikke lærerne denne resignation, for det er politikerne, der har skabt baggrunden for den resignation, men det er det, at vi kræver af disse lærere, at de skal nå 10–20–30 ting til, som de ikke skulle for 10 år siden, uanset at loftet over det økonomiske er det samme, der giver resignation.

Det er også et spørgsmål om arbejdsglæde. Man nægter mange elever den arbejdsglæde, det er at mærke konkret f. eks. ved en prøve: i dag er jeg dygtigere til noget, end jeg var i går. For 8 dage siden kunne jeg ikke forstå dette her, nu forstår jeg det – det har vist sig – og jeg bliver rost for det. Ja men det er da et elementært behov, som alle har, og som udmærket kan udmønte sig i disse små jævnlige prøver, men som også udmønter sig i, at læreren får tid til at kontakte den enkelte elev i undervisningsforløbet og checke de ting af. Det er den arbejdsglæde, jeg føler man tager fra eleverne.

Det er også den gensidige respekt. Der går ingen centrum-demokrater omkring på denne jord, som ønsker, at vi skal tilbage til en skole, hvor eleverne sad og var bange for deres lærere, men vi ønsker den gensidige respekt, den forståelse hos eleverne af, at læreren er den voksne, der har overblikket. Det forfærdelige begreb, der hedder »lærercentreret undervisning«, er ikke så forfærdeligt, for hvis ikke læreren styrer udviklingen i en klasse, hvem gør det så? Ja, det gør de 3–4 skrappe fyre nede på bageste række – jeg beklager over for de mandlige ordførere, men sådan er det jo altså desværre som regel. Det er dem, der kommer til at styre, og de har ikke overblikket, og så går det ud over de svage. Det er derfor, det er piske-nødvendigt, at man ikke i demokratiseringens hellige navn opgiver det, der hedder lærercentreret undervisning. Hvad i alverden skulle det ellers være?

Der har været megen debat om slaskeriet i folkeskolen. En elev fra Helsingør rejste et problem, og det blev der som sædvanlig, var jeg lige ved at sige, et stort avisboom ud af. Jeg forstår godt, at slaskeriet finder sted, fordi det er en resignation hos lærerne, men jeg kan alligevel ikke acceptere det, for det er tilbagemeldingen fra samfundet til den elev: vi er da ligeglade med dig; vi er da ligeglade med, om du afleverer dine prøver i dag eller i morgen. Vi tager os ikke af dig; du kan hænge på, eller du kan lade være. Vi må ha-

ve nogle højere ambitioner, læreren må som repræsentant for skolen i klasseværelset sige: ja men det er ikke mig lige gyldigt, om du afleverer. Det er vigtigt, at du gør det og det. Det er vigtigt for mig, det er vigtigt for dig selv, og det er vigtigt for klassen som helhed.

Ministeren sagde, at folkeskolen ikke er sattet bagud pædagogisk for de private skoler. Nej, det er sikkert rigtigt, og jeg er lige ved at sige desværre. Det vil jeg gerne uddybe. Jeg vil protestere imod, at en lang række af de pædagogiske forsøg, som finder sted i folkeskolen, finder sted i folkeskolen, men jeg ville med sindro se på, at de fandt sted i de private skoler, hvor man ikke har holdningskrisen i nær så høj grad, og hvor man har de lave klassekvotienter. Lad dog privatskolerne prøve disse ting; de kan prøve med samlæsningen og med årgangsdelingen, der bliver brudt op. Der kan man sagtens undervise en 3. klasse og en 4. klasse i et eller andet sammen. Men man må ikke tro, at det uden videre lader sig overføre til folkeskolen, for det gør det ikke. Værdien af privatskolerne er jo netop den nære kontakt, kendskabet.

Det kan godt være, at klassekvotienterne ikke har den store betydning, men den lille skole har. Det, at man kender skolens lærere, det, at man som forældre hele tiden kan følge med i, hvad der sker omkring ens barn, og ikke bliver overrumplet af nogle fantastiske fine videnskabelige rapporter om, at nu er der lavet det og det integrationsforsøg, og nu er der lavet det og det, som man ikke forstår. Det er det, der sker, og det er derfor, forældrene står af og siger: ja men vi forstår ikke, hvad det er, I gør med vores børn, og derfor sætter vi barnet over i en privatskole, hvor omgivelserne er så små, rammerne er så snævre og få mennesker omgiver vores børn, at vi kan nå at snakke om, hvad det er, der sker.

Det sidste, jeg vil have lov til at sige, er: lad nu være med at misunde privatskolerne de lave klassekvotienter. Vi havde for ca. 1 år siden en debat om Johannesskolen her. Den skal jeg ikke fordybe mig mere i, men vil bare understrege følgende: Johannesskolen er det mest elendige bygningsværk, der står i Frederiksberg kommune, det tror jeg roligt vi kan blive enige om. Lærernes arbejdsrum er indrettet på et gammelt toilet, og der er elevundervisning i kælderlokaler, hvor

[Mimi Jakobsen]

der er 1,80 m til loftet, men den skole har ventelister så lange som et ondt år. Jeg ønsker ikke den slags bygninger i folkeskolen, men vil sige, at de fine rammer ikke behøver at være en garanti for noget som helst, og det er måske dér, vi skal sætte ind og lære noget af privatskolerne. For det er øjensynlig på indholdet og på kontakten til skolen, at forældrene bedømmer deres barns skolegang, og ikke på så og så mange kvadratmeter pr. elev.

Steen Folke (VS):

Da VS i marts 1978 rejste en forespørgselsdebat om nogle af problemerne i folkeskolen og i den forbindelse opstillede problemerne, sådan som vi så dem, i 10 punkter, svarede den daværende undervisningsminister, Ritt Bjerregaard (Folketingstidende 1977-78, sp. 7962): »at regeringen ikke har planer om noget forsøg på en samlet løsning af, hvad 5 medlemmer af dette ting anser for at være folkeskolens problemer.«

Jeg vil gentage de problemer, vi opregne, og som den daværende undervisningsminister altså ikke kunne tage sig af. De er desværre ikke blevet mindre aktuelle i de forløbne tre år.

Skolen fungerer i høj grad som en ghetto, besøg i det omgivende samfund indgår kun i yderst begrænset omfang i undervisningen. Det er de boglige, teoretiske fag, der ganske dominerer, de få praktiske fag fungerer nærmest som hobbybeskæftigelse, og der er ingen sammenhæng mellem den teoretiske og den praktiske undervisning. I virkeligheden hænger tingene sammen. I skolen splittes den op i en række af usammenhængende fag. Dette forværres af den skemaopdelte hverdag, hvor 45 minutter af ét fag afløses af 45 minutter med noget helt andet.

Tvært imod påstandene om venstreorienteret indoktrinering er realiteten, at børnene i skolen udsættes for en massiv borgerlig påvirkning. Skolebøgerne formidler det borgerlige samfunds selvforståelse, og den skjulte læreplan tilpasser børnene til samfundet. Skolen fungerer som et autoritært system, der forbereder børnene på at underkaste sig andre autoritære systemer i erhvervslivet, staten, kommunerne, militæret.

I folkeskolens ældste klasser foregår der et ødelæggende karakter- og eksamensræs. Det

skader undervisningen, fordi det vigtigste bliver at få gode karakterer i stedet for at få noget ud af skolegangen. Samtidig lærer det børnene at konkurrere i stedet for at samarbejde. Tillige med karakterer og prøver bidrager niveaudelingen i de ældre klasser til at opretholde skolens funktion som en sorteringsanstalt. Sorteringen afspejler i høj grad børnenes klassemæssige og sociale udgangspunkt, og den er altså med til at opretholde klasesamfundet.

Også tilvalgsordningen bidrager til den sociale sortering. Efter at timeloftet blev hævet, kan eliten vælge 34 egentlige timer, medens andre kan nøjes med de obligatoriske 24 timer. Kravet om tysk som adgangsbillet til gymnasiet har været med til at slagte valgfag som historie, biologi og geografi. Klassekvotienter på op til 28 er ødelæggende for undervisningen. Lærernes arbejdsbyrde er alt for stor til, at det er muligt at præstere en forsvarlig, endsige en inspirerende undervisning; det er både et spørgsmål om det egentlige timetal og om for ringe muligheder for samarbejde med forældre, kollegaer og andre.

Elever og forældre har alt for lidt indflydelse, skolenævnenes repræsentative demokrati bliver meget let et skindemokrati, og elevernes reelle indflydelse på skolens hverdag er i virkeligheden utrolig ringe.

Siden 1978 har vi oplevet, at udviklingen bare er dalret videre. Nå ja, hist og her har man skåret ned på timeforbrug og på undervisningsmiddelkonto. Man har også nedlagt nogle af de skoler, som på grund af udflytning og andet blev så små, at de kunne begynde at fungere som overskuelige enheder.

Den stadig hårdere konkurrence om arbejde gør sit til, at skolernes rolle som sorteringsmaskine bliver stadig mere åbenbar. Her er nok en af forklaringerne på de friskoler med mere latinskoleagtigt indhold, som vi oplever skyde op side om side med mere kreative og menneskeligt frigørende lilleskoler.

Det er folkeskolens lod at skulle klare det hele, men der er selvsagt tale om en umulig opgave. Skolen kan ikke på en og samme tid sortere eleverne til arbejdsmarkedet, lære dem, hvor deres pladser er i samfundet, og give eleverne muligheder for at opleve et selvværd og dermed en nysgerrigt undersøgende holdning til tilværelsen.

[Steen Folke]

En stor del af folkeskolens elever kan ikke klare denne splittethed i deres skolemiljø, en splittethed, som de i øvrigt også oplever derhjemme, hvor forældrene enten er arbejdsløse eller måske lever med frygten for at blive det. Nogle elever bliver så det, man kalder for adfærdsvanskelige, andre reagerer med sløvhed eller pjækkeri.

I mange kommuner har man i dag indrettet særforanstaltninger mod skoletrætte elever. Der kan være tale om skolens alternative erhvervsklasse, rådgivning, særlige praktikordninger og erhvervsforberedende kurser for specialklasser. Presset på andre skoleformer er stigende, og derfor kunne det være fristende at foreslå flere midler overført til de alternative områder: flere Fultonskibe, flere værksteder i ungdomsskolen, nye rejsende højskoler og efterskoler osv. Altså en ny række af tilbud til de elever, der er kørt i sæk i folkeskolen.

Man kunne også prøve at se på, hvad det er for midler, de såkaldte alternative skoler bruger, og så indrette folkeskolen lidt mere på de ting. Men ministeren slår med nakken og siger, at hun ikke mener, at den offentlige skole står i nogen ny gæld til den private skole. Måske skulle man være lidt mere åben over for, at nogle af de gode erfaringer fra lilleskolerne kunne omplantes til folkeskolen.

Hvis skolen skal medvirke til at skabe elever, der kan forstå sig selv i vores verden og dertil føle, at skolen er andet end tilpasning til en forudbestemt plads i voksenverdenen, så må der et andet pædagogisk grundlag til. Hovedbestanden i det må være kollektive læreprocesser byggende på projektorienteret og erfaringspædagogisk baseret undervisning. Færdigheder som læsning, skrivning og regning skal i den forbindelse kun indlæres som det, de er: rene redskabsfærdigheder til brug ved opgaveløsning af forskellig art. Det skal ikke som nu være fag og lektionstal, der styrer læseplanerne, men derimod formålene med undervisningen.

Tværfaglighed, sammenhængende arbejdsperioder og en større reel elevmedindflydelse er nødvendige ændringer. Der skal åbnes for flere klassers samarbejde om samme projekt, og der skal også åbnes for i højere grad at kunne benytte sig af et to- eller flerlærersystem.

I dagens folkeskole er det de boglige fag for deres egen skyld, der sættes på, og det er

prøver og karakterer, som skal fortælle eleverne, om de har fået noget ud af deres skolegang. Skoleinteresse og en aktiv medleven i skolens liv må stort set udvikles på trods heraf.

Vi ønsker altså en folkeskole, som i langt højere grad, end det nu er tilfældet, kan være et rimeligt sted for børnene at tilbringe deres tid. Det vil i den forbindelse ikke røre os en pind, hvis folkeskolen derved skulle konkurrere alle private skoler sønder og sammen. Vi mener, det er problematisk med en stor søgning til private skoler. På den anden side er retten til at oprette og drive disse skoler af væsentlig betydning for hele uddannelsespolitikken herhjemme.

Vi tager afstand fra de tanker, der er blevet luftet af flere socialdemokratiske politikere – jeg skal være så flink at lade være at nævne navne – om en flerdobling af forældrebetalingen i de private skoler. Bliver de private skoler ret meget dyrere, vil det alene blive skoler for borgerskabets børn, og en sådan udvikling vil i under ingen omstændigheder medvirke til.

Det er ikke eksistensen af private skoler, der truer folkeskolen. Det gør derimod nogle af alle de forhold, som vi gang på gang har nævnt, og som jeg har gentaget her i dag. I den forbindelse er det ret uforståeligt, at der ikke for længst er givet lærerne mulighed for at få den tjenestetidsomlægning, som de har peget på, en omlægning, der kunne muliggøre, at lærerne fik tid til nogle af alle de opgaver, som samfundet gennem tiden har lagt over på folkeskolen.

Her og nu er det en påtrængende opgave at vende den udvikling i folkeskolen, som vi er vidne til. Vi betragter udslusningen efter 7. klasse af flere tusinde børn som både et meget alvorligt problem i sig selv og som et symptom på, at der er noget rivegalt i folkeskolen.

VS vil sige nej til fortsatte stramninger og nedskæringer i folkeskolen. Vi vil også imødegå de hetzkampagner, der kommer med jævne mellemrum, og hvis hensigt er at intimidere lærerne til at udøve selvcensur. I mange tilfælde lader lærerne sig heldigvis ikke skræmme, men så risikerer de af deres arbejdsgivere at blive udskreget som abekatte og venstreorienterede rendestensundervisere.

I februar 1980 udsendte undervisningsministeren et cirkulære til kommunerne, hvori

[Steen Folke]

det henstilles, at de foretager en række besparelser. Lærerforbruget skulle nedsættes ved en tilrettelæggelse af undervisningen på 8.-10. klassetrin i et samarbejde mellem flere skoler, sådan at der ikke blev for små hold. Specialundervisning skal kun sættes i værk, når den er helt gal. Skoledistrikterne skal omlægges, sådan at klassekvotienterne bliver tilpas store. Der skulle ikke mere være noget til hinder for, at man af økonomiske grunde foretager oprydning eller sammenlægning af bestående klasser. Alt sammen noget, som rammer og skader undervisningen.

Ansvar for de nævnte nedskæringer, som jo for 3 år skulle beløbe sig til 1,8 mia kr. og med et stigende beløb år for år, har man fint lagt ud til kommunerne. Men da kommunerne nu efter ministeriets opfattelse ikke flinkt nok gennemførte disse besparelser, kom der Gud hjælpe mig et nyt cirkulære i februar i år. Nu blev stokken taget frem. I den afsluttende paragraf i cirkulæret står der:

»Undervisningsministeriet vil nøje følge udviklingen i lærerskematimeforbruget pr. elev med henblik på, om der skulle vise sig behov for at fastsætte bindende rammer for forbruget.«

Det siger jo en hel del om rækkevidden af det kommunale selvstyre. Når forældrene i en kommune rejser kritik af nedskæringerne, kan kommunalpolitikere henvise til regeringen, og regeringen kan så, når der rejses kritik af den, henvise til, at vi har jo da heldigvis det kommunale selvstyre. Linjen er klar nok, men ansvar er der ingen der rigtig bryder sig om at tage.

Lad mig til sidst nævne nogle presserende opgaver.

For det første at få stoppet de bebudede nedskæringer og overført de ressourcer, der frigøres ved et faldende børnetal, til gavn for folkeskolen, bl. a. gennem lavere klassekvotienter.

For det andet at udbygge støtten til de svageste elever, herunder skabe mulighed for, at lærerne får tid til at tage sig af elever, som af forskellige grunde er i vanskeligheder.

For det tredje at indføre et mere hensigtsmæssigt pædagogisk system, der bl. a. indebærer mulighed for en tolærerordning.

For det fjerde at skabe mindre skoleenheder.

For det femte at reducere opsplittetheden i hverdagen ved tværfaglighed og ved mulig-

hed for større kontakt til det omgivende samfund.

Der er brug for væsentlige reformer. Folkeskolen er i krise i dag. Folkeskolen burde være folkets skole og ikke bare en foranstaltning for de meget tilpasningsduelige og til opbevaring for resten.

På vegne af SF og VS vil jeg gerne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget tager afstand fra statens foresøg på at tvinge kommunerne til at gennemføre en milliardbesparelse på lærerskematimeforbruget i folkeskolen, idet en sådan besparelse vil gå ud over undervisningen og forværre folkeskolens problemer.

Tinget går derefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Hr. Steen Folke talte om »at intimidere lærere til at øve selvcensur«. Jeg vil gerne spørge hr. Steen Folke, om ikke også han fra denne talerstol må udøve selvcensur, i og med at både hr. Steen Folke og jeg må underkaste os forretningsordenen. Jeg vil gerne spørge, om ikke en hvilken som helst ansat både i det offentlige og i det private erhvervsliv må underkaste sig selvcensur, hvilket efter min terminologi betyder selvbeherskelse, hvilket betyder, at man ikke kan tillade sig alt, ikke kan bruge sit job til alt muligt, fordi der er regler, love, ansættelsesvilkår osv., som gør, at man nødvendigvis må udøve selvcensur.

Jeg vil gerne bede hr. Steen Folke definere forskellen på selvbeherskelse og selvcensur.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg mener, fru Mimi Jakobsen skulle være en af de nærmeste til at forstå, hvad jeg taler om, og det er måske også derfor, hun føler sig foranlediget til at tage ordet. Det er jo ikke mindst centrum-demokraterne, der er

[Steen Folke]

gået i spidsen for nogle af disse forsøg på intimidering. Jeg skal så nævne en af de sager, det drejer sig om, og som blev rejst af hr. Erhard Jakobsen i forbindelse med en valgkamp for et par år siden, hvor der blev slået ned på, at der nu blev undervist i revolution i skolerne. Hele sagen blev trævlet op, og det viste sig, at den faldt ynkeligt til jorden. Men det er klart, at kampagner mod forsøg på overhovedet at undervise i sådan noget som, at der i historien altså også er foregået revolutioner, er forsøg på intimidering.

Borgmester Burchardts forsøg i Ballerup kommune på at skræmme lærere dér ved at benævne dem på den måde, som jeg citerede i mit ordførerindlæg, er efter min bedste overbevisning forsøg på intimidering til en form for selvcensur, som altså i virkeligheden er en underlæggelse under, hvad nogle magthavere her i samfundet, fremtrædende politikere af den ene og den anden slags, ønsker.

Den form for selvcensur vender vi os selvfølgelig skarpt imod, hvad enten det forsøges gjort i skolen, i Danmarks Radio eller noget som helst andet sted.

(Kort bemærkning).

Mimi Jakobsen (CD):

Hr. Steen Folke svarede ikke på det, jeg spurgte om. Jeg spurgte, om hr. Steen Folke ikke erkender, at der eksisterer love, regler, ansættelsesvilkår osv., der gør, at en hvilken som helst ansat et hvilket som helst sted har nogle rammer at arbejde inden for.

Det kan godt være, hr. Steen Folke siger, at man ikke skal udøve selvcensur, hvis man overtræder dem, men at man bare skal køre deruda', og så er det i orden. Men det er det jo ikke, hr. Steen Folke. Magthaverne er altså også folketingets lovgivning, og det er det, det drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jo, jeg mener, der er visse regler, man bliver nødt til at rette sig efter, det har bare ikke spor med denne sag at gøre. Det tror jeg alle andre, der har overværet debatten, vil være klar over.

Chr. Christensen (KrF):

Anledningen til denne debat om folkeskolen skal uden tvivl søges i de udtalelser, formanden for Kommunernes Landsforening, hr. Thorkild Simonsen, fremkom med i januar måned i år om, at forældrebetalingen til de private skoler skulle sættes op til det tredobbelte. Denne udtalelse blev forbløffende nok fulgt op af formanden for folketingets undervisningsudvalg, hr. J. K. Hansen, i Aarhus Stiftstidende den 18. januar i år. Forslaget blev begrundet med sparehensyn, således at det ikke kunne være rimeligt, at friskolerne skulle friholdes for nedskæringer, når folkeskolen blev ramt så hårdt.

Jeg skal erkende, at alle led i det danske samfund må tage deres del af ubehaget ved den økonomiske opbremsning, men når dette er sagt, kan det vel være rimeligt at spørge, om de fremsatte udtalelser ud over den økonomiske baggrund også kan have deres årsag i en frygt for stigende elevtal til de private skoler og usikkerheden med hensyn til, hvordan man kan dæmme op for denne igangværende udvikling bort fra folkeskolen og over mod friskolen. Hvis det er tilfældet, kan udtalelsen jo opfattes som et forsøg på at beskytte folkeskolen, for skal elevbetalingen i friskolerne sættes op til det tredobbelte, vil mange forældre simpelt hen ikke have råd til at lade deres børn gå i friskolen.

Lad mig sige det straks: kristeligt folkeparti ønsker forældrene ret til at oprette de friskoler, de ønsker inden for nugældende lovs rammer, respekteret. Forældrene skal ikke af økonomiske grunde være afskåret fra at udøve det frie skolevalg, og derfor må skolepengene i princippet følge barnet.

Det er nok rimeligt, at forældrene under de givne forhold betaler et vist beløb, men det må ikke være af en sådan størrelse, at de private skoler bliver velbeholdt en ganske bestemt, økonomisk velkonsolideret samfundsklasse.

Hvorfor virker friskolen så dragende på mange børn og deres forældre? Friskolen har normalt et stort fortrin i form af en positiv og dygtig lærerstab; positiv, fordi man bevidst har satset på denne skoleform. En positiv og medlevende og ansvarsbevidst forældrekreds; positiv, fordi man både økonomisk og holdningsmæssigt har gjort sig bevidst, hvad man vil yde og fremme ved denne sko-

[Chr. Christensen]

leform. For det tredje en positiv elevflokk; positiv, fordi de har forældrenes og lærernes medleven, og fordi den mindre skoleform giver dem pædagogisk og tryghedsmæssigt bedre trivselsmuligheder.

Men erkender man disse fordele, må man samtidig erkende, at der er noget galt med folkeskolen. Den sidste tids stærke offentlige debat om folkeskolen har bekræftet dette. Mange læreres, elevers og forældres udsagn bekræfter det også. Den markante udvikling i skolen i retning af stigende vold, hærværk, kriminalitet og manglende disciplin i undervisningstimerne og over for den enkelte lærer understreger blot yderligere, at der er noget galt.

Det tjener ikke skolen, at socialdemokratiet lukker øjnene for skolens virkelighed. Nu skal vi jo i denne debat ikke glemme, at der ude over landet i mange klasser på mange skoler foregår et positivt og gnidningsløst arbejde. Men det gavner ingen at skjule, at skolen mange steder har store problemer, og da det ofte er de uheldige tilfælde, der kommer til at præge en skole, må problemerne frem i lyset.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at problemerne ikke bare er affødt af forholdene inden for skolens fire vægge. Det er med rette sagt, at skolen afspejler det omgivende samfunds levevis, dets bærende ideer og dets foranderlighed. Er der uro i samfundet, kommer der uro i skolen. Er hjemmene i opløsning, spores det stærkt i skolen. Er der holdningsløshed på vej i hjem og samfund, bliver skolen og børnene præget af holdningsløshed. Det samme sker, hvis vold, kriminalitet og egoisme præger samfundet: så begynder vold, kriminalitet og hensynsløshed at præge de mest udsatte elever. Under disse vilkår bliver det svært for skolen at løse sin opgave.

Folkeskolens problemer bliver jo ikke mindre af, at den skal tage imod alle børn, hvad en del af ordførerne har været inde på, både de rolige og velafbalancerede fra solide og gode hjem og de psykisk ramte fra opløste og splittede hjem. Også de fysisk og psykisk handicappede. Det giver en vældig spændvidde og stiller store krav både til lærere og til elever.

Den omtalte udvikling er gået hånd i hånd med en frigørelseskampagne, man fra visse kredse har sat ind over for børnene og de unge. Og den har været med til at nedbryde

skolens sunde autoritet med de vanskeligheder til følge, mange skoler lider under i dag. Man glemmer åbenbart helt fra disse kredses side, at et barn har krav på en sund autoritet at hælde sig til. Har barnet ikke dette, bliver det rodløst og dermed lettere aggressivt og svagt over for de negative kræfter.

En del af de elever, der har svært ved at finde en god arbejdsrytme i skolen, angiver ofte som årsag, at de finder skolegangen nyteløs, dels fordi de selv gør for lidt ved det, dels fordi de føler, der forlanges for lidt af dem. Der er næppe tvivl om, at skolens betoning af at være en tilbudsskole har ført til, at nogle svage og psykisk truede elever ikke har kunnet leve op til dette ansvar; derfor har de lært for lidt, og det har fået dem til at føle skolegangen som tidsspilde. Det kan gøre dem usikre og føre til voldsomheder.

Skolen må heller ikke glemme, at skolens primære opgave må være at give børnene og de unge de nødvendige kundskaber. Her står vi måske ved en af de opgaver, folkeskolen i dag har vanskeligt ved at løse lige så godt som friskolen. Skolen må stille krav til eleverne – rimelige krav naturligvis – men vi tjener ikke vore elever ved at skjule for dem, at livet stiller sine krav senere hen, og vi må i skolen lære dem at leve med kravet om en indsats i samlivet sammen med andre.

Afgangsprøverne kan her få en positiv funktion, men det skal vi jo diskutere senere på dagen.

Skal vi hjælpe eleverne i retning af større hensynsfuldhed og mindre vold over for kammerater og materiel, må vi have mod til at lære børnene og de unge, at der altid følger en konsekvens af éns handling, positiv eller negativ. De må lære at bære ansvaret for deres handlinger. En venlig, hjælpende og imødekomende, men fast skole er det, vore børn og samfundet har brug for. En sådan skole giver tryghed, og møder børnene dette, og får de samtidig en undervisning, der giver dem kundskaber og indsigt, vil de føle skolen som et sted, hvor det er godt at være. Så kan de trives, og den aggressive og udisciplinerede fremtræden vil få trange kår.

Jeg sagde til indledning, at friskolen havde en fordel i de mindre skolers miljø, men fordelene har de også i de mindre klassekvotienter. Den ret stærke stigning i specialundervisningen har naturligt sin årsag i, at skolen skal integrere svage elever, men også – og

[Chr. Christensen]

nok ikke i ringe grad – i de alt for store klassekvotienter.

I dagspressen kunne man lørdag den 21. marts 1981 læse, at amtskommunernes og primærkommunernes forskningsinstitut havde regnet ud, at det faldende fødselstal i 1985 ville medføre en overkapacitet på normale klasseværelser i forhold til antallet af elevpladser, og at der i 1995 vil være 4.300 flere klasseværelser end elevpladser på landsplan.

Ethvert tilløb til at sænke klassekvotienten i folkeskolen er altid blevet tilbagevist med påstanden om, at der vil komme stærkt stigende udgifter i forbindelse med en sådan handling. Men nu skulle der i virkeligheden med dette fald i børneantallet og dermed i behovet for klasselokaler pludselig åbne sig mulighed for en lavere klassekvotient uden de store udgifter.

Dertil kommer, at det faldende børnetal medfører mange arbejdsløse lærere. Så kunne man også ved en sænkning af klassekvotienten rette noget op på lærernes beskæftigelsesmuligheder. De pædagogiske fordele for børnene er indlysende trods adskillige undersøgelser. Skolens praktiske hverdag fortæller ofte andre ting end disse psykologiske undersøgelser. Men der er ingen tvivl om, at det vil lette betydeligt på de disciplinære problemer.

Friskolen nyder godt af en positiv og interesseret forældrekræds. Ja men har folkeskolen da ikke opbakning fra forældrenes side? Mange steder har den det utvivlsomt. Tidligere var det almindeligt, at forældrene opfattede skolen som deres medhjælper i undervisningen og opdragelsen af deres børn, hvad de da også havde god grund til at kunne gøre, og de tog som regel skolens parti, når der opstod problemer med børnene i skolen. I den sidste tid har der desværre været en klar tendens til det modsatte. Eksempelvis udtalte skoleinspektøren for Parkvejsskolen i Birkerød den 15. marts 1981 til Berlingske Tidende:

»Nogle forældre er fløjtende ligeglade med, hvad skolen siger. Råder læreren en elev til at følge grundkursus i et fag, sætter forældrene alligevel barnet på udvidet kursus. Ødelægger et barn inventar for tusindvis af kroner, kan man komme ud for, at forældrene siger: var der ingen vidner, så nægt. De ved, at hvis hverken de selv eller deres

forsikringsselskab skal erstatte skaderne, gør kommunen det jo. Er det så underligt, at skolen står magtesløs over for de fem eller ti procent børn og hjem, der indtager den holdning? Alligevel er det os, børnenes faglige standpunkt og opførelse falder tilbage på.«

Ja, sådan sagde denne praktiske skolemand. Socialforsker Vita Pruzan fulgte den 20. marts 1981 denne holdning op i Berlingske Tidende, hvortil hun sagde:

»Vi opretholder en illusion om, at forældrene varetager ansvaret for børnenes opvækst, men de har ikke noget at have dette ansvar i, og det betyder, at ingen i virkeligheden påtager sig ansvaret for børnene.«

Nu er der absolut mange positive forældre, og de er langt, langt de fleste. Men disse nødråb fra en skoleleder og en socialforsker gør indtryk og berettiger nok også til at appellere kraftigt til forældrene om at bakke op om deres skole og lærere i rette tid. Vi må spørge: hvad er grunden til forældrenes ændrede holdning? Jeg tror, mange forældre vender blikket mod friskolerne, fordi de er blevet bange for, at skolen søger at give børnene en holdning, der er helt forskellig fra forældrenes.

Mange husker sikkert situationen for et par år siden, hvor man ved hjælp af undervisningsministeriet forsøgte at fratage børnene og skolerne retten til at holde juleafslutning i kirken under henvisning til, at det stred mod ånden i skoleloven. Omtrent samtidig blev der gjort et alvorligt forsøg på at forbyde skolen at holde morgenbøn; det stred mod åndsfriheden, sagde man. Men vær sikker på, at mange forældre ude over landet er blevet urolige, og at mistilliden vokser.

Et andet eksempel, som i høj grad har bidraget til at uddybe kløften mellem forældrene og skolen, var sagen ude i Ballerup. Under behandlingen af Danmarks Lærerforenings sag mod borgmester Kaj Burchardt fortalte en mor i retten under vidneansvar ifølge Kristeligt Dagblads leder den 24. november 1980, at hun havde klaget til skolen, fordi eleverne ikke sang danske sange og salmer, men kun brugte dupliserede hæfter med sange, bl. a. fra Vesterbros Ungdomsgård. Sanglæreren dikterede derefter, at eleverne skulle synges tre salmer, og at de, mens de gjorde det, skulle sidde med foldede hænder og se op i loftet for at se, om de kunne

[Chr. Christensen]

se Gud. Efter denne tortur fik de at vide, at det var, fordi denne navngivne elevs mor havde klaget, så nu vidste de, hvem de kunne takke for salmesangen.

»Det er værre end rendestenspædagogik, det er religionsforfølgelse«, skrev Kristeligt Dagblad i omtalte leder.

»Der er tale om utilstødelig opførsel og tilsidesættelse af de tjenstlige forpligtelser«, skrev undervisningsministeren i et svar til mig den 2. december 1980, da jeg spurgte, hvad man agtede at gøre ved det. Det er et groft tilfælde og heldigvis enkeltstående. Men er der noget at sige til, at denne mor spejder efter en friskole til sit barn?

Mange børn og unge er rodløse i skolen i dag. Skal vi kunne hjælpe dem, må der en holdningsændring til i hjem og skole og samfund. Og dér er det vigtigt for skolen og os alle, at vi ikke glemmer, at børnene har brug for andet end kundskaber og tekniske færdigheder, hvor vigtige de end er.

Det er af afgørende betydning, at børnene i skolen også møder de værdier, der kan gøre livet rigere og mere værdifuldt at leve; jeg tænker her især på de kulturelt betonedede fag som de musiske, dansk litteratur og kristendomskundskab. Et rigt livsindhold er et godt modstykke til de negative kræfter. Eleverne må i skolen møde vor rige kristne kulturarv i alle dens forgrenede facetter. Vi undgår i denne forbindelse ikke at tage kristendomsundervisningen op til fornyet overvejelse.

I det hele taget må en menneskelig, kulturel og kundskabsmæssig styrkelse af folkeskolen være målsætningen. En sådan målsætning kunne give bedre forståelse og ansvarlighed og disciplin, hvilket igen kan bedre arbejdsklimaet i skolen og modvirke den foruroligende stigning i tidens voldsmentalitet. Et kristent livssyn, kærlighed og respekt for hjemmet som værdigrundlag og egenskaber som pligtfølelse, ordholdenhed og ansvarsfølelse må være bærende for vor skole, hvis den fortsat eller igen skal være et sted, hvor det er godt at være for både elever og lærere, og et sted – og det er ikke mindst vigtigt – hvortil eleverne trygt kan sendes af deres forældre.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg vil starte med at gøre nogle bemærkninger til de enkelte ordførere, inden jeg går

over til nogle lidt mere principielle betragtninger.

Hr. Alfred Hansen talte i sine indledende bemærkninger om, at mastodontskoler var en af årsagerne til de problemer, han i dag så i folkeskolen. Jeg hører til dem, der mener, at skoler ikke bør være for store, men jeg kan, når udtrykket mastodontskoler bruges, ikke lade være med at pege på den udvikling, folkeskolen har gået igennem i de sidste 20–25 år, måske 30 år.

I Storkøbenhavnssområdet, hvor jeg voksede op, var skoler på 1.500–2.000 elever ikke ualmindelige, og lykkeligvis er der jo sket en meget kraftig udvikling i retning af mindre skoler. Statistikken viser, at vi i folkeskolen har under 100 skoler med mere end 800 elever, alt i alt har vi omkring 2.000 skoler, og langt den største vægt ligger på skoler af størrelsen 200–600 elever. Det synes jeg er en lykkelig ting, og vi må alle ønske, at udviklingen går i hvert fald til en vis grad videre i den retning, men det er altså ikke noget, der gøres fra den ene dag til den anden. Vi må glæde os over den udvikling, der er sket, og over, at den fortsætter.

Hr. Alfred Hansen var også inde på nogle betragtninger om Albertslundundersøgelsen. Der er fra anden side sagt noget om dens repræsentativitet, så det skal jeg ikke gøre betragtninger om. Men i den samme artikel var der jo altså også nogle tal, der oplyste noget om årsagen til vandringer fra de private skoler over i folkeskolen, og de tal var faktisk ikke så forfærdelig forskellige fra de tal, hr. Alfred Hansen oplyste om årsagen til vandringer fra folkeskole til privatskole. Jeg synes, det havde været rimeligt at tage dem med, når man nu begav sig ind på at nævne undersøgelsen.

Endvidere var hr. Alfred Hansen inde på vikarproblemet. Jeg er enig i, at vikarfunktionen i folkeskolen er et alvorligt problem. Jeg ved ikke, om hr. Alfred Hansen er bekendt med det, men jeg vil gerne oplyse, at der for øjeblikket køres forsøg med en vikarstab af faste lærere, der har nogle timer til rådighed til vikartimer, og at der for øjeblikket forhandles med alle involverede parter om muligheden af at finde nogle mere varige løsninger på dette område.

Hr. Alfred Hansen harcelerede over folkeskoleforliget og sagde, vel ikke direkte, men det lå i luften, at et sådant folkeskoleforlig

[Undervisningsministeren]

var lidt en uskik, fordi vi her i folketinget til enhver tid kunne tage temperaturen på, hvad vi ønskede i forbindelse med folkeskolen. Jeg er enig i, at det er nyttigt, at vi, så snart der er behov for det, kan drøfte folkeskolens problemer her i folketinget. Derfor synes jeg også, det er godt, at vi under debatten i dag har fået lejlighed til at tage emnet op i en lidt bredere sammenhæng.

Men når der harceleres over et bredt skoleforlig som det, der blev indgået i 1975 af 5 partier her i folketinget, 5 partier, som også selv erkender, at de har meget forskelligt syn på en række ting i folkeskolen, så må jeg sige fra, ikke af hensyn til partierne og ikke af hensyn til funktionerne her i huset, men af hensyn til folkeskolen.

Folkeskolen er vel overhovedet så langt den største institution, vi har i vores samfund. Der er et sted mellem 600.000 og 700.000 elever i den, og der er 50.000 lærere. Hvis vi skal forvente en rimelig funktion og nogle rimelige resultater af denne skole, er det fundamentalt vigtigt, at den har den tryghed, der gør, at den kan vide, at vi ikke i overmorgen gør det modsatte af det, vi gjorde i forgårs. Deri ligger værdien af, at 5 så forskellige partier som socialdemokratiet, venstre, de radikale, SF og kristeligt folkeparti på trods af deres forskellige opfattelser på en række væsentlige punkter nåede sammen og påtog sig et ansvar for at skabe en stabilitet, som gav folkeskolen nogle rimelige vilkår.

Lad os så huske på, at det er 6 år siden, vi lavede den folkeskolereform. En sådan indarbejdes ikke på et halvt, et helt eller to år, det tager tid. Den er nu ved at være indarbejdet og ved at fungere i folkeskolen, og så skal vi passe meget på efter et så kort forløb pludselig fundamentalt at vende op og ned på de vilkår, vi har budt skolen. Hvis vi gør det, skal vi i hvert fald opgive enhver forhåbning om, at der kommer ro og stabilitet og dermed gode resultater ud af det.

Hr. Bundgaard Nielsen gav udtryk for, at ikke alt i skolen er, som man kunne ønske det. Men han gav også udtryk for, at det stadig kun er et fåtal af forhold, der er mindre tilfredsstillende. Jeg synes, vi skal holde meget fast ved den bemærkning, for det er et fåtal af ting, der er mindre tilfredsstillende.

Det er klart, at der må være problemer; det ville være ejendommeligt i en institution

med så mange mennesker involveret, om alt fungerede perfekt, om der ikke var noget, der gik fejl fra tid til anden, om der ikke var nogen, der gjorde ting, som det havde været lykkeligere at de havde undladt at gøre; det kan næppe være anderledes. Vi skal gennemarbejde og gennemanalysere problemerne og gøre fejlene så få og så små som muligt, men det ville vist dog være utopi at tro, at det altid kunne fungere 100 pct. tilfredsstillende.

Det, jeg synes er vigtigt i denne sammenhæng, er at holde fast ved bemærkningen om, at det kun er et fåtal af ting, der ikke fungerer. Vi skal passe alvorligt på, at vi ikke griber enkeltheder, enkeltsituationer, og ud fra dem generaliserer for hele folkeskolens forhold.

Fru Karen Højte Jensen havde en række betragtninger af meget forskellig art. En af bemærkningerne var, at valg af privatskole er et bortvalg af folkeskolen; jeg ved ikke, hvorfor fru Karen Højte Jensen har den viden. I det hele blev der igennem indlægget fremsat en række påstande uden nogen form for dokumentation af deres rigtighed. Jeg synes, det er en uanstændighed over for eleverne og lærerne i den skole, vi har, at sådanne vindmøller bliver sat op, at sådanne påstande, der ikke begrundes, bliver gjort til det primære billede af vores folkeskole.

Fru Karen Højte Jensen ønskede også, at vi kom væk fra den udelte undervisning, og fandt, at den lighedsbetragtning, der har været lagt i folkeskoleloven, var til stor skade. Som begrundelse derfor citerede fru Karen Højte Jensen folkeskolelovens formålsparagraf, hvori det bl. a. hedder:

»Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkelte elevs alsidige udvikling.«

Men jeg synes nok, det havde været rimeligt, om fru Karen Højte Jensen også havde henvist til de øvrige stykker i formålsparagraffen, hvor det i stk. 2 hedder:

»Folkeskolen må i hele sit arbejde søge at skabe sådanne muligheder for oplevelse og selvvirksomhed, at eleven kan øge sin lyst til at lære, udfolde sin fantasi og opøve sin evne til selvstændig vurdering og stillingtagen.«

Og i stk. 3: »Folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et

[Undervisningsministeren]

demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati.«

Jeg er enig i fru Karen Højte Jensens bemærkning om, at det også er skolens opgave at give kundskaber, og det skal jeg meget gerne bekræfte her, men jeg synes nok, at den sidste del af formålsparagraffen også er overordentlig nødvendig.

Fru Karen Højte Jensen sagde, at de unge skal være rustet til at varetage en plads i samfundet. Det er en meget vigtig ting, at vi ruster de unge til at blive borgere i det samfund, de er en del af. Jeg vil gerne dér understrege, at dette kræver mere end nyttige kundskaber. Det kræver også, at de forberedes til at tage medansvar og til medbestemmelse og medleven. Det kræver, at de er i stand til at udfolde deres fantasi og opøve deres evne til selvstændig vurdering og stillingtagen, og netop derfor finder vi, at lighedsbetragtningerne i folkeskolen er en rimelig ting. Den skal ikke være en sorteringsmekanisme, der kun fungerer efter intellektuelle boglige teoretiske evner.

Med hensyn til hr. Halvgaards indlæg er jeg lidt tøvende over for, hvor meget jeg skal kommentere, for det har jo før været demonstreret i denne sal, at socialdemokratiet og regeringen på den ene side og hr. Halvgaard og hans parti på den anden side har overordentlig lidt tilfælles, når det drejer sig om undervisningsforhold og i øvrigt også om en lang række andre forhold i samfundet.

Hr. Halvgaard havde nogle betragtninger – de er ikke ordret citeret, men det var essensen af dem – om prøver og karakterer: at vi ved prøver og karakterer skal sortere børnene i dumme børn og kloge børn, så slipper vi for alt det bøvl med at have specialundervisning. En bemærkning af den art kræver næppe yderligere kommentarer.

Fru Marianne Bentsen-Pedersen indledte – hvad jeg var overordentlig glad for – sin ordførertale med en bemærkning om, at vi har en god skole. Jeg tror, det er meget vigtigt i disse års debat at slå fast, at vi har en god skole. Dermed være ikke sagt, at vi skal lukke øjnene for – hvad fru Marianne Bentsen-Pedersen bestemt heller ikke gjorde – at denne skole har nogle problemer. Vi skal hverken lukke øjnene for dem eller undlade at tage os af dem. Vi skal tværtimod beskæftige

os overordentlig seriøst med de problemer, der er i folkeskolen, men udgangspunktet for vores vurderinger skal netop være, at vi har en god skole; ellers får det en selvforstærkende virkning. Man oplever det her i tinget, man oplever det, synes jeg nok, i disse tider også i avisdebatterne, at man får generaliseret ud fra enkelttilfælde og får bildt sig selv og hinanden ind, at det hele slet ikke fungerer.

Fru Marianne Bentsen-Pedersen rørte ved en lang række af problemerne i folkeskolen, og jeg kan være enig i hvert fald i adskillige af de bemærkninger, der blev gjort. Der blev spurgt om en konkret ting, nemlig om de elever, der går ud efter § 33, følges senere hen, og dertil kan jeg sige, at det gør de; det er kommunernes opgave at følge disse elever.

Der blev gjort nogle bemærkninger – også senere af hr. Steen Folke – om lærertimeforbruget, der nedsættes. Det, der er tale om i denne forbindelse, er jo, at lærertimeforbruget ikke nedsættes pr. elev, men at vi henstiller til folkeskolen at bibeholde det lærertimeforbrug, man har, og ikke øge det i takt med, at antallet af børn i skolen falder.

Hr. Ole Vig Jensen havde også nogle bemærkninger om folkeskoleforliget, som jeg forstod at han stadig bakkede op, men han havde nogle bemærkninger om, at vi må se på, om intentionerne med loven er lykkedes. Det er klart, at 5 partier, der har indgået et forlig om folkeskolen af den art, jeg omtalte før, også har en pligt til at følge med i og drøfte, om det, man var blevet enige om, lykkedes. Jeg synes, det er rimeligt, at den debat føres, og jeg er enig med hr. Ole Vig Jensen i, at den bør føres mellem forligspartierne, men så vidt muligt gerne mellem også andre partier. Jeg synes, at jo bredere den debat er, og jo større opslutningen kan blive, jo lykkeligere er det. Og jeg vil være meget villig til at føre denne drøftelse og se på, om der er justeringer, der skal gøres.

Men vi skal altså ikke glemme i den debat, at vi var 5 partier, der på trods af forskelligheder, på trods af forskelligt syn, gik ind i et forlig af de årsager, jeg beskrev før, og jeg er enig i, at det var rigtigt at gøre det.

Men så skal vi gøre os klart i den debat, at partier med vidt forskelligt syn, f. eks. på prøvers værdi, må holde sig til forliget, som det ligger her. Jeg har aldrig lagt skjul på, at mit parti ikke er lykkeligt for de prøver, der

[Undervisningsministeren]

er i folkeskolen, men vi bakker det op loyalt, og jeg ønsker ikke for øjeblikket at pille ved de prøver. Andre partier i forliget ønsker yderligere prøver indført.

Hvis vi skal holde forligets rammer, kan vi ikke forene de to synspunkter, og så må man altså vurdere, om man vil sprænge forliget eller man synes, at hensynet til folkeskolens stabilitet og roen om den er mere værdifuldt. Men som sagt, at debatten bør føres løbende, deri er jeg meget enig.

Også hr. Ole Vig Jensen pegede på, at der var problemer i folkeskolen, og nævnedes den for bogligt teoretiske skole. Jeg tror, at deri ligger just årsagen til en række af problemerne. Han nævnedes også spørgsmålet om fagtrængslen, og også den betragtning er jeg enig i. Det er nemt ved en debat i dag at være enig om fagtrængslen. Det er straks lidt sværere, når det dukker op som enkeltproblemer, initiativer til også at tage dette eller hint med – fru Mimi Jakobsen var lidt inde på samme betragtning. Der er kolossalt mange med særinteresser, der stiller krav om, at folkeskolens undervisning også skal omfatte just deres Hassan med de skæve ben, og mange tror, at optagelse af et nyt obligatorisk emne alene beror på en folketingsbeslutning, så glider resten såmænd af sig selv.

Til hele dette problem kommer det spørgsmål, som jeg synes er en af de virkelig alvorlige barrierer i folkeskolen: den timenød, folkeskolen befinder sig i, for samtidig med at der fra bunker af sider lyder krav om optagelse af forskelligt nyt undervisningsstof, så lyder der fra de kræfter, der er knyttet til de traditionelle fag, krav om, at de må have flere timer, hvis de skal kunne opfylde fagets formålsbestemmelse, og derfor tror jeg nok, at det må være en forpligtelse for enhver, som har indflydelse på vægtingen af undervisningstiden mellem folkeskolens forskellige fag og emner, at gøre sig klart, at der må være en meget nøje overensstemmelse mellem den tid, der levnes en given undervisning, og de forventninger, som man med ret og rimelighed kan stille til denne undervisnings resultater.

Fru Mimi Jakobsen var også inde på spørgsmålet om fagtrængsel og de problemer, der knytter sig hertil, og som sagt kan jeg være meget enig i bemærkningerne, men vil føje den bemærkning til, at jeg nok synes, det fra tid til anden, når det kommer til kon-

krete situationer, kniber gevaldigt for dette folketag at leve op til disse betragtninger. Det var måske værd i højere grad at skrive os det bag øret, også den dag vi står med enkeltbeslutningsforslag om, at nu skal dette eller hint pludselig ind i folkeskolen.

Fru Mimi Jakobsen brugte en væsentlig del af sit indlæg til at tale om værdien af prøver og karakterer, og jeg har lyst til at give nogle kommentarer til dette spørgsmål.

Jeg er af den opfattelse, at anvendelse af egentlige karakterer, som vi kender det i traditionel forstand, nok er med til at befordre en konkurrencementalitet, som vi efter min vurdering godt kan undvære netop i folkeskolen, men det betyder ikke, at jeg ikke har forståelse for den værdi, der kan ligge i at få sit arbejde vurderet. Det kan også udmærket lade sig gøre uden anvendelse af karakterer, nemlig gennem den, skal vi sige mere omfattende bedømmelse, som er under udvikling, og som med et godt dansk ord kaldes intern evaluering. Her arbejder man også med prøver, men disse prøver tager sigte på at give læreren oplysning om, i hvilket omfang hans eller hendes undervisning har fungeret efter hensigten, og hvis den ikke har fungeret efter hensigten, vil læreren i samarbejde med eleverne eller med den enkelte elev søge at finde frem til årsagerne hertil. Man udelukker herunder ikke på forhånd, at årsagerne, eller i hvert fald en del af dem, kan søges i den måde, hvorpå undervisningen har været tilrettelagt, og det forekommer mig at være en overordentlig tiltalende måde at håndtere mindre tilfredsstillende resultater af en undervisning på.

Karaktergivning i den traditionelle, kendte form er efter min mening mindre heldig. Den leder alt for let tanken hen på noget i retning af straf-belønnings-princip, hvorimod denne evalueringsform er af en langt mere konstruktiv beskaffenhed, fordi den i tilfælde af mindre tilfredsstillende resultater leder efter årsagen, som så kan søges påvirket med henblik på fremgang for den enkelte elev. Jeg synes, det er vigtigt, at bedømmelsen, vurderingen, prøven sker med henblik på at vurdere elevens udvikling i forhold til sig selv og ikke udviklingen i forhold til kammeraterne.

Hr. Steen Folke var inde på en række af de emner, jeg her har omtalt: opsplittningen, fagtrængslen, skemaopdelingen, og jeg kan ikke være uenig i en række af de ting, der

[Undervisningsministeren]

blev sagt i den forbindelse. Men hr. Steen Folke brugte også en del af sit indlæg til at tale om nedskæringerne i folkeskolen. Jeg har lige nævnt, at det drejer sig om, at vi har sagt til kommunerne, at skoleåret 1979-80 har været det skoleår, hvori der hidtil i dette land er blevet anvendt flest penge på folkeskolen, og det, vi har sagt til kommunerne, er: træk vejret en gang, hold jer på det nuværende niveau og lad være med yderligere at øge ressourcerne.

Hr. Steen Folke talte, hvad i øvrigt også hr. Chr. Christensen gjorde, om klassekvotienterne. Hr. Chr. Christensen brugte oven i købet udtrykket de alt for store klassekvotienter. Nu ved jeg vel, at det varierer, alt efter hvilken type kommuner det er, men hvis man måler på landsplan, har vi et gennemsnit på 18,8. Så ved jeg godt, at nogle vil sige: ja men der er kommuner – og det ved jeg da også meget vel – der har 28 børn, og så er der altså kommuner, der har tilsvarende færre. Dette er et gennemsnitstal. Jeg vil godt henvise til den artikel, som blev citeret tidligere på dagen, og anbefale enhver, der interesserer sig for folkeskolens forhold, at læse den. Af Poul Erik Jensen er der i det sidste nummer af ministeriets tidsskrift Uddannelse en overordentlig læseværdig artikel om betydningen af klassekvotienter. Jeg skal ikke gøre mere ud af artiklen her, fordi der er andre ordførere, der har været inde på den. Jeg ved godt, det er gammel tradition at fokusere på klassekvotienter, men jeg synes, man skal overveje, om det er dér, vi skal sætte ind, eller om man hellere skulle sætte ind på andre områder. Jeg mener at vide, at hvis vi forhøjer klassekvotienten fra 18 til 20 elever, betyder det et beløb på mellem 500 og 600 mill. kr.

Jeg er ikke pædagog af uddannelse, men når jeg ser, hvad Poul Erik Jensen skriver i den nævnte artikel om værdien af undervisningsmaterialer for eksempel, så sætter det i hvert fald hos mig nogle overvejelser i gang: ja men skal vi ride den gamle hest om klassekvotienterne, eller skal vi prøve at gå ind på en nytænkning og sige: ja men kan vi få ressourcer til at sætte ind på nogle områder, hvor der tilsyneladende er væsentlig større effekt af disse ressourcer? Jeg synes nok, det i hvert fald er overvejelser værd.

Hr. Chr. Christensen startede sit indlæg med at tale om privatskolerne og forældrebe-

taltingen og henviste til nogle forslag, der var kommet fra visse socialdemokratiske politikere. Lad mig prøve én gang til at sige: der er ingen planer fra regeringens eller socialdemokratiets side om at forhøje forældrebetalingen eller med andre ord at ændre på tilskudsprocenten til de frie skoler. Det er ikke vores intention.

Men jeg skal her i den kommende uge have forhandlinger med de to skoleorganisationer fra det frie skoleområde, som jeg havde det for et år siden, for at drøfte med dem de forslag, som jeg har bedt dem om at komme med om, hvorledes de kan deltage i den almindelige besparelse, der er pålagt undervisningsministeriets område. De har sidste år erklæret sig helt indforstået med, at de må bære deres andel af besparelserne, og vi skal drøfte, hvorledes vi fornuftigst udmønter disse besparelsesforslag. Jeg kan sige, at jeg er i meget høj grad indstillet på at lytte til skolerne, som har erfaringerne for, hvor det vil gøre dem mindst ondt at foretage disse besparelser. Men der er – og lad mig nu sige det for sidste gang, håber jeg – der er ingen planer om at ændre på tilskudsprocenten.

Hr. Chr. Christensen havde nogle betragtninger om, at vi må opfordre forældrene til at bakke skolen op, også folkeskolen, betragtninger, jeg bestemt ikke kan være uenig i, men som jeg nok må sige også får én til at tænke på, at den forpligtelse måske ikke gælder mindst os her i dette hus, som sidder med det politiske ansvar for de forhold, folkeskolen har.

Lad mig så til sidst sige: jeg kom under debatten her til at tænke på en artikel, jeg for nogle år siden læste i et blad. Det var en artikel, der handlede om nutidens ungdom, der var doven, der ikke kunne noget, der var respektløs over for de voksne – og så kan man vist resten af melodien selv. Bladet var Skalk, og artiklen var fra en kronike fra 1200-tallet. Der er vist ikke ret meget nyt under solen. Fortiden har altid været bedre end nutiden, ikke mindst éns egen fortid: da vi var unge, da jeg gik i skole osv. Men det er jo ikke sandt. Det var formentlig ikke sandt i 1200-tallet, og det er heller ikke sandt i 1981, hvad vi ser på vore skoler. Når jeg tænker på den skole, der var, da jeg begyndte, umiddelbart efter anden verdenskrig, da kunne man tale om mastodontskoler, da kunne man tale om elever, der ikke fik lært noget, fordi de

[Undervisningsministeren]

sad, ikke 18 eller 20 eller 22, men 39 og 40 børn i klasserne.

Jeg skal ikke sige, at alt er godt i vor skole i dag, det er det ikke. Der er grund til, som jeg har sagt det før, at tage en række problemer op. Men det er ikke sandt, og det er at tale imod bedre vidende, hvis vi vil påstå, at tingene er forfærdelig meget dårligere i dag, end de var for en generation siden.

Det, der er et af vores problemer, er – og det gælder på dette område, som det gælder på en lang række andre områder – at det er meget mere spændende at tale om det, der går skidt, end om det, der går godt.

Jeg havde for nogen tid siden besøg af en 6. klasse-pige, som skulle interviewe mig til et skoleblad. På et tidspunkt brød hun af, og så sagde hun: »Ved du hvad, jeg kan ikke forstå det. I denne skole, hvor der er så mange elever og så mange lærere, må der selvfølgelig være noget, der går skidt. Men kan du fortælle mig, hvorfor det, hver gang der er noget, der går skidt, så står på forsiden af aviserne, men alt det gode, der sker i vores skole, det gider de ikke skrive om.«

I virkeligheden mener jeg, at den lille 6. klasse-pige sagde noget overordentlig væsentligt både om vores folkeskole og om vores – og det gælder os som politikere, det gælder pressen, og det gælder en lang række andre – måde at behandle folkeskolen på.

Det ville være tåbeligt at benægte, at der er problemer i skolen, men vi må ikke generalisere ud fra disse enkelttilfælde og sige: ja men så er det sådan i hele skolen. Selvfølgelig er der problemer. Vores samfund har problemer. Det er i den sidste generation blevet sværere at være menneske, tilværelsen er blevet mere kompliceret, og fremtiden er nok blevet væsentlig mere uigennemskuelig. Det sætter sit præg på os som voksne, og det er en selvfølge, at det også sætter sit præg på den skole, som er, og som skal være en del af samfundet. Men lad være med at gøre skolen til årsag til alle disse problemer, som faktisk er skabt andetsteds.

I skolen gøres der generelt et stort og beundringsværdigt arbejde for at udføre det job, der er pålagt skolen, ikke mindst af dette hus her, og der gøres et stort arbejde for at gøre opmærksom på de problemer, der er. Det er jo skolen, der snakker om fagtrængsel. Det er skolen, der gør opmærksom på, hvad fagopsplnitningen, de korte timelektioner

osv. betyder for denne dagligdag. De kommer jo, det ses også i deres forsøgsansøgninger, ustandselig og siger: det er dér, vi føler problemerne, det er dér, skoen trykker. Kunne vi ikke prøve at se, om ikke problemerne kunne løses på den manér?

Jeg synes, det er et stort og et godt arbejde, der udføres af folkeskolen og dens elever og lærere og også dens forældre, og jeg synes, det er væsentligt, at det kommer til at stå som overskrift over denne debat. Så kan vi alle erkende, at dermed skal vi ikke lægge ansvaret fra os, vi har vores store forpligtelse til at medvirke til, at denne skole kommer til at fungere bedre, og at de problemer, vi bliver gjort opmærksom på, bliver så små som muligt, ja, helst bliver helt løst. Men overskriften må være, at det er en god skole, og at det arbejde, der gøres i den, er godt.

Alfred Hansen (DR):

Tak til ministeren for oplysningen om, at man synes, ideen om en fast vikarstab i kommunerne er en god ting. Ministeren præciserede ikke nærmere, hvad hun mente med, at vi ikke skulle have alt for store skoler. Ministeren oplyste, og det siger jeg tak for, at der var 100 skoler, som havde mere end 800 elever hver.

Når jeg ser på tilslutningen til de private og de frie skoler i de forskellige amter, tror jeg, den er udtryk for, at i de områder i landet med stor geografisk spredning og med relativt små skoler, små skoleenheder, er tilslutningen til de frie skoler mindre. I Ribe amt går 2,6 pct. af eleverne i privat grundskole eller i friskole. I Vejle amt er det 6,2 pct., Ringkøbing amt 3,1 pct., Viborg amt 2,7 pct. og Nordjyllands amt 4 pct. Ser vi på Københavns kommune, så er 16,4 pct. af eleverne pr. 1. september 1980 tilmeldt frie skoler og private grundskoler. I Frederiksberg kommune er der 20,2 pct., og det synes jeg nok burde give stof til eftertanke. Det burde være med i den analyse, som vi løbende må foretage af, hvad årsagerne er til, at det og det sker.

Jeg må herefter konstatere, at alle partier har udtalt sig om problemerne, og mange ordførere er kommet med konstruktive forslag om, hvad man måske kunne gøre for at forbedre forholdene. Her må jeg konstatere, at socialdemokratiet af forligspartierne er det

[Alfred Hansen]

eneste parti, som både vil fastholde, stædigt og indædt, skoleloven, som den er, samt foretage besparelser. Det er jo det, der er lagt op til. Det er det eneste parti. SF vil fastholde folkeskoleloven, men vil have flere bevillinger. Venstre vil ændre loven. Hvis jeg skal tage udtalelserne fra hr. Bundgaard Nielsen for pålydende og virkelig tage annoncen, som jeg tidligere har nævnt i debatten, for pålydende, vil de have ændret loven, men er dog også indstillet på at foretage besparelser. Ser vi på kristeligt folkeparti og de radikale som de sidste to skoleforligspartier, ja, så er de villige til at se nærmere på en revision af loven.

Jeg vil driste mig til at konstatere, at reelt binder den lim meget dårligt, som skal binde skoleforligspartierne sammen, og det er jo et spørgsmål, om ikke forliget så reelt er sprængt. Det er ikke i og for sig noget, jeg som grundprincip ønsker, men jeg må bare konstatere, at socialdemokratiet er det eneste parti, som ikke vil erkende, at der er problemer i folkeskolen, og som vil fastholde besparelser.

Ministeren vil ikke, og det kan jeg ikke forstå, erkende, at problemerne overhovedet eksisterer, endsi­ge deres omfang og deres årsager. Jeg synes ikke, det er en dårlig ting, om man erkender, at noget af det, man har sat i værk, ikke lykkedes helt så godt, som man havde ønsket.

De overskrifter, der har været på forskellige artikler og kronikker samt udtalelser i forbindelse med folkeskolen de seneste måneder, skal jeg give en forsmag på. Der var den 20. marts 1981 i Jyllands-Posten en artikel af hr. Helmuth Toftdahl, adjunkt, under overskriften »Den udpinte folkeskole«. En anden overskrift: »Lad tusind små skoler blomstre« kunne læses i Fyens Stiftstidende den 17. marts 1981 over en artikel af seminarielektor Jens Kyrstein. I Jyllands-Posten den 13. februar 1981 lød overskriften: »Hvert tredje skolebarn får specialundervisning«, sagt af afdelingsleder Finn Lambert, Danmarks Lærerhøjskoles afdeling for specialpædagogik, og han tilføjer med et suk:

»Hvor stor mon procenten skal være, før myndighederne får øjnene op for, at det er skolen og ikke børnene, det er galt med?«

En anden overskrift: »Lærerne ikke rustet til vanskelige elever«, Fyens Stiftstidende den 13. februar 1981. Udtalelsen kom fra

eller var i hvort fald tillagt hr. undervisningsdirektør A. Baunsbak-Jensen.

Formanden for Skole og Samfund, forstander Eigil Brinch, siger i Kristeligt Dagblad den 16. februar 1981: »For store ambitioner i folkeskolen«. Og endelig citeres undervisningsministeren for i Fyens Stiftstidende den 25. februar 1981 at have sagt: »Der spares for lidt i folkeskolen«.

Flere citater kan gives, hvis det skulle ønskes.

Min tid er desværre ved at være udløbet, men jeg vil takke for den debat, vi har haft. Den er nu ført op på politisk plan, og det tror jeg har været nyttigt. Ingen anden lov i vort samfund omfatter og vedrører så store dele af befolkningen som netop folkeskoleloven.

Når retsforbundet har ønsket denne debat, er det ud fra en positiv indstilling til folkeskolen, som vi fortsat mener bør være grundstammen i vores skolelovgivning. Jeg mener, det er vores pligt at analysere, hvis der er forhold, som ikke tilfredsstillende ønsker, som vi og forældrene måtte have, og der er grund til at advare mod at forcere en udvikling frem, som der ikke er folkelig baggrund for. Men vi må selvfølgelig fortsat satse på pædagogisk udviklingsarbejde.

Helle Degn (S):

Jeg tror, jeg er nødt til at sige til hr. Alfred Hansen, at avisoverskrifter af den ene eller den anden slags tror jeg man skal være meget forsigtig med at tage som udtryk for sandheden om, hvordan tilstandene i den danske folkeskole er. Jeg synes, det er ret væsentligt, at andre ikke forledes til at blive misvejledt, som hr. Alfred Hansen åbenbart kan misvejledes.

Til partiet venstres ordfører vil jeg godt sige, at han faktisk havde det mest bemærkelsesværdige indlæg i hele denne folkeskoledebat. Hr. Bundgaard Nielsen sagde nemlig, at eksamensproblemerne i 9. klasse skal klares nu, derfor støtter venstre kristeligt folkepartis forslag. At man støtter, har vi hørt før. Mit spørgsmål til hr. Bundgaard Nielsen er derfor: stemmer man også for dette forslag? I så fald bryder venstre nemlig en aftale med sine forligspartnere, og det vil jeg gerne have en konkret besvarelse af fra hr. Bundgaard Nielsen. Vi synes nemlig, det er tidsspilde,

[Helle Degn]

hvis vi nu igen skal til at bruge tiden til at diskutere niveaudelinger. Der er større behov for mere væsentlige diskussioner end den.

Jeg synes, venstre f. eks. skulle prøve at spørge forældrene, undersøge, hvad forældrenes holdning er i dette spørgsmål, og venstres forældre og vælgere vil sikkert give hr. Bundgaard Nielsen det klare svar, som vi har kunnet se i tal, statistikker og undersøgelser, at de ikke ønsker denne sortering af eleverne i den danske folkeskole. Vi mener, det er en markant udvikling, vi har set i antallet af skoler, forældre og elever, som ønsker en udladelse af kursusdelingen.

Afslutningsvis bedyrer hr. Bundgaard Nielsen, at naturligvis vil venstre samarbejde med forligspartierne om forliget – efter selv først at have brudt en aftale med os andre. Det lyder noget hult for os.

Til fru Karen Højte Jensen. Efter først at have serveret og præsenteret det sædvanlige antal floskler om, at børnene ikke lærer noget, at lærerne er for dårlige forbilleder for børnene, at lærerne kun ønsker at fremme det sociale i folkeskolen og ikke at lære børnene noget, floskler uden dokumentation, afslutter fru Karen Højte Jensen sit indlæg med at sige, at selvfølgelig skal vi nu forsøge at genskabe forældretilliden. Undskyld mig, men jeg kender ikke noget parti, som under og efter folkeskoleforliget har brugt så megen indsats og kraft på at erklære folkeskolen, dens lærere og forældrenes dømmekraft en så væsentlig mistillid som det konservative folkeparti.

Fru Karen Højte Jensen tager også fat på spørgsmålet om, at de unge flygter fra de ældste klasser. Heller ikke denne påstand er der hold i. Jeg vil gerne gentage de tal, der reelt ligger på bordet. Af alle 8. klasseelever, ca. 78.000 elever, forlader ca. 2.500 folkeskolen for at finde en alternativ undervisningsform. Det er jo ganske få. Ser vi rundt omkring os i øvrigt, på Sverige, Norge, Vesttyskland, England, er det et fantastisk fint resultat også målt i forhold til disse skolevæseners situation.

Vi ønsker ikke at anlægge den linje, at de unge skal forlade skolen for at få en anden undervisningsform i privat regie. Socialdemokratiet går ind for en undervisning, som er i større overensstemmelse med elevernes oplevelse af familielivet, arbejdslivet og samfundslivet, men den bør naturligvis gives in-

den for folkeskolens rammer, og det vil vi gerne medvirke til at samarbejde om.

Hr. Chr. Christensen siger, at det nytter ikke noget, at socialdemokratiet lukker øjnene for skolens virkelighed, og at der er problemer i skolen. Så må jeg sige til hr. Chr. Christensen, at vi oplever nok noget forskelligt, hvad det er, der er problemer i folkeskolen. Disse påstande, som man slynger ud i dagspressen, er der jo ikke hold i i virkeligheden, når vi ser på undersøgelserne af, hvordan eleverne oplever skolen, hvilket udbytte eleverne får af skolen, og hvordan forældrene oplever det. Vi baserer vores politik på det, der rører sig hos forældrene og eleverne. Vi ønsker ikke at basere vores politik på de lette påstande, som mange af ordførerne også i denne debat desværre alt for ofte har betjent sig af. Floskler, som at de ikke lærer noget, at de ikke kan stave og læse, at de skal have specialundervisning ud over alle grænser, er dog en for grov provokation i forhold til folkeskolen og det, der reelt foregår i folkeskolen.

Afslutningsvis skal jeg sige, at socialdemokratiet ikke kan stemme for den dagsorden, som er foreslået af VS og SF, da det, der er sagt til kommunerne, og som ministeren også har været inde på, alene er en henstilling om en mindre stigningstakt, hvad angår ressourcer til folkeskolen, og det anser vi som en økonomisk-politisk nødvendighed.

(Kort bemærkning).

Alfred Hansen (DR):

Fru Helle Degn advarede mig mod at tage overskrifterne i artikler og kronikker som udtryk for, hvad artiklerne rent faktisk indeholder. Skal jeg forstå fru Helle Degns udtalelse derhen, at hun insinuerer, at journalisterne vildleder læserne ved at sætte overskrifter på, som der ikke er dækning for i artiklerne?

Afslutningsvis skal jeg sige, at fru Helle Degn kan låne samtlige artikler af mig og så selv foretage en vurdering.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Jeg synes ikke, man skal vildlede den danske offentlighed med at give udtryk for, at det, der står i overskrifterne på forsiden af

[Helle Degn]

Jyllands-Posten og andre steder, nødvendigvis er sandheden om, hvordan den danske folkeskole lever og har det, og hvad der foregår i folkeskolen.

Det synes jeg man skal tage som eksempler på en ganske bestemt politiseren og et ganske bestemt ønske om fra mange borgerlige aviser at påpege nogle vanskeligheder. Det er meget, meget sjældent, vi ser, at man påpeger nogle gode ting, som foregår, at man giver spalteplads for den slags. Det ville ellers nok være en meget bedre information for forældre og ikke mindst avislæsere, som meget let lader sig påvirke af de udokumenterede påstande, som man fyrer af i dagspressen.

(Kort bemærkning).

Alfred Hansen (DR):

Jeg synes nok, at fru Helle Degn i højere grad burde interessere sig for de personer, som enten har skrevet de omtalte artikler eller er kommet med en udtalelse, som kunne give journalisterne anledning til at sætte deres overskrift på, fremfor at fokusere på, hvilke blade det er, der har bragt dem.

Bundgaard Nielsen (V):

Jeg vil gerne her i anden runde nævne noget, jeg ikke nævnte i første indlæg, nemlig at efterskolerne efter vores formening løser mange af folkeskolens problemer i de årgange, som nu engang efterskolerne dækker. Men vi kan ikke gå ind på den tankegang, at efterskolerne skal til at oprettes af kommunerne. Vi skal fortsætte det system, vi har med private efterskoler.

Der blev også talt om samlæsning og om, at socialdemokraterne er glade for den udvikling, der sker med, at flere og flere skoler i flere og flere fag vælger samlæsning.

I venstre har vi den holdning til det, at vi respekterer, når forældrene beslutter at søge om samlæsning, men vi lægger vægt på, at det skal være et forældreønske, og vi må vendes os imod, at en engangsansøgning skulle have en permanent virkning.

Jeg vil gerne takke hr. Ole Vig Jensen for bemærkningerne om prøver. Jeg føler, at vi dér er meget på linje.

Fru Mimi Jakobsen havde nogle bemærkninger om faget dansk, som jeg er meget enig

i. Jeg nævnte i mit første indlæg, at det ikke alene er et timetalsproblem, men også et indholdsmæssigt problem, og det var måske ønskeligt med en ny undervisningsvejledning, hvor de mange samfundsorienteringsemner, som fru Mimi Jakobsen nævnte, bliver fjernet fra danskundervisningen og ført over i nogle andre fag, hvis der fortsat skal undervises i dem.

Dagsordenen, der går på nedskæringerne, kan venstre ikke stemme for. Vi er af den opfattelse, at undervisningssektoren også må bære byrden i en krisetid, og det må være muligt for kommunerne at acceptere en opbremsning, således at det foregår uden tvang, som vi vil være imod. Forbruget er jo 1,50 lærertime pr. uge mod de 1,38, som er foreslået i undervisningsministeriets vejledning, og det giver faktisk en forskel på 1 mia kr. Vi er enige i, at kommunerne nu må forhindre, at der sker yderligere stigninger.

Så har fru Helle Degn talt om forligsbrud. Venstre vil gerne være med til at fastholde dette forlig, og vi forsøger ikke at sprænge det. Vi har i denne debat sagt, at vi vil støtte kristeligt folkepartis forslag om udvidet prøve i 9. klasse, men det sagde vi også sidste år. Det bliver mere og mere klart for os, efterhånden som tiden går, at det er nødvendigt, at vi får denne prøve, og det kan ikke overraske socialdemokraterne i år, når vi sagde det samme sidste år. Der er altså ikke tale om, at venstre vil sprænge noget forlig.

Så spørger fru Helle Degn, om vi vil stemme for dette forslag, men nu er dette en forespørgselsdebat, senere får vi en førstebehandling af forslaget, og man plejer ikke på dette tidspunkt at give udtryk for, hvorledes man stemmer ved behandlingen. Det normale er, at forslaget bliver udsat for den normale udvalgsbehandling, og jeg vil da gerne spørge ministeren, om hun er parat til at tage de forhandlinger, som hr. Ole Vig Jensen efterlyste, for dem tager vi gerne del i, og vi håber, at vi dér kan nå til en forståelse af tingene.

Med hensyn til forligsbrud i øvrigt vil jeg da gerne sige, at det ikke plejer at være noget, venstre bruger, og vi bruger det heller ikke i denne situation. Derimod har vi jo ofte set, at socialdemokratiet bruger den metode.

Karen Højte Jensen (KF):

[Karen Højte Jensen]

Ministeren anklager mig for at have fremsat påstande uden nogen form for dokumentation. Nu forbyder taletiden jo faktisk, at man går i detaljer, men da ministeren sætter spørgsmålstejn ved mine udtalelser, skal jeg naturligvis gerne svare, hvis ministeren vil udmønte sin anklage konkret.

Ministeren søger gang på gang at spille forarget, når hun møder medlemmer i denne sal med andre holdninger. Politisk uenighed har jeg stor respekt for, men forargelse er det svært at acceptere.

Over for den forargelse, som rettes mod mig, kan jeg melde hus forbi. Som lærer i folkeskolen gennem de sidste 16 år vil jeg tillade mig at sige, at jeg kender folkeskolen indefra, og mine eksempler og vurderinger er mine egne. Ministeren er måske uenig med mig, men det må hun være. Mine betragtninger om udelt undervisning bygger på, at jeg faktisk har været dansklærer under den gamle folkeskolelov under § 21 og sidst under den nye folkeskolelov, og uden at ryste på hånden vil jeg skrive under på, at det i udelte klasser ikke er muligt at udnytte alle elevers evner maksimalt, og ikke mindst de svage svigtes.

Jeg skal gerne gentage, at det konservative folkeparti prioriterer hensynet til de enkelte elevers forskelligheder, evner og anlæg højt. Andre prioriterer det sociale højere, og det respekterer jeg.

Ministeren må have misforstået mig. Jeg citerede ikke formålsparagraffen fra den nuværende folkeskolelov. Jeg sagde, at folkeskolens formålsparagraf må ændres, så den i højere grad lægger vægt på det, befolkningen ønsker, nemlig at folkeskolen skal give nyttige kundskaber og fremme og udvikle børnenes anlæg og evner. Jeg forsøgte altså ikke at undgå at tage to andre stykker med.

Ministeren gentog her, at der er grund til at tage forskellige problemer op. Jeg kunne godt tænke mig at spørge: hvilke problemer er det, ministeren ser? Lovgivningsmagten kan forbedre forholdene i folkeskolen, man kan overveje ændringer i folkeskolelovens rammebestemmelser, siger ministeren. Hvilke? Men ministeren omtaler, at det politiske forlig er en hindring, så der er altså ingen planer om ændringer, og det vil jeg naturligvis beklage.

Jeg tror, at fru Helle Degn har glemt at høre efter. Da jeg talte om, at lærerne var

dårlige eksempler, refererede jeg helt klart til den undersøgelse, der forelå fra Albertslund, og det var udtalelser fra forældre. Fru Helle Degn anklager mig for at bruge floskler. Hun siger, at jeg påstår, at lærerne prioriterer sociale forhold højt. Jeg vil bede fru Helle Degn læse den rapport, som er udsendt af Danmarks pædagogiske institut. Heraf fremgår det meget klart på side 45 og også i den oversigt, der er på side 72, at den væsentligste grund til, at eleverne holdes udelt, er, at man vil bevare klassens sociale sammenhold, og i den rapport vil man ikke finde et eneste ord om det at lære noget.

En anden misforståelse tror jeg har sneget sig ind hos fru Helle Degn. Jeg har ikke nævnt, at der var flugt fra folkeskolen til alternative skoler i 8., 9. og 10. klasse. Det må bero på fru Helle Degns ukendskab til, hvad der foregår i kommunerne, de mange alternative undervisningstilbud, der skyder op ude i de enkelte kommuner i ungdomsskole-regie. Der udfoldes megen positiv aktivitet netop for at tilgodese de elever, som ikke føler sig i stand til at fungere i folkeskolen. Det er muligt, at fru Helle Degn kan henvise til en registrering af disse forhold.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Jeg må nok sige til fru Karen Højte Jensen, at det er en noget snæver mulighed, man giver folkeskolen for at tilrettelægge en fornuftig folkeskolepolitik, hvis det alene er baseret på det enkelte folketingsmedlems egne private, personlige erfaringer, hvad det er, der foregår i den danske folkeskole. I øvrigt synes jeg, det må være en beskæmmende oplevelse for det konservative folkeparti at basere hele sin folkeskolepolitik på, hvad fru Karen Højte Jensen selv har af personlige erfaringer for, hvordan det står til i den danske folkeskole.

Lærerne prioriterer det sociale sammenhold højt, det er ganske rigtigt, det står der i denne rapport. Men det, jeg angriber fru Karen Højte Jensen for, er lige præcis, at hun sætter dette op som modsætning til, at lærerne ønsker, at børnene skal lære noget, for det var nemlig fru Karen Højte Jensens efterfølgende replik. Jeg synes, det er fuldstændig uanstændigt at angribe de danske lærere for,

[Helle Degn]

at de overhovedet ikke interesserer sig for at lære børnene noget.

(Kort bemærkning).

Karen Højte Jensen (KF):

Jeg tror, det ville stå sløjt til, hvis medlemmerne af det danske folketing ikke havde lov til at bruge de erfaringer, de gennem et langt liv har fået ude, bl.a. i folkeskolen. Jeg har talt med adskillige lærere, elever og forældre. Nu vil fru Helle Degn sætte spørgsmålstegn ved disse ting, og det skal hun naturligvis have lov til.

Jeg har ikke sagt, at lærerne ikke ønskede, at eleverne skulle lære noget. Jeg har henvist til, at der ikke i denne rapport er sagt noget om, at det er vigtigt at lære eleverne noget, mens de sociale relationer er trukket frem. Jeg ved, at jeg i mit første indlæg netop sagde, at både elever og lærere er enige om, at der skal læres noget, der skal undervises, og der skal stilles krav til eleverne.

Halvgaard (FP):

Jeg må nok sige, at det bekymrer mig noget, at vores undervisningsminister og landets største parti, socialdemokratiet, ikke tager den kritik af folkeskolen alvorligt, som er rejst fra mange, mange sider, og heller ikke vil erkende problemernes størrelse.

Undervisningsministeren understreger værdien af tryghed. Ja men det er jo netop den tryghed, der er ved at smuldre væk i den danske folkeskole både med hensyn til det faglige niveau og også i høj grad på grund af den uro og de disciplinære vanskeligheder, der er opstået i folkeskolen.

I sit andet indlæg kom undervisningsministeren med nogle udtalelser om, at hun slet ikke tog fremskridtspartiets skolepolitik alvorligt. Vi lå langt væk fra den socialdemokratiske skolepolitik og de socialdemokratiske skoletanker. Ja men jeg kan ikke forstå, at vi skulle være så fjernet fra hinanden, for hvad er det fremskridtsparti siger? Vi siger, at den danske folkeskole skal være forældrestyret, det er forældrene, der har det juridiske, økonomiske og pædagogiske ansvar, for det er de nærmest til. Derudover siger vi, at den enkelte skole alene over for undervisningsministeren skal stå til ansvar med hensyn til normer og krav for indholdet i de obligatoriske fag. I det øjeblik det blev gen-

nemført, og andet forlanger vi jo ikke, kan den enkelte skole selv bestemme, om den vil dele eleverne eller ikke dele eleverne, hvor høj klassekvotienten skal være osv. Det er ikke noget, vi skal afgøre herindefra, det må være op til den enkelte skoles forældrekræds at afgøre det.

Både undervisningsministeren og hr. Steen Folke talte med foragt om skolen som en sorteringsanstalt. Jeg ved ikke, hvor meget eller hvor lidt man skal lægge i det udtryk, men åbenbart både i modsætning til undervisningsministeren og i modsætning til hr. Steen Folke har jeg i hvert fald – og det ved jeg mange har – erfaringer på dette område. Jeg har selv beskæftiget med med specialundervisning i folkeskolen gennem mange år, og det er i hvert fald min erfaring, at eleverne er forskellige, de har forskellige evner, de har forskellige interesser, og der er også en forskellig aktivitet blandt de forskellige elever. Så er det, jeg mener, det er ulykkeligt, hvis ikke den danske folkeskole er så rummelig, at den er i stand til i undervisningen at tage vidtgående hensyn og tilgodese den enkelte elevs behov.

Hvis man ikke deler eleverne – og så kan man tale om sorteringsanstalt, det er mig underordnet – efter deres evner, interesser og behov, mener jeg, det får uhyggelige konsekvenser for resultatet af folkeskolens arbejde, for det er jo umuligt for den enkelte lærer at tilrettelægge en undervisning både for den velbegavede elev med visse interesser og for den mindre velbegavede elev. Enhedsskolen, som man taler så varmt om, betyder uvilkårligt, at alle elever i en klasse kommer til at kede sig, og at tilrettelægge en undervisning, der tilfredsstillere alle i sådan en klasse, er simpelt hen en umulighed. Når alle elever skal undervises samlet i samme pensum, skal man være utroligt naiv, hvis man ikke kan forudse, at det bliver en væsentlig forringelse af det udbytte, som såvel den aktive som den passive elev opnår.

Så har jeg lige et par enkelte bemærkninger til hr. Ole Vig Jensen, der også var inde på klassekvotienten, og hvor meget den betød. Her vil jeg da også sige, at det afhænger da meget af, hvilken skole det er, og hvor mange elever man kan have i en klasse. Det er forskelligt fra skole til skole, fra klasse til klasse, og det afhænger også i høj grad af, hvilken lærer der har klassen. Nogle lærere

[Halvgaard]

kan have ro i en klasse på 35, og andre har spektakler med en klasse på 15. Derfor er det da rimeligt, at det er den enkelte skole, der simpelt hen siger: så og så mange elever i klasserne. Det må de da selv afgøre, det kan vi da ikke sidde og bestemme herinde, fordi det varierer så meget fra skole til skole.

Så indrømmede hr. Chr. Christensen, at det var fornuftigt, at eleverne selv skulle betale skolepenge i de private skoler. Ja men det er da helt urimeligt. Uanset om de danske elever går i en offentlig folkeskole, i en privatskole eller de bliver undervist hjemme, må der da tilflyde eleverne det samme beløb fra statens side. Derfor vil vi foreslå, at de beløb, der udbetales til folkeskoleområdet, udbetales på grundlag af elevtallet direkte til skolerne eller de undervisningsinstitutioner, der varetager undervisningen.

Så kan jeg til slut sige, at vi kan ikke fra fremskridtspartiets side tilslutte os den foreslåede dagsorden.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Først nogle konkrete spørgsmål. Undervisningsministeren siger, at man ude i kommunerne følger eleverne, der går ud, efter § 33. Jeg vil gerne spørge: hvor længe følger man eleverne? Er det i 14 dage efter at de har fået et eller andet arbejde, som de måske dropper efter en måneds tid, eller følger man dem, indtil man mener, at de er inde i et uddannelsesforløb?

Det næste, jeg gerne vil spørge om, drejer sig om klassekvotienterne. Der tales meget om, at vi i Danmark har så lave klassekvotienter. Så vil jeg gerne spørge: hvilke tal indgår i beregningen af klassekvotienter? Er f. eks. specialklasser med i beregningen, for så bliver tallet selvfølgelig et lidt andet end det, man forstår ved en normal klasse?

Der bliver også talt meget om lærerskematimeforbruget, at man skal passe på, at man ikke øger det. Men her synes jeg, vi skal gøre os klart, at folkeskolens vilkår forandres hele tiden, og at det bliver sværere og sværere at undervise i folkeskolen. Jeg sagde før, at samfundets vilkår er blevet forværret, og det smitter selvfølgelig af på vilkårene i skolen. Dertil kommer, at vi har haft den politik, at vi ønsker, at alle elever eller så godt som alle elever skal ind i folkeskolen, og det giver selvfølgelig et øget lærerbehov. Derfor kan

det måske alligevel være rimeligt at have et større lærerskematimeforbrug.

Om niveaudelingen vil jeg godt sige, at når fru Karen Højte Jensen siger, at hun har erfaringer for, at det er svært at undervise i en ikke-delt klasse, og at man ikke kan tilgodese de svage elever, kan det jo hænge sammen med, at lærere underviser meget forskelligt.

Jeg vil godt med det samme sige, at jeg ikke er særlig enig med fru Helle Degn i, at man ikke skal tage sine personlige erfaringer ind i sit politiske arbejde; det mener jeg absolut man skal. Men jeg vil gerne sige, at jeg mener godt, man kan undervise meget forskelligt, og det kan godt være, fru Karen Højte Jensen underviser på en sådan måde, at de svage elever bliver tabt i det system. Det synes jeg er meget ærgerligt. Men jeg underviser selv i en niveaudelt skole, og jeg har undervist på grundhold, og jeg tror bestemt, at de elever, som jeg kender fra andre situationer, har meget bedre af at gå sammen med deres klasse i mange flere timer, have et fællesskab med de elever, som de i øvrigt har stamhold sammen med, end at blive splittet op og få prædikater mindre begavet, eller hvad det nu kan være.

Når fru Karen Højte Jensen siger, at de grunde, der er til ikke at niveaudele, er sociale, vil jeg da håbe, at fru Karen Højte Jensen har forståelse for, at man også lærer bedre, hvis man er i et socialt trykt miljø, så det kan godt være en begrundelse, som også går på den rent faglige side af sagen.

Med hr. Halvgaards delinger går det jo ud på, at man skal dele endnu længere ned, så vidt jeg har forstået. Så vil jeg gerne spørge hr. Halvgaard: hvor mange forskellige delinger skal vi egentlig have for at tilgodese den enkelte elev? Hvis man skal tilgodese hver enkelt elev, kan man så nøjes med to delinger, eller skal man dele fire gange i en klasse for at kunne lægge sit undervisningsniveau, så det passer lige nøjagtigt til den gruppe elever?

Hr. Halvgaard siger også, at man skal give eleverne lige mange penge med i lommen. Nu mener jeg, at hr. Halvgaard sagde, at han selv har været specialundervisningslærer. Så vil jeg godt spørge, om de elever, der går til specialundervisning, selv skal betale det ud af den pulje, de så får i lommen, eller om de skal have en ekstrabevilling.

[Marianne Bentsen-Pedersen]

Jeg vil godt bekræfte, at SF står bag folkeskoleforliget, som ordføreren for forespørgerne også har sagt, men jeg vil da godt sige, at det gør vi ikke, fordi vi synes, at det er den bedste folkeskolelov, vi overhovedet kan forestille os. Vi gør det, fordi vi også på denne ordførerrække kan høre, at alternativet ville være ganske forfærdeligt. Der tales om »nyttige kundskaber«. Jeg har selvfølgelig ikke noget imod, at eleverne får nyttige kundskaber, det er selvfølgelig det, det drejer sig om, men jeg tror, at når fru Karen Højte Jensen siger »nyttige kundskaber«, så mener hun noget helt andet end det, jeg mener med nyttige kundskaber. Og alene af den grund synes jeg, at det ville være forfærdeligt at ændre folkeskoleloven på nuværende tidspunkt.

Der bliver talt meget om prøver og karakterer, og det, sat sammen med fru Karen Højte Jensens form for nyttige kundskaber, ser jeg som en skole, som skal tilbage til, hvad den var for 30 år siden, og det synes jeg ville være en ulykkelig udvikling. Jeg er meget enig i, at en intern vurdering er noget, der giver eleverne et meget bedre grundlag at gå videre på i deres skoleforløb end en karakter, der i virkeligheden ikke fortæller dem noget om, hvor det er, det lægger til, men bare giver dem et eller andet prædikat.

Til sidst vil jeg gerne, når jeg nu siger, at vi står bag folkeskoleforliget og ikke ønsker at ændre det, spørge venstre, spørge hr. Bundgaard Nielsen: hvordan ligger det med venstre? Står I også stadig væk bag ved folkeskoleforliget? Jeg kan godt forstå, at I siger: ja men vi vil se det til tredjebehandlingen. Men kunne vi andre trods alt ikke godt få det at vide, sådan at vi ved, hvor vi er henne?

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg synes, vi har haft en rimeligt god debat om folkeskolen og de private skolers forhold. Det rygte, som gik fra morgenstunden om, at folkeskoleforliget i dag ville blive brudt, har jeg kun opfattet som et rygte. Jeg mener i hvert fald at kunne konstatere her mod afslutningen af debatten, at de partier, der hidtil har stået bag folkeskoleforliget, stadig gør det, måske nok med forskellige udgangspunkter og med et ønske om på visse områder at få ændret og forbedret den eksisterende lovgivning.

Jeg vil godt sige til ministeren og den socialdemokratiske ordfører, at jeg føler, at man listede lidt for forsigtigt hen over nogle af folkeskolens problemer. Jeg forstår meget vel, at ministeren her fra talerstolen vil slå fast, at vi har ingen dårlig skole, vi har en god skole, og vi har mange gode medarbejdere. I en tid, hvor der er lyseslukkere nok, synes jeg, dette er vigtigt at få sagt, og jeg deler opfattelsen. Men det kan altså ikke skjules, at der er problemer i skolen, og dem må vi få drøftet. Jeg forstod på ministeren, at der også i dag blev givet tilsagn om, at vi tager den drøftelse op i nærmeste fremtid. Og for ikke at nogen skal have ondt af det – jeg tænker på de partier, der står uden for skoleforligspartierne – sagde ministeren, at det var da ønskeligt med den bredest mulige opbakning omkring det, der måske skulle ændres ved folkeskolen.

Prøverne har været nævnt som et af de lidt varmere emner. Jeg har været inde på det og skal vente med at komme med yderligere bemærkninger, til vi behandler det egentlige lovforslag lidt senere i dag.

Om den kursusdelte undervisning synes jeg nok man må sige, at her er udviklingen klar: stadig flere skoler – og det er både efter forældres og læreres ønske – går ind for ikke-kursusdelte undervisning. Og så langt det forholder sig sådan – det er jeg enig med hr. Bundgaard Nielsen i – skal vi respektere det, og så er det en god udvikling. Men jeg tror ikke, man kan afvise, at netop den ikke-kursusdelte undervisning skaber nogle problemer i folkeskolen, som vi i dag ikke har givet skolen muligheder for at løse på tilfredsstillende måde. Det kan så blive vores ansvar i den kommende tid at tilvejebringe rammerne for, at en sådan ikke-kursusdelte undervisning kan fungere tilfredsstillende, først og fremmest for eleverne, men naturligvis også for skolens medarbejdere.

Jeg var i mit første indlæg inde på spørgsmålet om klassekvotienternes betydning, og hr. Halvgaard havde en bemærkning herom til sidst i sit andet indlæg. Hr. Halvgaard sagde, at det kan man ikke sige noget generelt om, det er meget individuelt, hvordan det lykkes. Det er jeg sådan set enig med hr. Halvgaard i. Sådan er det i øvrigt også i dag. Det er ikke rigtigt, når hr. Halvgaard siger: her bestemmer vi, hvordan det skal være. Nej, det gør vi ikke, det gør den enkelte

[Ole Vig Jensen]

kommune og i en vis udstrækning den enkelte skole, og det er rigtigt, at der er meget store forskelle, fordi man i visse tilfælde ønsker at tilgodese bestemte klasser, bestemte lærere og bestemte skoler.

Om dagsordensforslaget, fremsat af hr. Steen Folke, kan jeg sige, at det kan vi ikke fra radikal side stemme for, vi vil stemme imod. Der er ikke tale om, at staten vil tvinge kommunerne til at gennemføre milliardbesparelser. Det må hr. Steen Folke have grebet ud af luften.

Men når det er sagt, så har jeg en bemærkning til ministeren om det cirkulære, der er udsendt af ministeriet. Det har jeg opfattet som en henstilling til kommunerne, bl. a. vedrørende lærerskematimeforbruget, og også anvisninger på, hvordan man kan gribe tingene an i en tid, hvor man skal holde igen. Den ene bemærkning, jeg gerne vil have med, er, at jeg er betænkelig, hvis der fra centralt hold skal udstedes direktiver på området. Det ville være at gå ind i en sektorstyring, stik imod hvad vi har ment med kommunalreformen, og jeg går ud fra, at det heller ikke har været ministerens ønske. Vi har netop fastslået, at det er den enkelte kommune, der suverænt afgør, hvor meget og hvor lidt den vil bruge på sin folkeskole, idet den selvfølgelig skal opfylde de mindstekrav, vi har stillet gennem lovgivningen.

(Kort bemærkning).

Karen Højte Jensen (KF):

Det er en bemærkning til fru Marianne Bentsen-Pedersen om det at tilgodese de svage elever i danskundervisningen. I den anledning vil jeg gerne pege på, at af den rapport, jeg har omtalt, fremgår det klart, at udelt undervisning stiller langt større krav til ressourceforbruget i form af tolærerordninger, deletimer, reduktionstimer, ekstra støtte til materialer m.v. Specielt må jeg bemærke, at man ikke anvender ekstra ressourcer i danskundervisningen på de ældste klassetrin, til trods for at denne undervisning ifølge loven gennemføres udelt. På den måde har man i realiteten svækket undervisningen i faget dansk, og det finder vi naturligvis meget uheldigt.

Jeg mener, det er vigtigt, at eleverne trives og fungerer rent socialt, men jeg vil gerne ramme en pæl igennem den påstand, at ind-

læring udelukker, at eleverne skulle trives. Jeg mener, at begge dele kan fungere sammen.

(Kort bemærkning).

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Jeg skal lige gøre opmærksom på, at det faktisk var det, jeg sagde. Det sociale miljø er en forudsætning for at få faglige kundskaber.

Men så vil jeg godt sige, at der ligger en rapport om de steder, hvor man har niveaudelt, i forhold til de steder, hvor man ikke har niveaudelt, og det har vist sig, at det faglige udbytte faktisk er højere dér, hvor man har undladt at niveaudele. Så man kan altså vurdere det ud fra forskellige rapporter.

Steen Folke (VS):

Jeg synes, det var påfaldende, at ministeren i sit første indlæg i dag, da hun remsede en lang række forskelle mellem de private skoler og folkeskolen op, overhovedet ikke nævned, at de private skoler som hovedregel er små skoler. Det er dog en ganske væsentlig forskel, nok også en væsentlig del af grunden til søgningen til de private skoler.

I anden omgang var ministeren så inde på det og nævnte, at der i dag kun er 100 skoler i landet, der har over 800 elever. Det synes jeg unægtelig er en ringe trøst. En skole med 800 elever er under alle omstændigheder en uhyrlighed. Det er skoler af en helt anden størrelsesorden, der er brug for.

Undervisningsministeren forsvarede selvfølgelig besparelserne på lærerskematimeforbruget, men sagen er, at børnetallet alene ikke er noget godt mål for, hvilke ressourcer der er brug for. Problemerne i folkeskolen er voksende, og det tror jeg nok er en af de få ting, der har været bred enighed om under denne debat. Der er brug for en større indsats, og derfor er det altså ikke nok at henvise til det faldende børnetal.

Lad mig sige, at ministeren i virkeligheden udtalte sig vildledende, idet hun sagde, at det, vi har sagt til kommunerne, er: lad nu være med at øge ressourcerne yderligere, og fru Helle Degn sekunderede og påstod, at det, der er tale om, alene er en mindre stigningstakt. Det passer simpelt hen ikke; begge dele er i hvert fald en tilsnigelse. I det senest udsendte cirkulære, af 9. februar 1981, står

[Steen Folke]

der bl. a.: »Ministeriet henstillede endvidere, at kommuner, hvis lærerskematimeforbrug pr. elev ligger væsentligt over den vejledende norm, søgte forbruget nedsat.« Der er altså en række kommuner, der skal have pålæg om at nedsætte deres forbrug, ikke bare at det ikke må stige mere eller noget i den retning. Jeg synes i øvrigt, at det er yderst beklageligt, for der er da kommuner, der har brug for flere ressourcer, måske fordi problemerne er større i de kommuner. Der er faktisk nogle forskelle. Det kunne da også være, at der var nogle kommuner, der ville bruge lidt flere ressourcer på at få en ordentlig skole. Det må de altså ikke, så falder fars hammer i form af undervisningsministeriets cirkulære.

I øvrigt er jeg glad for fru Helle Degns forsvar for den udelte skole, selv om jeg ikke lægger så megen vægt på, hvor mange genier der kommer ud af det. Problemet er, at folkeskolen lægger op til en niveaudeling. Det er loven, det er galt med, og det har socialdemokratiet jo et medansvar for.

Hr. Bundgaard Nielsen betyder, at venstre er imod tvang i forbindelse med statens ønske om kommunale besparelser, men hvad så med trusler om tvang? Det er jo det, der er indeholdt i cirkulæret af 9. februar 1981. Det er i parentes bemærket også et svar til hr. Ole Vig Jensen. Det er i hvert fald trusler om tvang, og i vores dagsorden står der om forsøg på at tvinge kommunerne, bl. a. ved at fremsætte de trusler, som jeg citerede i min ordførertale. Det er det, der skal forstås ved det. Selv trusler om tvang kan jo straffes ifølge borgerlig straffelov, men jeg ved godt, at venstre ikke har noget imod lidt diskret tvang, når det gælder om at få nedskæringer igennem.

Fru Karen Højte Jensen talte om, at en del af samfundets adfærdsrevolutionære havde fundet vej til katedrene. Ja men det er dog skrækkeligt, at disse adfærdsvanskelige voksne ligefrem kan blive lærere, men hvordan vil de konservative egentlig sikre et lærerkorps, der udelukkende omfatter folk, der tror på Gud, konge og fædreland?

Det mest interessante i hr. Halvgaards ordførertale var omtalen af, at fremskridtspartiet har et forslag om vold mod lærerne fra elevernes side. Det var dog forhåbentlig en fortællelse. Lærerne er hårdt prøvede i forvejen.

Hr. Ole Vig Jensen forsvarede af forståelige grunde besparelserne og hævdede i den forbindelse med Poul Erik Jensen, at klassekvotienterne spiller en meget lille rolle. Jeg vil da ikke påstå, at det spiller nogen afgørende rolle, om tallet er 22 eller 20, men vil hr. Ole Vig Jensen påstå, at det ikke spiller nogen større rolle, om der er 15 eller 25 i en klasse? Jeg vil advare meget mod alle tanker om forøgelse af klassekvotienterne. De er i dag alt for høje, og de bør ikke hæves, de bør sænkes.

Jeg vil godt sige til hr. Ole Vig Jensen, der hævder, at der er noget galt i vores dagsorden, fordi den omtaler »en milliardbesparelse«, at der som bekendt er tale om 1,8 mia på 3 år, hvor det er meningen, at det i det tredje år alene skal være 0,9 mia, så alene i det år er det bogstavelig talt en milliardbesparelse. Der er ikke noget galt i formuleringen af dagsordenen.

Endelig er der fru Mimi Jakobsens indlæg. Det var meget karakteristisk for centrumdemokraterne. Man ønsker endnu flere prøver og eksaminer. Der er mange problemer med disse prøver, og eleverne er nervøse – så må vi hellere lave nogle flere prøver, så de rigtig kan vænne sig til det. Der er et stort ressourceforbrug, og der er mange problemer – vi må have nogle flere prøver. En lille rask prøve hver 14. dag vil nok hjælpe på løsningen af skolens problemer.

Til sidst til hr. Chr. Christensen om salmebogen kontra sange fra Vesterbros Ungdomsgård: uden at jeg på nogen måde skal gå ind i det konkrete eksempel, er jeg overbevist om – og jeg mener, man skal have respekt for kristelige mindretal og andre mindretal i samfundet – at sangene fra Vesterbros Ungdomsgård siger børnene i Ballerup nok så meget som en hel del vers fra salmebogen.

Chr. Christensen (KrF):

Når hr. Steen Folke henviser til Vesterbros Ungdomsgårds sanghæfte og det, jeg sagde, gør jeg opmærksom på, at klagen gik på, at man udelukkende brugte den slags sange og ikke lærte danske sange og salmer. Dermed vil jeg sige, at hvis man ikke gør det, overtræder man de forpligtelser, man har som lærer i den danske folkeskole.

Når jeg ikke har omtalt prøverne så meget som andre ordførere, er det ud fra den be-

[Chr. Christensen]

tragtning, at jeg om kort tid skal tale en del om disse i forbindelse med det lovforslag, vi selv har fremsat; derfor venter jeg til den tid.

Undervisningsministeren sagde: skal vi nu igen til at køre på klassekvotienterne? Undervisningsministeren kom med nogle gennemsnitstal. Det har vi tidligere talt om, og det er rimeligt, at man gør det, når bare man ikke glemmer, at det ikke siger ret meget om det problem, der er. Som det er nævnt herfra, kan man have 15 elever, og man kan have 27 elever, og så hjælper det ikke, at vi taler om 18–20 elever. Jeg er enig med undervisningsministeren i, at det ville betyde en voldsom økonomisk udskrivning, som vi ikke magter på nuværende tidspunkt. Men mit indlæg gik på, at det nu ser ud til, at der åbner sig en chance netop ved denne nedgang i antallet af klasser og dermed ledige klasselokaler, så vi dog kan få dette gode gennemført, uden at vi skal yde ekstra eller give så høj en pris for det. Det er min erfaring, at der står mange lærere ude i den danske folkeskole, der har en fornemmelse af, at de disciplinære problemer vokser forholdsvis stærkt med de høje klassekvotienter, og det var dem, jeg tænkte på.

Jeg siger tak til undervisningsministeren for det meget klare tilsagn om, at man ikke har planer om at ændre tilskudsprocenten til friskolerne. Det er jo herligt, hvis det bliver resultatet af denne debat her i dag. Min udtalelse havde klart det formål, og ministeren har fulgt mit ønske op, utvetydigt at få klar besked. Må jeg føje stiltøydigt til, at jeg også har det ønske, at debatten skulle føre til, at ministeren ikke i de næste mange år skulle få slige tanker.

Jeg er meget tilfreds med, at ministeren vedrørende de besparelser, der nu skal gennemføres inden for folkeskoleområdet og friskolerne, vil tale med de berørte parter, og her forstod jeg først og fremmest friskolerne.

Ministeren sagde, at jeg havde sagt, at forældrene måtte bakke op om skolerne. Det er rigtigt. Og så sagde ministeren: denne forpligtelse har ikke mindst vi, der har det politiske ansvar, og jeg forstod: for skolelovsforliget. Netop derfor er det meget væsentligt, at vi, der har det politiske ansvar for skolelovsforliget, ikke skjuler de fejl, der er i folkeskolen, eller sagt på en lidt anden måde: ikke dækker over de sygdomme, der, hvis de ikke bliver opklaret og afsløret, kan blive dødeli-

ge. Det er derfor, vi skal snakke om folkeskolens problemer.

Det kunne også være sagt til fru Helle Degn, som siger, at man ikke kan tage enkeltstående tilfælde frem, for de siger ikke ret meget. Jeg har gjort klart rede for, at det heldigvis kun er enkeltstående tilfælde. Det er jo sådan, at fru Helle Degn og jeg har en vis fornemmelse af, hvad der sker i folkeskolen, og det hjælper ikke, og det tjener ikke noget formål, at vi prøver at skjule det. Nu ved jeg godt, at det blev sagt heroppefra, at fru Helle Degn ikke lægger særlig megen vægt på personlige erfaringer. Nej, men det må heller ikke være en hindring.

Jeg vil også sige: ve den politiker, der sætter personlige erfaringer fra et ganske bestemt område i samfundet og den deraf følgende viden og de deraf formulerede holdninger til side til fordel for politiske kæphest. Politikere, der har et vist kendskab til forhold i samfundet, har et særligt ansvar, når de taler om disse forhold her fra denne talerstol. Det er ganske urimeligt, hvis vi herinde lukker øjnene og dermed svigter de lærere, der i dag står med dagens byrde i den danske folkeskole og ofte er ved at knække under den. De skal i al fald vide herindefra, at vi ved, at de har disse problemer, og at vi gør, hvad vi kan for at rette dem.

Det var meget snedigt af hr. Halvgaard at antyde, at jeg skulle have indrømmet, at eleverne selv skal betale for at gå i friskolerne. Jeg sagde særdeles tydeligt: forældrene skal ikke af økonomiske grunde være afskåret fra at udøve det frie skolevalg, derfor skal skolepengene følge barnet. Men i den givne situation – det er den økonomiske – vil det være rimeligt, at de er med til at betale dagens byrde, hvad vi alle må.

Til slut skal jeg sige, at den foreliggende dagsorden kan vi ikke støtte under henvisning til de udtalelser, jeg kom med før om, at alle led i det danske samfund må være med til at bære den økonomiske opbremsnings ubehageligheder.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Hr. Chr. Christensen var inde på, at socialdemokratiet ønsker at lukke øjnene for nogle af de problemer, der er i folkeskolen. Nej, det gør vi ikke, men der er så sandelig

[Helle Døgn]

forskul på, hvad vi anser for problemer, og hvad vi anser for rigtige og rimelige og gode løsninger. F. eks. foreslår venstre og det konservative folkeparti, at man skal gøre den boglige folkeskole endnu mere boglig. Der siger vi andre, at det lige præcis er et af problemerne, og vi mener, at der skal andre løsninger til. Så det er ikke et spørgsmål om, at vi ikke også kan se, at vi skal arbejde videre i en udviklingsproces med folkeskolen.

Et andet argument i hr. Chr. Christensens indlæg var, at jeg ikke lægger megen vægt på de personlige erfaringer. Jo, det gør jeg. Jeg lægger særdeles megen vægt på personlige erfaringer og indsigt. Men man kan ikke tillade sig at bygge et politisk partis skolepolitik op alene på personlige erfaringer.

Flygaard (DR):

Den 19. januar stillede jeg undervisningsministeren følgende spørgsmål:

»Vil ministeren tage initiativet til, at private skoler kan finansiere deres anlægsudgifter over det private lånemarked med rentetilskud, for ad denne vej at få afviklet den ganske betydelige investeringspukkel, der er i den private skolesektor, idet dette eventuelt gøres ved en omlægning af brugen af de nuværende statslånsmidler?«

I min indledende begrundelse for dette spørgsmål anførte jeg:

»Når jeg stiller ministeren dette spørgsmål, så har det sin baggrund i det ønskelige i at få afviklet den betydelige pukkel, som eksisterer, både hvad angår nybyggeri, ombygning og nødvendig vedligeholdelse.«

Så vidt det er mig bekendt, er behovet for de private skolers område opgjort til i størrelsesorden ca. 1 mia kr. Det, jeg gerne vil spørge ministeren om, er, om ministeren ikke tror, at det i hvert fald i et vist omfang har påvirket tilgangen til de private skoler, at de ikke har kunnet opnå den nødvendige finansiering, og at der også på anden måde er blevet spændt ben for, at man kan komme i gang med private skoler, således at når man taler om tilgangen til de private skoler sammenlignet med folkeskolen, får man ikke umiddelbart noget rigtigt indtryk af forholdene, som de er, fordi der ikke er tale om denne frie bevægelighed.

Det er selvfølgelig tilfredsstillende, at man ikke vil røre ved tilskudsprocenten, men det

skal primært ses ud fra et driftsudgiftsmæssigt synspunkt, så hvis man bremser op på anlægssiden, får den efterfølgende begrundelse om, at man ikke vil røre ved tilskudsprocenten, set i denne forbindelse en mindre effekt.

(Kort bemærkning).

Halvgaard (FP):

Jeg udtalte i mit indlæg, at den danske folkeskole skal være så rummelig, at den tilgodeser den enkelte elev. Og så spørger fru Marianne Bentsen-Pedersen: hvor rummelig? Ja, som forholdene er nu med udelte undervisning, tilgodeser man hverken den aktive eller den mindre aktive elev. En deling, som vi kunne ønske, har vi desværre ikke råd til med den økonomi og den politik, der føres i Danmark. Men en deling i to niveauer, som blev iværksat tidligere, er tilfredsstillende for mit vedkommende, og dermed vil behovet for specialundervisning begrænses betydeligt.

Det sidste spørgsmål drejer sig om tilskuddene. Derom må jeg sige: i de tilskud til folkeskolen udbetalt direkte fra staten til den enkelte skole, som vi foreslår, må man naturligvis også tage højde for en udgift til specialundervisning.

Måske ikke til beroligelse for hr. Steen Folke kan jeg sige, at vi endnu ikke har tanker om at fremsætte lovforslag, der forhindrer vold mod lærerne i den danske folkeskole.

(Kort bemærkning).

Alfred Hansen (DR):

Et af de mere oplivende momenter i debatten har været VS' oplysning om, at man vil fremsætte forslag om en rask lille prøve hver 14. dag, og det må vi jo så se på.

Retsforbundet mener, at der i folkeskoleloven af 1975 er meget betydningsfulde intentioner. Jeg synes, der er grund til at sige til forligspartierne omkring skoleloven, at man ikke kan lave skolereformer på et så højt ambitionsniveau, som folkeskoleloven lægger op til, uden at det bliver fulgt op med tilstrækkelige økonomiske bevillinger. Jeg ved, at flere bevillinger til folkeskolen ikke løser alle folkeskolens problemer, men de kan være med til at løse nogle problemer af faglig og pædagogisk art og i det hele taget

[Alfred Hansen]

være med til at forbedre arbejdsklimaet generelt i folkeskolen.

Derfor kan retsforbundet stemme for det dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Steen Folke. Jeg har tidligere bebudet over for ordførerne fra partierne, at jeg ikke selv vil fremsætte dagsordensforslag, og det har jeg levet op til, men det er klart, at når der kommer et dagsordensforslag, vil vi tage stilling til det, og vi vil stemme for dette.

Jeg mener ikke, at den danske folkeskole og dermed samfundet kan være tjent med, at de gode, fagligt dygtige danske lærere i dag også er ved at forlade folkeskolen. Det er ikke bare elever, der forlader folkeskolen og går over til de private skoler. Også lærerne er i stor udstrækning kørt fast i folkeskolen. Jeg synes, vi skal tage med os fra denne debat, at der må gøres et eller andet, og dette ansvar hviler i særlig grad på forligspartierne.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg skal lige oplyse, at jeg efter mit sidste indlæg her fra talerstolen fik en opringning, der med en meget kompetent i Ballerup skolevæsen som kilde oplyste, at hr. Chr. Christensens version af sagen om en lærer, der skulle have hævnnet sig på børnene med salmevers, er uden bund i virkeligheden. Sagen mod den pågældende lærer blev frafaldet, da kendsgerningerne kom på bordet.

Min konklusion herpå er, at ikke engang det, der står i Kristeligt Dagblad, altid står til troende.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Hr. Alfred Hansen indledte anden omgang med at sige ordret: »Jeg kan ikke forstå, at ministeren ikke vil erkende, at der er problemer.« Dertil vil jeg svare, at det behøver jo faktisk ikke være min skyld, at hr. Alfred Hansen ikke kan forstå det.

Man kan faktisk godt, når man sidder en hel dag, som jeg har gjort i dag, og som jeg gjorde det i tirsdags, og lytter til uddannelsesdebat, og for den sags skyld også til andre debatter her i huset, blive lidt beklemt, når man begynder at høre efter, hvorledes der lyttes i dette folketing. Der lyttes nemlig i meget ringe grad. Man kommer med sine egne forudfattede meninger, og man hører det fra ordførerne, man ønsker at høre, og

som man har besluttet på forhånd at man vil komme til at høre. Det er en lidt barsk bemærkning, det ved jeg godt – det kan være, den er uretfærdig som generalisering – men det er meget, meget ofte det, der er tilfældet.

Når hr. Alfred Hansen kan sige, at det var beklageligt, at jeg ikke ville erkende, at der var problemer, så er det et udmærket eksempel på det. Her i huset skal ting helst enten være sorte eller hvide. Hvis man tillader sig at være nuanceret, har man meget svært ved at trænge igennem.

Jeg sluttede mit indlæg efter første omgang af ordførerrunden med at sige, at jeg ønskede, at det, der skulle stå tilbage her i dag, det skulle i hvert fald ikke være usagt, var, at vi havde en god folkeskole. Det mener jeg overordentlig seriøst. Men jeg sagde i mit første indlæg, og jeg sagde også i mit forrige indlæg, at der er problemer. Jeg tror endda, at de allersidste ord, jeg sagde, inden jeg gik ned fra talerstolen, handlede om en række af disse problemer, at vi skulle behandle dem seriøst, vi skulle bestemt ikke overse dem. Og det bliver altså til, at hr. Alfred Hansen – jeg tror som den første derefter – går på talerstolen og siger, at det jo er beklageligt, at jeg overhovedet ikke vil erkende, at der er problemer i folkeskolen. Kommunikation og det danske sprog er øjensynlig en overordentlig vanskelig ting.

Fru Marianne Bentsen-Pedersen havde nogle betragtninger om vilkårene i skolen og vilkårene i samfundet, der forandres, og derfor kan der være et behov for – i dette specielle tilfælde – øgede lærerressourcer. Jeg vil som den minister, der er ansvarlig for dette område og for uddannelsesområdet i det hele taget, sige, at der er da intet, man som minister ønsker mere, end at man kan få ført de ressourcer til sit område, man finder er nødvendige. Jeg har haft den glæde, om end ikke i tilstrækkelig udstrækning så i hvert fald i vid udstrækning, at kunne få økonomiske midler fra folketinget til de erhvervsfaglige uddannelser, og det er en god ting at opleve, at et betrængt uddannelsesområde får en tiltrængt styrkelse. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg på en række områder gerne så ressourcer tilført, også til det uddannelsesområde, vi diskuterer her i dag. Hvor gerne jeg måske som ressortminister ville gøre det, må jeg som politiker erkende, at vi ikke kan betragte et område i samfundet som en isoleret ø.

[Undervisningsministeren]

Tingene hænger sammen, og vi må erkende, selv om ingen af os vel bryder sig om det, at vi i vores samfund i dag ikke har de ressourcer, vi alle kunne ønske.

Det har sat sine spor i spørgsmålet om ressourcerne til folkeskolen. Vi er ikke gået ud og har sagt til folkeskolen, at den skal skære ned, men vi har sagt, at det høje niveau, den er nået op på – det er, hvis jeg ikke husker fejl, noget med 13 mia kr., så det er jo ikke de rene småpenge, vi snakker om kommunerne bruger på folkeskolen, regnet om i ressourcer pr. elev – ønsker vi skal bibeholdes i disse år, hvor der er økonomiske problemer, så det ikke stiger pr. elev, fordi man bibeholder samme antal lærere og samme ressourcer til et i øvrigt meget stærkt fallende børnetal. I løbet af det næste tiår forsvinder der 104.000 børn fra den danske folkeskole. Det er en meget betragtelig nedgang i børnetallet. I disse år, hvor økonomien er spændt, må vi sige, at vi må tøve, inden vi tilfører nye ressourcer. Vi må blive stående på det niveau, vi nu har nået, og som i parentes bemærket aldrig har været så højt, som det er i dag.

Hr. Steen Folke undrede sig over, at jeg ikke som en af forskellene mellem den private og den offentlige skolesektor havde peget på skolestørrelserne. Nu har jeg ikke fået regnet det om i procenttal – det burde jeg have gjort, men det kunne jeg altså ikke nå at gøre i hovedet – men jeg nævnedes antallet af skoler og sagde, at i den overvejende del af de offentlige skoler lå elevtallet på mellem 200 og 600. Må jeg sige, at af de godt 57.000 børn, der går i private skoler, går de 32.000 i skoler, der just har mellem 200 og 600 elever. Det vil sige, at lidt over halvdelen af børnene går i denne skolestørrelse. Kun 16.000 elever går i skoler med under 200 elever, og ca. 8.000 går i skoler med over 600 elever. Jeg tror ikke, at der er den meget store forskel på det. Det, hr. Steen Folke nok tænker på, er den skoleform, som han også har omtalt her i dag, de såkaldte lilleskoler, som jo er karakteristiske ved, at de fleste af dem har under 100 elever, men hvis man måler det ud fra elevantal i skoleformen, tæller de altså ikke så vældig meget.

Hr. Steen Folke kom også med en bemærkning om, at han måtte indrømme, at 18 eller 20 elever i klassen spillede ingen rolle, tror jeg udtrykket var. Nej, jeg tror ikke, det

pædagogisk spiller nogen rolle, men det spiller altså den rolle, at der er en forskel i resourceforbruget på mellem 500 og 600 mill. kr., efter som man har 18 eller 20 elever i klassen. Dét er det, jeg siger, at jeg synes, man skal overveje, om man partout skal sætte det ned til 18 eller derunder eller man eventuelt skulle bruge ressourcerne på en anden manér.

Også hr. Chr. Christensen var inde på klassekvotienterne. Jeg er ganske enig i den betragtning, at de kommende års fald i elevtallet meget, meget gerne skal føre til fald i klassekvotienterne i de kommuner og på de skoler, hvor man sidder med 25-26-27-28 børn. Jeg synes, det var meget ønskværdigt, hvis det kunne komme længere ned. Men jeg mener ikke, det er særlig ønskværdigt, hvis en klassekvotient på 18 bringes tilsvarende ned. Det er jo et problem, vi ikke alene har i folkeskolen. Det er så sandelig et problem, der er nok så alvorligt i vores gymnasium, hvor vi for at klare pukkelårene med de store årgange har gymnasieklasser med 28 elever, og det tør man nok sige ikke er nogen lykkelig ting. Der er og har været et pukkelproblem, og jeg er enig i, at de store kvotienter skal vi have ned. Det gælder i øvrigt også på vore handelsskoler, hvor man har haft store kvotienter. Det gælder en række steder, hvor man har måttet klare nogle få år med høj pres på den manér.

Hr. Chr. Christensen takkede mig for mine klare bemærkninger om tilskudsprocenten, og han var glad for, at det var blevet resultatet af debatten i dag, og så sagde han, at han ville håbe, at et andet resultat ville blive, at jeg ikke i mange år ville få slige tanker. Det gælder på dette område, som det gælder på alle andre områder, at jeg tror, det er klogt at lade være både at spå og at give bastante tilsagn om en fremtid, hvis vilkår vi ikke kender. Jeg tøver lidt med at sige det, for der er en tilbøjelighed til i denne sal, hvis jeg overhovedet siger noget om frie skoler, at tolke det derhen, at jeg alligevel nok vil de frie skoler ondt. Jeg kan sige, at der er ingen tanker om at røre ved tilskudsprocenten, og jeg har i øvrigt givet udtryk for, at de besparelser, som skal foretages på dette område, skal foretages i samarbejde med de frie skoleorganisationer. Det skulle dog vist være en garanti for, at det sker på en om ikke acceptabel, så den mest acceptable manér, for jeg

[Undervisningsministeren]

tror ikke, at nogen af skolerne ønsker at gå ind i besparelser, men de erkender nødvendigheden af det.

Til hr. Flygaards bemærkninger om anlægsbevillingen vil jeg blot gøre den bemærkning – nu har jeg ikke teksten ved hånden – at bevillingerne til anlæg på det frie skoleområde er vedtaget i folketinget under en sådan form, at disse bevillinger skal gives under hensyn til undervisningsministeriets budget i øvrigt. Det er altså en samlet vurdering af uddannelsesvæsenet. I år, hvor der har været økonomiske problemer, har det altså betydning, at vi har fået en kødannelse på dette område.

Jeg vil godt føje til, fordi jeg ikke er sikker på, at det er folketinget bekendt, at med hensyn til spørgsmålet om rentetilskuddene til de frie skoler, som jo har været diskuteret bl. a. ved nogle onsdagsspørgsmål her i denne vinter, har vi forhøjet puljen med, så vidt jeg husker, ca. 1 mill. kr. for indeværende år for at kunne løse de køproblemer, vi havde resterende for 1981; der er altså ført ekstraordinære midler over til det frie skoleområde for at løse nogle af de akutte problemer netop på bygningsområdet.

Jeg er glad for den debat, der har været ført her i dag. Jeg er glad for, at der er taget et initiativ til, at vi fik drøftet folkeskolens forhold, og for debatten, som den er forløbet her. Jeg synes, der er kommet mange tanker og nyttige synspunkter frem. Det er klart, at en lang række af de synspunkter ikke kan være sammenfaldende, men tværtimod må være og må opleves som temmelig divergerende.

Jeg vil godt her til slut oplyse, at jeg overvejer at anmode folkeskoledirektoratet om at indbyde til en bredt sammensat konference om hele denne problematik med repræsentation for alle berørte parter. Her har vi jo hørt de uddannelsespolitiske ordførere, men hvor bred repræsentationen har været her i dag, kan man jo nok få sine tvivl om. Jeg har måttet konstatere, at så vidt jeg kan regne, er hr. Steen Folke og jeg selv de eneste deltagere i denne debat, der ikke har en folkeskolélæreruddannelse. Jeg må skynde mig at tilføje, at det ikke er ment som nogen form for kritik af de tilstedeværende eller andre folkeskolélærere, men det var måske nok nyttigt at få en debat med en bredere repræsentation. Jeg tror, det er vigtigt.

Det, jeg forestiller mig på en sådan konference, er, at en debat ligesom den, der har fundet sted i dag, kunne danne et udgangspunkt, og at det ville være muligt at komme dybere ned i problemerne med henblik på at søge at nå frem til nogle lidt mere præcise problemformuleringer og dermed til et bedre grundlag for en stillingtagen. Det tror jeg at vi som partier her i folketinget kunne have behov for, men jeg har en fornemmelse af, at der også udadtil i samfundet kunne være behov for det arbejde, der kunne igangsættes gennem en sådan debat med udgangspunkt i det, der er foregået her i dag.

(Kort bemærkning).

Flygaard (DR):

Jeg vil gerne takke ministeren for svaret.

Jeg vil gerne føje til, at fleksibiliteten altså ikke synes at have været så stor, at man har fået afviklet den pukkel, der jo har været igennem nogle år, og som stedsse er blevet større. Det betyder i realiteten, at man ganske kraftigt bremser op for et bevægeligt skolesystem. Når der er, om man kan sige ønske om bevægelse, synes trægheden af forskellige grunde at være så stor, at den procentvise ændring bliver mindre, end den ville have været, hvis der ikke havde været denne bremse på fra det offentliges side.

(Kort bemærkning).

Alfred Hansen (DR):

Ministeren konstaterede, at der ikke er blevet lyttet tilstrækkeligt i denne sal. Ministeren leverede i et tidligere af sine indlæg selv beviset på, at det er rigtigt.

Ministeren bebrejdede mig, da jeg i min tale henviste til undersøgelsen i Albertslund, at jeg ikke kommenterede den strøm, som går fra de private skoler til folkeskolen. Det gjorde jeg rent faktisk ved at opremse procenterne som begrundelse for, at eleverne forlod de private skoler for at komme over i folkeskolen. Det sagde jeg rent faktisk. Det kan læses i Folketingstidende.

Der var tre elementer i temaet for denne debat. Det ene var, hvad årsagerne kunne være til, at eleverne forlader folkeskolen for at blive undervist i de frie skoler. Nu erkender ministeren, at der er problemer i folkeskolen. Et andet element var, hvordan regeringen vil sikre det frie skolevalg. Det har vi

[Alfred Hansen]

fået tilsagn om at man vil fremover. Tak for det. Det tredje element gik på, hvad regeringen vil gøre for at forbedre forholdene i folkeskolen. Det må jeg konstatere at der ikke er kommet noget bud på fra regeringens side, hvilket jeg meget dybt beklager.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Hr. Steen Folke gjorde nogle bemærkninger til mig om besparelserne. Jeg kan blot henvise til ministerens besvarelse, som fuldt ud dækkede mig ind.

Må jeg i spørgsmålet om klassekvotienternes størrelse og deres indvirkning på folkeskolen sige, at jeg ikke har draget nogen konklusioner i dag om det spørgsmål. Jeg har henvist til en overordentlig interessant artikel af magister Poul Erik Jensen i tidskriftet Uddannelse, som jeg meget stærkt kan anbefale hr. Steen Folke at få læst. Den sætter spørgsmålstegn ved klassekvotienternes størrelse, som hidtil har været en hellig ko. Jeg synes nok, at hvis vi ved en ændring af vores opfattelse på det område vil kunne få mere ud af pengene til gavn for børnene, for skolens daglige undervisning, så er det bestemt værd at overveje. Men vi skal naturligvis ikke kaste os hovedløst ud i det her. Vi skal overveje det nærmere. Jeg er helt overbevist om, at der er særlige problemer i relation til de mindre samfund og de små skoler, men det er en overvejelse værd.

Jeg synes, der er anledning til at takke ministeren for invitationen, som jeg forstod det var, til at komme til en bredt sammensat konference. Jeg tror, at det netop, når vi skal gøre status efter disse år, er en god idé, at vi sætter os sammen med andre end politikere og får drøftet folkeskolens forhold igennem.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg har et par bemærkninger til ministeren om skolestørrelse.

Jeg har heller ikke gennemsnitstal på rede hånd, men jeg er nu ret sikker på, at størrelsen af de private skoler som helhed er væsentligt lavere end for folkeskolen som helhed. Men jeg er med på, at det i særlig grad gælder for de lilleskoler, som har min sympati.

Med hensyn til klassekvotienterne mente ministeren, at hun citerede mig for at have sagt: jeg vil da ikke påstå, at det spiller nogen rolle, om tallet er 20 eller 22. Nu holdt ministeren en lille moralprædiken lige før til tinget om at lytte ordentligt efter, hvad der bliver sagt. Det sagde jeg altså ikke. Jeg sagde: jeg vil da ikke påstå, at det spiller nogen afgørende rolle, om tallet er 20 eller 22. Det er faktisk en ret væsentlig forskel. Det andet kunne jo hurtigt bruges til, at selv VS vel mener, at hvis vi sætter klassekvotienterne op til i gennemsnit 22, spiller det såmænd ingen rolle. Det vil jeg bestemt ikke tages til indtægt for. Jeg vil gerne understrege, at jeg mener, det spiller en rolle. Jeg mener f. eks., at der er forskel på 15 og 25, og det var det, jeg prøvede at få hr. Ole Vig Jensen til at tage stilling til, men det fik vi ingen konkret stillingtagen til. Jeg mener, at vi skal ned med klassekvotienterne. Selv om man kan sige, at et lille skridt i sig selv ikke gør den store forskel – fra 19 til 18½ eller fra 18½ til 18 – så betyder det altså noget, om vi kommer ned i klassekvotienter, og jeg nægter at tro på, at det er uden betydning eller ikke spiller en væsentlig rolle for hele undervisningen.

Til sidst vil jeg sige til det her om besparelserne: ministeren var ikke glad for besparelserne, men belærte os om, at vi ikke kan betragte et område i samfundet som en isoleret ø og frede det for besparelser. Jeg glæder mig til at se ministeren stemme imod et kommende forsvarsforlig, der som det eneste isolerede område forøger bevillingerne til militæret!

Hermed sluttede forhandlingen.

Første næstformand (Enggaard):

Som tidligere meddelt vil afstemningen om det dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Steen Folke, blive foretaget i mødet i morgen.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen.

[Af Chr. Christensen (KrF) m. fl.]

(Lovforslag nr. L 167. Fremsat 6/2 81).